



ŠKOLSKÉ KNIŽNICE AKO INFORMAČNÉ A KULTÚRNE CENTRÁ ŠKÔL

Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave
2008

Zostavila Rozália Cenigová

Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl

2. medzinárodná konferencia

Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave
2008

<http://www.spgk.sk>

© Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave, 2008

ISBN 978-80-970017-3-5

EAN 9788097001735

Ďakujeme podpredsedovi vlády Slovenskej republiky a ministrovi školstva Jánovi Mikolajovi za prevzatie záštity nad 2. medzinárodnou konferenciou *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*.

Vyslovujeme mu aj úprimnú vd'aku za jeho osobný záujem a podporu rozvoja školských knižníc na Slovensku.

OBSAH

PROGRAM 2. MEDZINÁRODNEJ KONFERENCIE	5
ÚVOD	6
I. ANALÝZA STAVU ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC NA SLOVENSKU	7
<i>Rozália Cenigová</i> Analýza stavu školských knižníc za rok 2007	8
II. SÚČASNÝ STAV ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC V ČESKEJ REPUBLIKE	18
<i>Ludmila Čumplová</i> Jak jsou na tom školní knihovny v České republice?	19
<i>Jana Nejezchlebová</i> Má i v 21. století školní knihovna vliv na rozvoj osobnosti mladého člověka?	22
III. ČITATELSKÁ A INFORMAČNÁ GRAMOTNOSŤ A MEDIÁLNA VÝCHOVA	29
<i>Ludmila Hrdináková</i> Čitateľská gramotnosť žiakov základných škôl	30
<i>Elena Sakálová</i> Štandardy informačnej gramotnosti žiakov základných škôl	43
<i>Ivana Adamcová</i> Mediálna výchova a jej miesto vo výchovno-vzdelávacom systéme	50
IV. PREMENY KLASICKÝCH ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC NA MULTIFUNKČNÉ ŠKOLSKÉ KNIŽNICE	58
<i>Renáta Titková</i> Čarovná čítareň	59
<i>Jarmila Adamovská</i> Čo nám prinášajú knihy	63
<i>Daniela Žovinová</i> Čo nám zanechal Guttenberg	69
<i>Mária Pagáčová</i> Postavme knižnicu na nohy	73
V. ZÁVERY 2. MEDZINÁRODNEJ KONFERENCIE	78
Príloha č. 1 Smernica Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 8/2006-R o činnosti školských knižníc	80
Príloha č. 2 Štatút školskej knižnice	89
Príloha č. 3 Knižničný a výpožičný poriadok	93
Príloha č. 4 Návrh štandardov informačnej gramotnosti	102
Príloha č. 5 Vyhodnotenie 3. ročníka „Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“ k Medzinárodnému dňu školských knižníc 22. októbra 2007	113

Program

2. medzinárodnej konferencie

09.30 – 10.00	Prezentácia
10.00 – 10.20	Otvorenie medzinárodnej konferencie
10.20 – 10.40	Analýza stavu školských knižníc za rok 2007 Rozália Cenigová, Slovenská pedagogická knižnica
10.40 – 11.00	Jak jsou na tom školní knihovny v České republice? Ludmila Čumplová, Národní pedagogická knihovna Komenského Praha
11.00 – 11.20	Má i v 21. století školní knihovna vliv na rozvoj osobnosti mladého člověka? Jana Nejezchlebová, Moravská zemská knihovna Brno
11.20 – 11.40	Mediálna výchova a jej miesto vo výchovno-vzdelávacom systéme Ivana Adamcová, Štátny pedagogický ústav
11.40 – 12.00	Čarovná čítareň Renáta Titková, Základná škola Škultétyho v Nitre
12.00 – 13.00	Obedňajšia prestávka
13.00 – 13.20	Čitateľská gramotnosť žiakov základných škôl Ľudmila Hrdináková, Katedra knižničnej a informačnej vedy FF UK
13.20 – 13.40	Štandardy informačnej gramotnosti žiakov základných škôl Elena Sakálová, Katedra knižničnej a informačnej vedy FF UK
13.40 – 14.00	Čo nám prinášajú knihy Jarmila Adamovská, Základná škola Poľný Kesov
14.00 – 14.20	Čo nám zanechal Guttenberg Vladimír Targoš, Základná škola Mládežnícka v Krásne nad Kysucou
14.20 – 14.40	Postavme knižnicu na nohy Mária Pagáčová, Základná škola v Mikušovciach
14.40 – 15.00	Diskusia
15.00	Záver medzinárodnej konferencie

ÚVOD

Druhý ročník medzinárodnej konferencie *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl* zorganizovala Slovenská pedagogická knižnica pod záštitou podpredsedu vlády Slovenskej republiky a ministra školstva Jána Mikolaja dňa 15. mája 2008 v prednáškovvej sále Univerzitnej knižnice v Bratislave.

Na medzinárodnej konferencii sa zúčastnilo viac ako sto školských knihovníkov z celého Slovenska, ako aj ďalší zástupcovia pedagogickej a knižničkej verejnosti zo Slovenskej republiky i z Českej republiky.

Medzinárodnú konferenciu slávnostne otvorila štátna tajomníčka Ministerstva školstva Slovenskej republiky Bibiána Obrimčáková, ktorá vo svojom prejave ocenila usporiadanie medzinárodnej konferencie ako významný prínos pre činnosť a ďalšiu modernizáciu školských knižníc.

Texty uverejnené v tomto zborníku sú rozdelené do piatich častí.

I. časť prináša podrobnú analýzu stavu školských knižníc v Slovenskej republike za rok 2007. Uzatvára ju správa o činnosti Slovenskej pedagogickej knižnice ako metodického centra školských knižníc.

II. časť obsahuje informácie českých odborníkov z oblasti školského knihovníctva o budovaní školských študijných a informačných centier ako moderných foriem školských knižníc v základných a stredných školách. Ďalší materiál prináša skúsenosti o spolupráci školských a verejných knižníc v Českej republike.

III. časť sa venuje čitateľskej a informačnej gramotnosti a mediálnej výchove. Príspevky sa zaoberajú významom, cieľmi, organizáciou a začlenením čitateľskej a informačnej gramotnosti a mediálnej výchovy do výchovno-vzdelávacieho programu školy. Informujú o spôsobe realizácie čitateľskej a informačnej gramotnosti a mediálnej výchovy v školských knižniciach.

IV. časť popisuje premeny klasických školských knižníc na multimediálne školské knižnice v základných školách v Nitre, Poľnom Kesove, Kysuckom Novom Meste a Mikušovciach najmä pomocou finančnej podpory grantového programu Nitrianskej komunitnej nadácie *Otvorené grantové kolo* a Ministerstva školstva Slovenskej republiky „*Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc 2006*“.

V. časť obsahuje závery 2. medzinárodnej konferencie.

Obsah zborníka tvoria prílohy, obsah ktorých napomáha školským knižniciam pri ich premene z klasickej školskej knižnice na odborné, študijné, informačné, internetové a čitateľské centrum. Prílohy uzatvára vyhodnotenie 3. ročníka „*Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*“ k Medzinárodnému dňu školských knižníc 22. októbra 2007.

Rozália Cenigová

I. Analýza stavu školských knižníc na Slovensku

ANALÝZA STAVU ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC ZA ROK 2007

Rozália Cenigová

Základným východiskovým materiálom pre spracovanie analýzy stavu školských knižníc za rok 2007 boli štatistické údaje, ktoré školské knižnice uviedli vo Výkaze o školskej knižnici k 31. 12. 2007 a ktoré spracoval Ústav informácií a prognóz školstva v Bratislave. Doplňujúcim materiálom boli legislatívne dokumenty, metodické odporúčania a správy metodického centra Slovenskej pedagogickej knižnice.

POČET ŠKÔL A ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

Podľa celkového sumáru štatistického zisťovania bolo v sledovanom období 4 913 školských knižníc v 2 858 základných a stredných školách (tabuľka č. 1). Na niektorých základných školách pôsobilo niekoľko druhov školských knižníc, napríklad žiacka knižnica pre 1. stupeň, žiacka knižnica pre 2. stupeň a učiteľská knižnica. Podobná situácia bola aj v stredných školách, kde popri žiackej knižnici pôsobila aj učiteľská knižnica. Počet zlúčených školských knižníc tvoril len 25 % z celkového počtu žiackych a učiteľských knižníc. Optimálne by bolo, keby zriaďovatelia školských knižníc zlučovali žiacke a učiteľské knižnice do jednej školskej knižnice, s cieľom sprístupniť knižnično-informačné služby všetkým členom školskej komunity a zabezpečiť demokratický prístup k informáciám. Toto odporúčanie je uvedené v *Modeli školskej knižnice* i v *Manifeste školských knižníc UNESCO/IFLA* a *Smerniciach pre školské knižnice UNESCO/IFLA*. Oproti roku 2006 ubudlo 181 školských knižníc v základných a stredných školách. Dôvodom tohto úbytku nebolo zrušenie alebo zlúčenie školy, ale nesprávne vykazovanie kabinetných zbierok ako školských knižníc. Zaujímavosťou je, že oproti roku 2006 sa zdvojnásobil počet integrovaných školských knižníc s verejnými (obecnými) knižnicami. Prednosťou takejto integrácie je efektívnejšie financovanie prevádzky a činnosti školskej knižnice, ktorá poskytuje zároveň aj služby verejnosti.

Ako neradostnú informáciu je potrebné uviesť, že väčšina zriaďovateľov školských knižníc si **nesplnila povinnosť oznámiť Ministerstvu kultúry SR zriadenie školskej knižnice v zmysle § 12 zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1997 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov** (ďalej len „knižničný zákon“). Dá sa predpokladať, že na základe výzvy zriaďovateľom školských knižníc, uverejnenej v *Učiteľských novinách* v tomto roku, sa tento stav výrazne zlepšil.

Tabuľka č. 1 Počet škôl a školských knižníc

Ukazovateľ		2006	2007
Počet škôl		3 039	2 858
Počet knižníc		5 273	4 913
- v tom	žiacke	2 032	1 862
	učiteľské	1 953	1 783
	zlúčené	1 223	1 187
	integrované s verejnou knižnicou	16	33
	pobočka verejnej knižnice v škole	49	48

KNIŽNIČNÝ FOND

K 31. 12. 2007 bolo v školských knižniciach zaevidovaných 9 003 296 knižničných jednotiek (tabuľka č. 2). Počet knižničných jednotiek po prepočítaní na 1 registrovaného používateľa bol 23,32 zväzkov a na 1 potenciálneho používateľa bol 10,77 zväzkov. Oproti minulému roku to bol nárast o 1 zväzok. Počet dochádzajúcich periodík po prepočítaní na 1 školskú knižnicu bol 3,45 titulov. Školské knižnice doplňovali knižničné fondy formou nákupu, darom a bezodplatným prevodom. Niektoré školské knižnice vo svojich štatistických výkazoch naďalej nesprávne uvádzali, že získavali knižničné jednotky aj formou povinného výtlačku. Školské knižnice podľa platnej legislatívy nemajú právo na povinný výtlačok. Chybne zamieňajú dar za povinný výtlačok. Ročný prírastok na jedného registrovaného používateľa bol 0,43 zväzku, čo predstavuje len 14 % z optimálneho ročného prírastku. *Model školskej knižnice* odporúča školským knižniciam, aby zakúpili 3 zväzky na 1 registrovaného používateľa.

Školské knižnice pri doplňovaní knižného fondu mali možnosť po prvýkrát využiť ako metodickú pomôcku *Katalóg odporúčaného knižného fondu pre základné a stredné školy*, ktorý tvorí prílohu *Koncepcie vybavenia školských knižníc*.

Je vhodné poznamenať, že ročný prírastok knižničných jednotiek sa zvýšil z väčšej časti prostredníctvom grantového programu pre financovanie rozvojových projektov školských knižníc „*Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc 2007*“, na ktorý Ministerstvo školstva SR z rozpočtu kapitoly na rok 2007 vyčlenilo finančné prostriedky vo výške 20 miliónov korún a v rámci ktorého 206 školským knižniciam boli pridelené finančné prostriedky aj na oživenie akvizíčnej činnosti, konkrétne na nákup kníh.

Školské knižnice vyradili zo svojich knižničných fondov 33 267 knižničných jednotiek, a to prevažne z dôvodu obsahovej zastaranosti dokumentov. Počet knižničných jednotiek spracovaných automatizovane tvoril len 2,73 % z celkového počtu evidovaných knižničných jednotiek. Oproti roku 2006 sa zvýšil o 12 promile. Táto nepriaznivá skutočnosť zodpovedá nedostatočnému počítačovému vybaveniu školských knižníc spolu s absenciou knižničných systémov. Dá sa očakávať, že počet knižničných jednotiek spracovaných automatizovane sa zvýši až k 31. 12. 2008, a to vďaka spomínanému grantovému programu Ministerstva školstva SR, v rámci ktorého si školské knižnice okrem kníh zakúpili aj počítače a knižničné systémy. Väčšina školských knižníc až v naslednom roku po zakúpení počítača a knižničného systému začína de facto spracovávať knižničné jednotky elektronickým spôsobom.

Tabuľka č. 2 Knižničný fond

Ukazovateľ	2006	2007
Počet knižničných jednotiek	9 313 216	9 003 296
- v tom	knihy a zviazané periodiká	9 209 959
	audiovizuálne dokumenty	28 883
	elektronické dokumenty	8 037
	iné dokumenty	66 337
Počet dochádzajúcich periodík	17 077	16 974
Ročný prírastok knižničných jednotiek	145 815	167 275
Úbytky knižničných jednotiek	125 602	158 869
Knižničné jednotky spracované automatizovane	243 088	246 158

POČET POUŽÍVATEĽOV

Na základe uvedených kvantitatívnych ukazovateľov v tabuľke č. 3 možno konštatovať, že počet registrovaných používateľov tvorí 46,17 % z počtu potenciálnych používateľov. Oproti roku 2006 je to pokles o 29 promile. Percento registrovaných používateľov z radov žiakov je ešte nižšie, tvorí 45,59 %. Oproti roku je to ale mierny nárast o 35 promile. Nízky počet registrovaných používateľov odzrkadľuje nielen neuspokojivé priestorové, technické a technologické vybavenie školských knižníc, nepatrný ročný prírastok knižničných jednotiek, ale aj nedostačujúci počet výpožičných hodín, slabú propagáciu knižnično-informačných služieb a mizivý počet hodín informačnej výchovy. Neuspokojivé priestorové podmienky potvrdzuje i *Správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v roku 2006/2007*, ktorú vypracovala Štátna školská inšpekcia. Z nej sa dozvedáme, že len 41,8 % škôl má optimálne vybavenú školskú knižnicu. Predmetom inšpekčného zisťovania bolo 238 základných škôl. Dá sa predpokladať, že mnohí žiaci spolu so svojimi učiteľmi sú registrovanými používateľmi v iných typoch knižníc, napríklad verejných alebo vedeckých.

Tabuľka č. 3 Používatelia

Ukazovateľ	2006	2007
Registrovaní používatelia	416 144	385 981
- z toho žiaci	355 798	330 946
Potenciálni používatelia	895 495	835 905
- z toho žiaci	786 390	725 867

VÝPOŽIČKY

Na základe tabuľkového spracovania kvantitatívnych údajov o počte poskytnutých výpožičiek (tabuľka č. 4) a po prepočítaní celkového počtu výpožičiek na 1 registrovaného používateľa, ktorý bol 3,81 výpožičiek, možno konštatovať, že tento výsledok je vcelku pozitívny. Oproti roku 2006 sa zvýšil o 23 promile. Po prepočítaní výpožičiek odbornej a krásnej literatúry pre učiteľov s počtom registrovaných používateľov z radov učiteľov a výpožičiek odbornej a krásnej literatúry pre žiakov s počtom registrovaných používateľov z radov žiakov sa zistilo, že na 1 učiteľa pripadá 7,09 výpožičiek a na 1 žiaka 2,93 výpožičiek.

Tabuľka č. 4 Výpožičky

Ukazovateľ	2006	2007		
Výpožičky	1 493 226	1 473 755		
- z toho literatúra	pre učiteľov	odborná	320 802	292 262
		krásna	100 027	98 245
	pre žiakov	odborná	185 625	189 826
		krásna	790 727	781 277
Medziknižničná výpožičná služba iným knižniciam	41	3 048		
Medziknižničná výpožičná služba z iných knižníc	663	485		
Poskytnuté registrované bibliografické informácie	3 428	4 242		
Počet vypracovaných bibliografií a rešerší	4 466	3 445		

PODUJATIA PRE POUŽÍVATEĽOV

Školské knižnice realizovali popri výpožičkách aj vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia pre svojich používateľov, odborné kurzy, semináre a podobne (tabuľka č. 5). Nepriaznivo pôsobí porovnanie počtu vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí s počtom akcií informačnej výchovy. Pri ich prepočítaní s počtom školských knižníc vychádza, že každá školská knižnica zorganizovala približne 2 podujatia vzdelávacieho a kultúrno-spoločenského charakteru a len 0,92 akcie informačnej výchovy. Pritom realizáciu informačnej výchovy školským knižniciam ako jednu z najhlavnejších úloh **ukladá knižničný zákon i smernica Ministerstva školstva SR č. 8/2006-R z 20. apríla 2006 o činnosti školských knižníc.**

Je žiaduce zvlášť vyzdvihnúť spoluprácu školských knihovníkov s knihovníkmi verejných knižníc pri príprave a realizácii podujatí v rámci 3. ročníka „*Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*“ k Medzinárodnému dňu školských knižníc 22. októbra 2007 na tému *Vzdelávanie podporované školskou knižnicou*. Viacerí školskí knihovníci v spolupráci s knihovníkmi obecných a mestských knižníc zorganizovali spoločné besedy so spisovateľmi, exkurzie či vyučovacie hodiny v priestoroch mestských knižníc.

Tabuľka č. 5 Podujatia pre používateľov

Ukazovateľ	2006	2007
Vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia pre používateľov	12 192	11 197
- z toho akcie informačnej výchovy	5 593	4 529
Odborné kurzy, porady, semináre	4 760	2 848
Edičná činnosť	3 528	1 088

INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE

Skutočný obraz procesu informatizácie a internetizácie školských knižníc je znázornený v tabuľke č. 6. Na základe uvedených kvantitatívnych ukazovateľov je možné povedať, že proces informatizácie a internetizácie školských knižníc plynule napreduje. Oproti roku 2006 všetky sledované ukazovatele zaznamenali nárast. Napríklad počet počítačov sa zvýšil o 199 a počet pripojení na internet o 175. Na druhej strane je potrebné konštatovať, že reálny stav informatizácie a internetizácie celkovo výrazne zaostáva za optimálnym stavom. Dôkazom sú nasledujúce údaje, ktoré boli získané po prepočítaní počtu školských knižníc s počtom počítačov, s počtom počítačov s pripojením na internet a na intranet školy. Zistenie, že na 1 počítač pripadá 4,54 školských knižníc, a teda na 1 školskú knižnicu pripadá 0,21 počítača, je stále alarmujúce. (Pre porovnanie: v roku 2005 na 1 počítač pripadalo 7,95 školských knižníc a na 1 školskú knižnicu 0,12 počítača; v roku 2006 na 1 počítač pripadalo 5,98 školských knižníc a na 1 školskú knižnicu 0,16 počítača.) Uvedené zistenie je v protiklade s odporúčaním *Modelu školskej knižnice*, ktorý navrhuje, aby každá školská knižnica mala 1 počítač pre školského knihovníka, najmenej 5 počítačov pre používateľov pri škole s počtom žiakov do 499 a až 15 počítačov pre používateľov pri škole od 500 žiakov. S nízkym stupňom informatizácie súvisí aj nízky stupeň internetizácie. Na 1 počítač s pripojením na internet školy pripadá 8,12 školských knižníc. (Pre porovnanie: v roku 2005 na 1 počítač s pripojením na internet školy pripadalo 12,78 školských knižníc; v roku 2006 na 1 počítač s pripojením na

internet školy pripadalo 7,80 školských knižníc.) Školské knižnice väčšinou využívajú akademickú sieť SANET, na ktorú sú pripojené základné a stredné školy v rámci projektu Infovek. Na 1 počítač s pripojením na intranet školy pripadá 20,55 školských knižníc.

Je potrebné zdôrazniť, že pretrvávajúcej pozitívnej zmene prispelo opäť Ministerstvo školstva SR realizovaním už spomínaného grantového programu „*Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc 2007*“. Súčasťou realizácie vybraných rozvojových projektov v rámci elektronizácie bolo najmä zakúpenie komplexnej počítačovej zostavy zvlášť pre školského knihovníka a zvlášť pre používateľov knižnice, knižničného systému s online katalógom, čítačky čiarového kódu, tlačiarne a zabezpečenie pripojenia školskej knižnice na internet školy. Cieľom elektronizácie školských knižníc a ich pripojenia na internet škôl bolo predovšetkým rozšíriť a skvalitniť knižnično-informačné služby, umožniť používateľom využívanie plných textov prostredníctvom počítačových sietí, zlepšiť prístup ku knižničným fondom prostredníctvom online katalógov, zredukovať rutinnú prácu školských knihovníkov a získať časový priestor pre ich interakciu s používateľmi školskej knižnice.

Tabuľka č. 6 Informačné technológie

Ukazovateľ		2006	2007
Počet serverov v knižniciach		134	147
Počet počítačových staníc v knižniciach		881	1 080
- z toho	s pripojením na internet	676	851
	prístupných používateľom	587	724
	prístupných používateľom s pripojením na internet	482	605
	s pripojením na intranet	155	239

PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

Kvantitatívne ukazovatele personálneho zabezpečenia školských knižníc (tabuľka č. 7) poukazujú na to, že prevláda počet školských knihovníkov bez odborného knihovníckeho vzdelania, konkrétne až 93 % školských knihovníkov z celkového počtu. Dá sa predpokladať, že v školských knižniciach existuje nižšia úroveň profesionálneho zabezpečenia ich činnosti, že mnohí školskí knihovníci nepoznajú v dostatočnej miere základné odborné termíny a neovládajú odborné pracovné postupy, čo nepriaznivo vplyva na rozsah a kvalitu poskytovania knižnično-informačných služieb a na samotnú prácu s používateľmi. Funkciou školských knihovníkov sú väčšinou poverení učitelia slovenského jazyka a literatúry, ktorí túto funkciu vykonávajú často nedobrovoľne, bezplatne alebo len za minimálne finančné ohodnotenie.

Stupeň odborného knihovníckeho vzdelania si 22 školských knihovníkov zvýšilo v rámci cyklického vzdelávania, projekt *Práca v školskej knižnici*, v Metodicko-pedagogickom centre Banská Bystrica. O špecializačné inovačné štúdium, projekt *Školská knižnica – vzdelávacie, informačné a dokumentačné centrum školy*, v Metodicko-pedagogickom centre Prešov školskí knihovníci neprejavili v sledovanom období záujem.

Školskí knihovníci využívali metodické a odborné poradenstvo Slovenskej pedagogickej knižnice. Takisto využívali poradenské služby verejných knižníc pri výkone knihovníckych

činností. Napríklad 10 školskí knihovníci z 5 základných škôl v Prešove sa iniciatívne zúčastnili školenia, ktoré organizovala Knihnica P. O. Hviezdoslava v Prešove, s cieľom rozvíjať základné knihovnícke zručnosti a vedomosti.

Tabuľka č. 7 Personálne zabezpečenie školských knižníc

Ukazovateľ		2006	2007
Počet zamestnancov (fyzické osoby)		2 552	2 450
- v tom	bez odborného vzdelania	2 381	2 280
	so základným knihovníckym vzdelaním (kvalifikačný kurz)	134	141
	s odborným knihovníckym vzdelaním (VŠ, SOŠ)	37	29
Počet zamestnancov (prepočítaný na plný úväzok)		135,2	99,2

FINANCOVANIE ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

Financovanie školských knižníc zabezpečovali ich zriaďovatelia v súlade s § 12 ods. 2 písm. d) knižničného zákona. Celkový objem finančných prostriedkov na činnosť školských knižníc síce oproti roku vzrástol cca o 5 miliónov, ale stále je pomerne nízky (tabuľka č. 8). Dôkazom sú finančné náklady po prepočítaní na činnosť 1 školskej knižnice, mzdové náklady na 1 školského knihovníka, finančné náklady na nákup knižničného fondu do 1 školskej knižnice, na 1 knižničný dokument, na 1 potenciálneho používateľa a na 1 registrovaného používateľa v porovnaní s odporúčaním *Modelu školskej knižnice*. Finančné náklady na činnosť školskej knižnice tvorili len 5 702,09 Sk, z toho mzdové náklady na školského knihovníka 2 986,16 Sk a finančné náklady na nákup knižničného fondu do 1 školskej knižnice 3 568,- Sk. Napríklad finančné náklady na nákup knižničného fondu podľa *Modelu školskej knižnice*, ktorý odporúča na 1 žiaka školy vyčleniť 50,- Sk až 100,- Sk, by mali predstavovať 36 293 350,- Sk až 72 586 700,- Sk. Je zarádzajúce, že ročné mzdové ohodnotenie 1 školského knihovníka sa v porovnaní s rokom 2006 zvýšilo len o 695,- Sk. Toto pretrvávajúce nízke mzdové ohodnotenie školských knihovníkov vyjadruje nedocenenie ich dôležitej práce vo výchovno-vzdelávacom procese školy.

Tabuľka č. 8 Financovanie školských knižníc

Ukazovateľ		2006	2007
Finančné náklady na činnosť školských knižníc (v Sk)		23 256 768	28 014 416
- z toho	mzdové náklady	5 845 965	7 316 107
	nákup knižničného fondu	15 677 708	17 528 667
- z toho	na 1 školskú knižnicu	2 973,20	3 567,81
	na 1 knižničný dokument	197,92	206,75
	na 1 potenciálneho používateľa	17,50	20,96
	na 1 registrovaného používateľa	37,67	45,41

ČINNOSŤ SLOVENSKEJ PEDAGOGICKEJ KNIŽNICE AKO METODICKÉHO CENTRA ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

Slovenská pedagogická knižnica je poverená metodickým riadením školských knižníc v oblasti tvorby metodických materiálov a odborného poradenstva. Svoje strategické poslanie v roku 2007 plnila najmä:

- formou odborných konzultácií pre školských knihovníkov pri riešení odborných problémov,
- vypracovaním metodických materiálov pre činnosť školských knižníc
 - **Automatizované knižnično-informačné systémy**
Metodický materiál obsahuje stručnú históriu, prehľad modulov, základné technické a komunikačné prostriedky potrebné na prevádzku, cenník pre základné a stredné školy, referencie a informačné zabezpečenie vhodných 5 knižnično-informačných systémov pre školské knižnice.
 - **Register školských knižníc**
Register obsahuje údaje o zriadených – fungujúcich školských knižniciach. Časť údajov bola prevzatá zo Zoznamu knižníc SR, ktorý vedie v elektronickej forme Ministerstvo kultúry SR.
 - **Koncepcia vybavenia školských knižníc**
Koncepcia vybavenia školských knižníc bola vypracovaná v spolupráci so Štátnym pedagogickým ústavom. Hlavným cieľom koncepcie bolo vytvorenie nového systému vybavenia školských knižníc tak, aby školské knižnice poskytovali jednotný prístup žiakov, učiteľov, prípadne členov miestnych komunít k informáciám bez ohľadu na ich formu, formát, spôsob a miesto uloženia a v plnej miere slúžili ako centrá výchovy k poznaniu a úcte k národným a kresťanským tradíciám; kultúrne, čitateľské, odborné, študijné, informačné a internetové centrá; miesto podpory moderného výchovno-vzdelávacieho procesu, voľnočasových aktivít a celoživotného vzdelávania učiteľov; prostriedok upevňovania čitateľskej, informačnej a počítačovej gramotnosti. Špecifickými cieľmi koncepcie je vybudovanie školských knižníc na úrovni klasickej školskej knižnice, elektronickej školskej knižnice a digitálnej školskej knižnice, a vypracovanie typových projektov školských knižníc.
 - **Typové projekty školských knižníc**
V textovej časti Typové projekty školských knižníc obsahujú navrhované požiadavky na riešenie školských knižníc, ako sú prevádzkové úseky, architektonické požiadavky, vnútorné vybavenie – interiér školskej knižnice, architektonický výraz, kvalita prostredia, technické vybavenie školskej knižnice, stavebno-technické požiadavky, bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci. Samostatnými prílohami sú typové projekty školských knižníc v troch veľkostných kategóriách, a to typový projekt pre školy do 249 žiakov, typový projekt pre školy od 250 do 499 žiakov, typový projekt pre školy nad 500 žiakov. Jednotlivé prílohy obsahujú dispozičné a priestorové riešenie školských knižníc a špecifikáciu vnútorného zariadenia.
- spolupracou s Ministerstvom školstva SR pri tvorbe koncepčných materiálov

- **Informácia o spôsobe riešenia knižničných prírastkov do školských knižníc**
Materiál obsahuje návrhy na vybavenie školských knižníc v oblasti dopĺňovania knižničných fondov, priestorové, technické a technologické zabezpečenie a opatrenia na zlepšenie súčasného stavu v súlade s platnou legislatívou.
- **Charakteristika obsahovej náplne školského knihovníka**
Materiál bol vypracovaný pre potreby návrhu koncepcie profesijného rozvoja učiteľov – školských knihovníkov.
- spolupracou s Ministerstvom školstva SR pri príprave, administrácii a hodnotení programu na financovanie rozvojových projektov školských knižníc **„Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc 2007“**,
Cieľom tohto programu bolo podporiť aktivity zamerané na elektronizáciu vnútorných knižničných procesov, aplikáciu informačných a komunikačných technológií, skvalitnenie knižnično-informačných služieb žiakom, pedagogickým zamestnancom, nepedagogickým zamestnancom školy, prípadne členom miestnej komunity, oživenie akvizičnej činnosti, zvyšovanie čitateľskej kultúry žiakov, sprístupnenie čiastkových fondov a ochranu knižničného fondu v školských knižniciach. Do programu sa zapojilo 514 školských knižníc v základných a stredných školách. Povinnosťou 206 vybraných školských knižníc bolo zrealizovať rozvojové projekty, na ktoré Ministerstvo školstva SR vyčlenilo sumu 20 miliónov korún, v období od 1. októbra do 31. decembra 2007.
- vypracovaním návrhu **„Národného projektu podpory využívania digitálneho obsahu v školských knižniciach pri výchovno-vzdelávacom procese“** v spolupráci so zástupcami Ministerstva školstva SR, Ministerstva kultúry SR, Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR, Združenia miest a obcí Slovenska a Slovenskej národnej knižnice.
Hlavným dôvodom predloženia návrhu národného projektu bola potreba modernizácie podmienok vo všetkých školských knižniciach pre zabezpečenie prístupu žiakom a pedagogickým zamestnancom k digitálnemu obsahu pri výchovno-vzdelávacom procese, ako aj ostatným občanom pri celoživotnom vzdelávaní.
- zorganizovaním **1. medzinárodnej konferencie Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl** pre školských knihovníkov, odbornú pedagogickú a knihovnícku verejnosť,
1. medzinárodná konferencia Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl sa konala 16. mája 2007 pod záštitou podpredsedu vlády a ministra školstva Jána Mikolaja. Počas medzinárodnej komisie odznelo 10 prednášok na 4 kľúčové témy: analýza stavu školských knižníc v Slovenskej republike, úlohy školských knižníc, čitateľská a informačná gramotnosť žiakov, formy vzdelávania školských knihovníkov, premena klasickej školskej knižnice na multifunkčnú školskú knižnicu (prezentácie 3 školských knižníc na základných školách). K účastníkom medzinárodnej konferencie sa prihovorili i zástupcovia Národní pedagogické knihovny Komenského v Prahe a Moravské zemské knihovny v Brne.
- prípravou, realizáciou a vyhodnotením 3. ročníka **„Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“** k Medzinárodnému dňu školských knižníc 22. októbra 2007 na tému *Vzdelávanie podporované školskou knižnicou*, ktorá sa konala pod záštitou podpredsedu vlády a ministra školstva Jána Mikolaja,

3. ročník „Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“ k Medzinárodnému dňu školských knižníc 22. 10. 2007 bol venovaný téme „Vzdelávanie podporované školskou knižnicou“. Cieľom súťaže bolo zábavnými formami práce s knihou podporiť u dievčat a chlapcov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, školskej knižnici a k čítaniu, poznávaniu nového. Do súťaže sa prihlásilo 270 školských knižníc v základných a stredných školách. Ocenené školské knižnice získali finančné prostriedky na nákup kníh podľa vlastného výberu do ich knižných fondov. Prevažná časť školských knižníc v rámci súťažiacich podujatí pripravila literárne a vedomostné kvízy, čitateľské maratóny, prezentácie vlastnej tvorby žiakov, dramatizácie rozprávok, výrobu leporel z obrázkov najobľúbenejších kníh, literárne relácie do školských rozhlasov, rozprávkové karnevaly, exkurzie do univerzitných alebo verejných knižníc, besedy so slovenskými, nemeckými, maďarskými spisovateľmi a rumunskými básnikmi. Na propagáciu podujatí v hojnom počte využívali nástenky, školské časopisy, pozvánky účastníkom, či webové stránky škôl a obcí. Jednotlivé podujatia školských knižníc spropagovali regionálne printové médiá a elektronické médiá s cieľom oboznámiť širokú verejnosť s oslavou školských knižníc.

- vypracovaním **Správy o stave školských knižníc v roku 2006**
Materiál obsahoval stručnú analýzu vybraných štatistických ukazovateľov školských knižníc za sledovaný rok.
- prípravou a realizáciou odborných seminárov (prezentácie knižničných systémov pre školské knižnice: Clavius, Dawinci, Profilib a Knižnično-informačný systém pre malé a stredné knižnice),
- implementáciou elektronického kurzu „Vzdelávanie školských knihovníkov“ v programe Moodle,
- sprístupňovaním aktuálnych informácií na webovej stránke Slovenskej pedagogickej knižnice v sekcii *Školské knižnice* a vypracovaním nového návrhu členenia dokumentov v rámci novej webovej stránky (www.spgk.sk/?aktuality),
- formou prednáškovvej činnosti o školských knižniciach na 2 slovenských konferenciách (*Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*, Bratislava; *Otvorená škola*, Poprad) a na 3 zahraničných konferenciách (*Postavení a funkce školní knihovny v dnešní škole*, Praha; *Knihovny současnosti 2007*, Seč; *Informační gramotnost – vědomosti a dovednosti pro život*, Brno),
- formou publikačnej činnosti o školských knižniciach v odborných knihovníckych periodikách (*Bulletin SAK*, *Knižnica*, *ITlib*.*Informačné technológie a knižnice*) a v zahraničných zborníkoch (*Informační gramotnost 5*, *Knihovny současnosti 2007*),
- formou edičnej činnosti – zostavením a vydaním zborníka *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*,
- spoluprácou s metodicko-pedagogickými centrami a krajskými školskými úradmi pri propagácii grantových programov, súťaží a podujatí pre školské knižnice,
- spoluprácou s verejnými knižnicami v oblasti poskytovania poradenských služieb s výkonom knižničnej činnosti v školských knižniciach.

Spolok slovenských knihovníkov, pobočka Bratislavského kraja, 12. decembra 2007 udelil ocenenie **KNIHOVNÍK ROKA 2007** metodičke pre školské knižnice Mgr. Rozálii Cenigovej za mimoriadny prínos v rozvoji školských knižníc, najmä v súvislosti s ich elektronizáciou a revitalizáciou.

ADRESA A E-MAIL

Mgr. Rozália Cenigová
ústredná metodička pre školské knižnice
Slovenská pedagogická knižnica
Hálova č. 6
851 01 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: rozalia.cenigova@spgk.sk

II. Súčasný stav školských knižníc v Českej republike

JAK JSOU NA TOM ŠKOLNÍ KNIHOVNY V ČESKÉ REPUBLICE?

Ludmila Čumplová

Vzdělávací soustava České republiky prochází obdobím zásadních proměn, které se promítají do všech stránek jejího fungování. Změny zasahují institucionální i organizační charakteristiky školy. Mění se cíle vzdělávání i pedagogické postupy a prostředky k jejich dosažení. Na neposledním místě stojí proměna vzdělávacích obsahů, která dostává konkrétní výraz v probíhající kurikulární reformě. V této situaci se mění i pohled na funkce některých tradičních nástrojů a institutů školy, mezi něž patří i školní knihovny.

Rámcové vzdělávací programy a z nich vycházející školní vzdělávací programy vedou školy k novému pohledu na školní knihovnu. Proto začíná řada základních a středních škol budovat školní studijní a informační centrum (SIC) jako moderní formu školní knihovny. Tato centra mají důležitou roli při vytváření návyků potřebných pro celoživotní vzdělávání, pomáhají učitelům i žákům a jsou současně místem přístupu k informačním zdrojům.

Mají-li SIC plnit funkci informačního servisu pro učitele i žáky, je nezbytné, aby kromě prostor, knihovního fondu a počítače připojeného na internet měly i profesionálního pracovníka s pedagogickým a knihovnickým vzděláním, který bude tyto služby zajišťovat. V základních i středních školách již existuje řada knihoven, které tyto podmínky splňují. Na prvním stupni základní školy se pracovníci SIC ve spolupráci s učiteli cílevědomě věnují výchově ke čtenářství, protože čtení s porozuměním je základním předpokladem nejen rozvoje osobnosti žáka jako čtenáře, ale především podmínkou jeho dalšího vzdělávání. Zvládnou-li žáci techniku čtení, je možné ve výchovném programu školní knihovny pokračovat - naučit je používat služeb knihovny, základům techniky duševní práce (například vypracování referátu), pracovat s naučnou literaturou, aktivním způsobem zvládat větší množství učiva a v závěru tohoto cyklu vést žáky ve spolupráci s učiteli jednotlivých předmětů k samostatnému (kritickému) myšlení a práci s informacemi.

Ve středních odborných školách a gymnáziích knihovník SIC rozvíjí a doplňuje tyto dovednosti tak, aby se studenti naučili samostatně studovat, vyhledávat, třídít a kriticky hodnotit získané informace a prezentovat výsledky své studijní činnosti vhodnou písemnou nebo verbální formou. Ve středních odborných školách by v knihovně měly být kromě obvyklých informačních pramenů v písemné či digitální formě i další netradiční prameny informací podle zaměření studia ve škole. Je přínosem, jestliže knihovník je v kontaktu s firmami, které v daném oboru používají nové technologie, a zprostředkovává nové informace učitelům i žákům.

Knihovník SIC kromě toho pomáhá učitelům při přípravě na vyučování vyhledáváním literatury z fondu vlastní knihovny, z internetu nebo zajišťováním literatury z jiné knihovny prostřednictvím meziknihovní výpůjční služby. Přínosem proto může být profesionalizované SIC i učitelům při jejich dalším vzdělávání. Potřebné informace lze dnes nalézt nejen v knihách a časopisech, ale prostřednictvím internetu již poskytuje své služby řada knihoven. Zjišťovat a zprostředkovávat tyto informace učitelům je také náplní práce knihovníka SIC. Protože téměř neexistuje literatura, která by odpovídala na otázky kolem budování moderní školní knihovny, vznikl v ÚIV - Národní pedagogické knihovně projekt webových stránek věnovaných této problematice. Jejich cílem je pomoci ředitelům škol a učitelům vedoucím školní knihovny při přeměně školní knihovny v moderní studijní a informační centrum

Centrum pro školní knihovny <http://www.npkk.cz/csk/> přináší řadu informací potřebných při plánování školní knihovny, zabývá se pracemi ve školní knihovně, informuje o kvalitních a finančně zvýhodněných automatizovaných knihovnických systémech pro školní knihovny, nabízí kontakty, na knihovny ze všech krajů kde mohou školy najít pomoc při řešení problémů týkajících se školních knihoven. Jsou zde i informace a odkazy pro ty, kteří se chtějí věnovat problematice čtenářství, včetně doporučujících soupisů knih pro různé věkové kategorie dětí. V našich školách je v současné době takových knihoven necelých 10 %.

O tom, že se již začínají moderní školní knihovny pozvolna prosazovat i do praxe, svědčí slova pracovníka České školní inspekce Jaroslava Müllnera v článku Čtenářská gramotnost zveřejněném v týdeníku Školství z 30. dubna tohoto roku: *V současnosti fungují v několika málo školách tzv. informační centra, která kromě krásné literatury půjčují i encyklopedie, odborné tituly a časopisy a zároveň mají přístup na internet. Máme za to, že čtenářské gramotnosti napomáhají více a efektivněji než klasická žákovská knihovna.*

Z tohoto pohledu se jeví aktivity v oblasti školních knihoven v minulém roce jako první krůčky na cestě vpřed.

S cílem podpořit informovanost o moderních školních knihovnách a přispět k jejich rozvoji se uskutečnila v prostorách MŠMT.pod záštitou náměstkyně ministryně Ing. Evy Bartoňové 29. 5. 2007 konference **Postavení a funkce školní knihovny v dnešní škole**. Zájem ředitelů základních a středních škol a učitelů o účast na konferenci potvrdil vědomí významu školní knihovny jako moderního institutu škol.

Účastníci konference se shodli, že moderní školní knihovna je důležitou součástí školy. Významně se podílí na realizaci cílů rámcových a školních vzdělávacích programů, zvláště na zvyšování čtenářské a informační gramotnosti žáků. Podporuje informační gramotnost žáků a studentů i pedagogických pracovníků školy a podílí se na saturaci jejich informačních potřeb. Jako jeden ze závěrů konference bylo i doporučení, aby se ČR připojila k oslavám Mezinárodního dne školních knihoven, který je každoročně vyhlášován Mezinárodní asociací školních knihoven

V programu celostátní **konference Knihovny současnosti**, se v loňském roce poprvé objevila i problematika školních knihoven. Byla jí věnována jedna pracovní sekce s celodenním programem. Příspěvky jsou zveřejněny na <http://www.npkk.cz/csk/konference-knihovny-soucasnosti.php>. V souvislosti s jednáním této konference vznikla pracovní skupina pro školní knihovny, jejímiž členy jsou zástupci krajských knihoven, které jsou připraveny pomoci knihovníkům školních knihoven ve svých krajích. V říjnu se konala první schůzka této pracovní skupiny, na které se dohodla strategie využívání finančních možností fondů EU pro rozvoj školních knihoven.

Mezinárodní den školních knihoven oslavily poprvé i české základní střední školy. K přípravě oslav využily nápady a návrhy zveřejněné na webových stránkách pro školní knihovny. K tématu pro tento rok – Školní knihovny podporují učení – byl připraven leták ke stažení, návrhy aktivit pro školy, náměty pro propagaci školních knihoven a vzor tiskové zprávy pro školy, které se k oslavám připojily. Ohlasy oslav ve školách se objevily v celostátním i regionálním rozhlasovém vysílání i tisku.

A na závěr roku, 21. a 22. listopadu byla uspořádána v Moravské zemské knihovně Brno jako každoročně, tentokrát již po páté, konference **Informační gramotnost 2007**. Konference byla

určena knihovníkům veřejných a školních knihoven. Na přednášky odborníků navazovala dílna věnovaná čtenářské gramotnosti a čtení s porozuměním nejen v českém jazyce. Z konference bude vydán v dohledné době sborník.

Za zmínku stojí i **elektronická konference knihovníků školních knihoven**. Tento, pro učitele ne zcela obvyklý způsob komunikace je velkým přínosem nejen pro informovanost, ale i pro výměnu zkušeností mezi knihovníky jednotlivých škol. Prostřednictvím konference lze řešit i problémy, se kterými se učitelé – knihovníci, ale i profesionální knihovníci, kteří pracují především na středních školách, setkávají:

- Mají platit žáci za užívání internetu ve školní knihovně, jak požaduje škola?
- Může do školní knihovny střední odborné školy odborná veřejnost?
- Jaké předpisy platí pro školní knihovny?
- Podle jakého předpisu má být odměňován knihovník střední školy, jejíž knihovna je evidovaná na Ministerstvu kultury jako knihovna poskytující veřejné informační služby?

Z výčtu událostí, které proběhly v poslém roce a týkaly se školních knihoven je vidět, že školní knihovny žijí, sice se potýkají s řadou problémů, ale změny ve vzdělávacím systému nahrávají budování moderní školní knihovny, která se stává studijním a informačním centrem školy. Je to proces dlouhodobý, protože knihovnu nelze okamžitě zřídit. Knihovna se buduje řadu let. Přitom není třeba mít mnoho knih, ale knihy dobře vybrané.

ADRESA A E-MAIL

Mgr. Ludmila Čumplová
Národní pedagogická knihovna Komenského
Mikulandská 5
116 74 Praha 1
Česká republika
e-mail: cumplova@npkk.cz

MÁ I V 21. STOLETÍ ŠKOLNÍ KNIHOVNA VLIV NA ROZVOJ OSOBNOSTI MLADÉHO ČLOVĚKA?

Jana Nejezchlebová

Psycholog Herbert Gerjuoy z Human Resources Research Organization to říká prostě: „ Nový vzdělávací systém musí naučit, jak má (student) klasifikovat a reklasifikovat informace, jak má zhodnotit jejich pravdivost, jak má – když je to nezbytné – měnit kategorie, jak má přecházet od konkrétního k abstraktnímu a zpět, jak se má dívat na problémy z nového pohledu – jak má vzdělávat sám sebe. Negramot budoucnosti nebude člověk, který neumí číst, bude to člověk, který se nenaučil, jak se má učit.

Vlivem informačních a komunikačních technologií, využíváním internetu a jeho obrovskými možnostmi při získávání informací, se změnilo chápání významu vzdělávání pro člověka, požadavky na znalosti, schopnosti, dovednosti a návyky vzdělaného člověka v informační společnosti. Pro samotného jedince se stává zvládnutí takto pojatého vzdělávání přímo existenční nezbytností.

Na tyto mezinárodní trendy ve vzdělávání, v požadavcích na gramotného člověka 21. století, které jsou zakotvené v četných dokumentech (Vzdělávání pro 21. století, Memorandum o celoživotním vzdělávání, závěry tzv. Lisabonského procesu) reaguje i Česká vláda. Rámcové vzdělávací programy mění výuku na základních i středních školách, do praxe je postupně uváděn dokument Strategie celoživotního učení, který byl schválen usnesením vlády České republiky dne 11. července 2007.

1 JAKÁ JSOU SPECIFIKA ŠKOLNÍCH A VEŘEJNÝCH KNIHOVEN?

Reforma výuky vede od instruktivních metod ke konstruktivním. Mění se tedy způsob výuky, její metody. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání uvádí mezi očekávanými výstupy:

- vyhledává informace na portálech, v knihovnách a databázích,
- ověřuje věrohodnost informací a informačních zdrojů, posuzuje jejich závažnost a vzájemnou návaznost,
- používá informace z různých informačních zdrojů.

Pro knihovníky je proto právě v této době velmi důležitá spolupráce s učiteli, seznámení se školními vzdělávacími programy. Učitelům je třeba ukázat a vysvětlit možnosti knihoven, obsah a cíl práce s informacemi a připravenost knihoven podpořit nové trendy výuky. Implementovat informační vzdělávání do školních vzdělávacích programů a spolupracovat s učiteli na jeho realizaci. Společně připravit hodiny nebo lekce informačního vzdělávání v knihovně. Získané schopnosti a dovednosti žáků a studentů posílit a ověřit na připravených projektech, na formách projektového vyučování. Informační výchovu připravovat mezipředmětově, propojit znalosti z různých předmětů do zadaných úkolů nebo projektů.

Novinkou rámcových programů je požadavek výstupů z nejrůznějších projektů a vzdělávacích oborů. Nejen ústních i písemných. To znamená větší důraz a požadavky na znalost standardů a norem pro zpracování odborných prací, jejich úpravu, formu, citace. To vše umíme, můžeme žáky, studenty, ale i učitele naučit. Jen je o tom přesvědčit a přivést do knihovny.

Uvědomíme-li si pozitiva veřejných a školních knihoven, pochopíme zcela jasně nezbytnost jejich vzájemné koordinace a kooperace, podpory a rozvíjení práce s uživateli.

Veřejné knihovny mají kvalitní a bohaté fondy informačních dokumentů, profesionální personál, prostorové a technické vybavení. Na základě tohoto zázemí mohou poskytovat pestré aktivity, zajišťovat potřeby a požadavky pro podporu a rozšíření výuky i využití volného času.

Školní knihovny mají nezastupitelné možnosti, které jim poskytuje propojení s výukou, možnost každodenního systematického působení na žáky a studenty, jejich motivace i prostor pro prezentaci výsledků získaných z jejich práce studijní i čtenářské v knihovně i v soukromí.

Co chceme?

Rozvíjet čtenářskou gramotnost, informační gramotnost žáků a učitelů, podporovat informační zázemí ve škole, rozvíjet netradiční formy práce s knihou a literaturou, podporovat týmovou práci, toleranci, vytvářet prostor pro komunikaci a setkávání.

Okruhy spolupráce

Koordinace doplňování KF, využívání těchto fondů, regionální literatura, knihovnické a informační služby (komplexní využívání informačních zdrojů, bibliografické a rešeršní služby), podpora čtenářství, informační výchova, volný čas, zájmové aktivity.

Mají-li školní knihovny – informační a studijní centra škol splňovat uvedené požadavky a být centrem informačního vzdělávání, místem, vlastně spíše „specializovanou učebnou“, kde je vytvořeno prostředí a podmínky pro práci s informacemi pro žáky i učitele, musí se výrazně změnit. Proces transformace tradičních školních knihoven v takto pojatá informační a studijní pracoviště probíhá, ale stále velmi pomalu. Přitom, jak jsme uvedli, má školní knihovna nezastupitelné možnosti rozvíjet informační gramotnost žáků, připravovat je pro celoživotní vzdělávání.

Knihovna musí „jít“ za uživatelem

Současné studijní a informační centrum školy má pro zajištění své funkčnosti tyto úkoly:

- poskytování knihovnických i informačních služeb z jednoho centra celému společenství školy,
- zajištění maximální přístupnosti knihovny i přímého přístupu k fondům dokumentů a informačním zdrojům,
- vytvoření studijního prostředí, vhodného a inspirujícího pro práci s informacemi, pro podporu čtenářství, místa pro tvořivou aktivitu žáků i učitelů,
- získání pro využívání služeb studijního a informačního centra učitele, spolupracovat s nimi na doplňování a využívání literatury a ostatních dokumentů a tím integrovat knihovnu do nejrůznějších vyučovacích předmětů, do školního vzdělávacího programu,
- respektovat základní knihovnické standardy a tím zjednodušit a zpřehlednit práci vlastní knihovny, vytvořit tak podmínky pro uplatňování informační výchovy ve škole a zajistit orientaci žáků v dalších knihovnách (vysokoškolských, veřejných),

- z hlediska rozvoje osobnosti žáka i učitele vytvářet potřebu s informacemi pracovat, vést k alternativnímu přístupu ke knize, k získávání informací, znalostí z nichž dovede pak žák mít užitek pro sebe i pro své okolí (spolužáky),
- z didaktického hlediska pomáhat ve škole vytvářet dovednosti a návyky v práci s informacemi, komplexní využívání všech typů dokumentů,
- praktickou každodenní činností se systematicky podílet na vyučovacím procesu všech žáků ve škole.

Tyto funkce by se měly stát již samozřejmostí, v postupujícím 21. století jsou na knihovny kladeny již další požadavky. Studijní a informační centrum školy, nebo prostě školní knihovna, musí jít za svými uživateli, do virtuálního prostředí, být vždy tam, kde je uživatel, ve chvíli, kdy potřebuje určitou informaci. Pro veřejné knihovny je tento přístup stále více reflektovanou skutečností, webové stránky veřejných knihoven poskytují informace i online služby. Zcela neznámou praxí je tento přístup pro školní knihovny, studijní a informační centra škol. Jejich webové stránky by měly nejen informovat o existenci knihovny ve škole, poskytovat základní kontaktní údaje, měly by umožňovat vstup do katalogů, k dalším informačním zdrojům, online služby, ale také výukové materiály, odkazy na literaturu a další odkazy v přímém propojení na výuku.

2 VÍME O SOBĚ DOST? JE CHYBA V KOMUNIKACI?

Změnami však prochází i veřejné knihovny. Hledají nové formy práce, možnosti jak zaujmout děti a mladé lidi, jak je přivést do knihovny, k četbě, ke kvalitnímu a efektivnímu využívání informačních zdrojů. Do některých projektů a programů veřejných knihoven se zapojují i knihovny školní, někdy se nechají inspirovat a námět modifikují na možnosti své školy.

Pro ilustraci uvádím několik zajímavých příkladů.

Týden knihoven je celostátní akce, v níž knihovny oslovují nejrůznějšími pořady a programy občany a veřejnost. Jedná se o akci velké části knihoven, o jejich činnosti píší noviny, uskuteční se tisková konference, široká veřejnost se tak dozví o práci knihoven.

Brněnská muzejní noc, akce, kdy může veřejnost bezplatně navštívit do velmi pozdních hodin muzea v městě Brně, město je tuto noc slavnostní, osvětlené a plné příjemně naladěných lidí, rodičů s dětmi, studentů. K této akci se v roce 2006 poprvé připojila městská knihovna Knihovna Jiřího Mahena (www.kjm.cz), která připravila různé programy, čtení, knihovníci vítali návštěvníky v historických a pohádkových kostýmech, prováděli zájemce knihovnou. Na organizaci akce se podíleli studenti středních a odborných škol, připravili výtvarné a módní přehlídky, divadelní vystoupení i koncerty. Pomohli tak knihovně, kterou často a rádi navštěvují.

Festival celé město čte knihu pořádá město Šumperk, veřejná knihovna a další kulturní a vzdělávací zařízení města, spolupracují školy a studenti středních škol. Týden v době festivalu město žije vybraným autorem a jeho knihou, konají se koncerty, výstavy, setkání se spisovatelem, čtení z jeho díla probíhá ve školách, studenti čtou veřejnosti i na setkáních v muzeu, kostele, galerii, promítají se filmy, které vznikly na základě autorova díla, knihy jsou ke koupi v knihkupectvích a mohou se pročit v kavárnách. (www.knihovnaspk.cz)

Nové metody, souvisí s kvalitou a odbornou připraveností personálu

Připravují se projekty, tedy navazující akce, různé typy akcí na dané téma, časově dlouhodobější, propojené s aktivitami dalších kulturních a vzdělávacích institucí. Tento způsob práce má větší význam, poskytuje nejen více informací, ale důležité jsou prožitky, něco, co studenti sami dělají, připravují, zažijí.

Ještě ukázka projektu mezi veřejnou knihovnou a školou:

Název:

Vzděláváním k pochopení, pochopením k pomoci

Vzdělávací projekt základní školy, Městské knihovny Tišnov a studentů FFMU Brno

Cíl:

Vzdělávat děti v oblasti, která se týká základních lidských práv a svobod. Seznámit je s tématem holocaustu a současnou problematikou uprchlictví. Vést děti k přemýšlení o těchto problémech minulosti i současného světa.

Časový rozsah projektu:

2 měsíce – přípravné práce

2 měsíce – jednotlivé dílčí aktivity, zájezd do Památníku Terezín

Slavnostní zakončení projektu, vernisáž putovní výstavy dětských obrázků sekce holocaust:

- první stupeň – Květovaný kůň
 - práce se stejnojmennou knihou Norberta Frýda,
 - práce s textem „Pihovatá Ema“ - dramatické a hudební vystoupení.
- druhý stupeň – Holocaust
 - Anketa pro 7.-9. třídy na téma holocaust, Židé, 2.světová válka (proběhlo ve škole, připravila knihovna).
 - Práce s výsledky ankety, vysvětlení pojmů, debata s žáky, jaké téma si zvolí pro svou skupinovou práci, nabídka titulů o tomto tématu (proběhlo ve škole, připravila knihovna).
 - Vlastní práce dětí na téma: koncentrační tábory (proběhlo v knihovně, využívání fondu knihovny, internetu, materiálu i prostoru).
 - Zpracování získaného materiálu (děti musely studovat knihy o daném koncentračním táboře) do textové a obrazové podoby (proběhlo v knihovně).
 - Seznámení studentů s židovskou kulturou, hudbou a kuchyní (proběhlo ve škole, připravila knihovna) při přípravě klasických židovských jídel se s dětmi debatovalo na téma: židovské svátky, hudba, literatura.
 - Před vyvrcholením projektu se uskutečnil zájezd do Terezína (děti si prošly Malou pevnost, muzeum a krematorium).
 - Proběhlo slavnostní zakončení projektu, byl určen jak pro žáky základní školy, tak i (odpoledne) pro rodiče a veřejnost, děti si připravily recitační, hudební, dramatická a literární pásma, se kterými vystoupily, v ten den si také děti uctily chvílí ticha památku tišnovských Židů (www.tisnov-mesto.cz/knihovna).

Rozvoj čtenářských dovedností, tak byl nazván 6denní kurz, který pořádala Moravská zemská knihovna v Brně s Městskou knihovnou ve Znojmě průběhu roku 2007. Proč jsme připravili tento kurz netypický svou formou i obsahem a získali lektorku Kritického myšlení o.s. a editorku čtvrtletníku Kritické listy, která pracuje s učiteli Ninu Rutovou? S návštěvností dětských i dospělých čtenářů se potýkají všechny veřejné knihovny, knihovníci hledají moderní, zajímavé, netradiční formy práce s knihou, ale i dalšími kulturními aktivitami (výstavy, besedy, koncerty, poetická čtení apod.), aby zaujali stávající čtenáře a přilákali do

knihovny i ostatní. Ale jako profesionálové také vědí o dalším velkém problému, kterým je kvalita čtení. Děti čtou málo a navíc nečtou dobře. Tedy podle požadavků, jaké klade současný vývoj společnosti, které již nestačí technické zvládnutí písmenek, ale požaduje čtenářskou gramotnost, čtení s porozuměním. A také schopnosti reprodukovat přečtené, umět získané informace propojit se svou zkušeností a vytvořit tak pro sebe informaci novou. Na tyto požadavky reagují pozvolna se měnící formy a metody výuky (RVP) a je tedy zcela samozřejmé, že knihovny nemohou zůstat stranou. S tímto problémem mohou učitelům i dětem výrazně pomoci. Dlouholeté zkušenosti mají z knihovnicko-bibliografických lekcí, práce s knihou, hodin informační výchovy. Budeme-li ambiciózní, můžeme třeba i ukázat části učitelů, jak na to a na druhé straně, budme „trochu při zemi“ a přiznejme si, že naopak potřebujeme zjistit, jak pracují aktivní, kreativní učitelé, co můžeme převzít a čím se inspirovat ve vlastní práci, abychom se efektivně doplňovali. Potřebujeme tedy vědět a znát, jak pracují učitelé. Proto je naší snahou najít lektora, který nám ukáže prakticky, jaké metody používají učitelé ve výuce a současně se snažíme získat k účasti na těchto kurzech i knihovníky ze školních knihoven. V letošním roce (květen a červen 2008) probíhá opět 6denní kurz Pomoc veřejných knihoven s realizací průřezových témat a klíčových kompetencí. Kurz je součástí projektu Možnosti spolupráce veřejných knihoven a škol v 21. století.

O rozšiřování a prohlubování spolupráce a vzájemné informovanosti mezi veřejnými knihovnami a školními knihovnami se snaží odborné sekce SKIP ČR Klub školních knihoven a Klub dětských knihoven.

3 ODPOVÍDÁ INFORMAČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ POTŘEBÁM A TRENDŮM?

Mladí lidé mají možnosti a pro svou práci, studium i zájmovou činnost potřebují využívat nové formy médií, vyšších generací počítačů a komunikačních prostředků, ale na druhé straně se stává problémem navigace, orientace v množství informačních prostředků a rozlišení kvality informací. Potřebují se naučit a získat specifické znalosti, dovednosti, návyky, jak informace správně přijímat, jak si osvojovat nové poznatky, jak se učit a studovat, jak využívat lépe svých kognitivních schopností. Potřebují umět informace zpracovat, strukturovat, třídít, zvládnout základy osobní dokumentace. Informace musí umět sdělit ostatním, prezentovat, využít. Potřebují vědět jak pracovat s knihou, učebnicí, jak rychle vyhledat informaci, ale také že to nestačí, že je třeba danou informaci ověřit v různých typech dokumentů a elektronických zdrojů a vyhodnotit ji. Jedině tak, že je získaná informace kvalitní a lze s ní pracovat dál. Jsou to náročné požadavky, které může naplňovat škola a knihovny, pokud budou vzájemně spolupracovat a využívat svých pozitiv, svých možností.

Kontinuita práce knihoven, nejen veřejných a školních, ale také školních knihoven různých typů škol zajistí zkvalitnění a zefektivnění informačního vzdělávání. Je velmi důležité, aby školní knihovny základních škol a knihovny na středních školách ne sebe svou činností navazovaly, aby věděly o svých aktivitách a zejména v informační výchově a vzdělávání svou činnost propojily. Na konferencích se snažíme i o seznámení se situací vysokoškolských knihoven – učitelé-knihovníci potřebují vědět, jak pracují jiné knihovny, jaké mají možnosti, v jakých knihovnách se budou pohybovat jejich žáci, až přejdou na další školu. A tedy, jak mají svou práci zaměřit, zda je dostačující apod.

Ucelený systém (koncepte) informačního vzdělávání ve veřejné knihovně by měl být zaměřen na učitele i žáky, propojovat práci oddělení pro děti i pro dospělé (mládež) a současně činnost a spolupráci veřejné a školní knihovny a školy:

- 1 Informační gramotnost učitelů – seznámit učitele s činností a službami knihovny a jiných informačních institucí, s obsahem informační výchovy a vzdělávání v knihovně, s možnostmi podpory školního vzdělávacího programu. S využitím metod a postupů informační výchovy v jednotlivých předmětech.
- 2 Informační výchova a vzdělávání žáků a studentů středních škol (mládeže do 19 let)
 - 2.1.1 Informační vzdělávání v knihovně (informační návyky, schopnosti a dovednosti, znalosti ze světa informací)
 - 2.1.2 Propojení se školou, spolupráce na projektech, společné projekty školy a knihovny, spolupráce se školní knihovnou, zpětná vazba.

Poznámka:

Ještě stále zaměňujeme spolupráci veřejné knihovny se školami za spolupráci se školní knihovnou. Exkurze, besedy na vyžádání učitelů, soutěže závisí na aktivitě jednotlivých učitelů, uskuteční se 1-2 za rok, případně zcela náhodně. Pro veřejné knihovny je výsledkem získání nových čtenářů. Ale nelze tak nahradit systematickou, cílevědomou prací, kterou může zajistit pouze návaznost a podpora vzájemné činnosti veřejné a školní knihovny.

4 MŮŽE TEDY MÍT ŠKOLNÍ KNIHOVNA VLIV NA MLADÉ LIDI?

„...stojí před jedním z newyorských knihkupectví, v každé ruce třímá těžkou tašku s knihami a v kapse má účet. Felix Batholdy potěškává nákup a vypadá to, že pod tíhou svých předběžných propočtů psychicky zkolabuje. K náhodným kolemjdoucím pronese: Tohle všechno jsem si právě koupil. Ale může mi někdo říct, kdy to sakra stihnu všechno přečíst?“ Informací není málo, ale příliš mnoho. V takové situaci se objevuje naléhavá potřeba třídění. Jak odlišit zrna od plev, podstatné od nepodstatného, informace od dezinformací, vědomosti od pitomostí, když se nám nabízí neomezené množství úplně všeho? Jak můžu v noci klidně spát, jestliže jsem přes den odfiltroval 99,99 % informací, jež jsem mohl prozkoumat – jak si můžu být jistý, že ta poslední setinka, kterou využívám, je skutečně ta nejzásadnější, když jsem se zbytkem informací vůbec nezabýval?

Informační gramotnost nelze zužovat na oblast práce s informacemi (vyhledávání informací), je nutné ji chápat v širším kontextu. Celý informační cyklus je nástrojem rozvíjení informační gramotnosti. Cílem je vychovat informačně gramotného jedince, který:

1. je schopen rozpoznat vznik určitého problému a umí jej definovat (informační potřeba),
2. umí tento problém vymezit, určit otázky, které vyvolává a definovat (informační požadavek),
3. umí identifikovat informace, které jsou k řešení nutné,
4. umí potřebné informace vyhledat tzn.:
 - a) orientuje se v primárních pramenech,
 - b) zvládá techniku práce se sekundárními (terciárními) prameny,
 - c) je schopen komplexního využívání dokumentů a informačních zdrojů,
5. kriticky vyhodnotí a vybere relevantní informace pro daný problém,
6. umí informace analyzovat a syntetizovat,
7. zpracovat strukturované řešení, odpověď, řešerši,
8. umí zpracovat vlastní informační systém, osobní dokumentaci,

9. má schopnost efektivního vytváření psaných dokumentů,
10. zvládá prezentační schopnosti,
11. zachovává profesionální a informační etiku,
12. orientuje se v informačních institucích.

V souhrnu to znamená schopnost orientovat se, přijímat a reagovat na změny, aktivně uplatňovat nové postupy, myšlenky, schopnost rozhodovat se v osobních, životních a pracovních situacích. Myslet v souvislostech, z několika variant zvolit tu nejlepší, odhalit příčiny problémů. Schopnost týmové práce.

Informačně gramotný mladý člověk je schopen orientovat se ve světě informací a uplatnit se na trhu práce, ale také je sám přínosem pro společnost, pomáhá ji dále rozvíjet. Je připraven na celoživotní vzdělávání, umí kreativně reagovat na přicházející změny, umí se učit.

Krajské a městské profesionální knihovny v České republice tradičně podporují a pomáhají učitelům-knihovníkům školních knihoven. Odborně radí, připravují specializované knihovnické vzdělávání zaměřené na potřeby školních knihoven. V posledních letech i několikadenní akreditované knihovnické kurzy. Krajské knihovny v rámci regionálních funkcí do koncepcí rozvoje knihovnictví v jednotlivých krajích zařazují nejen veřejné knihovny, ale specializované knihovny a také knihovny školní (základních a středních škol) a vysokoškolské. Moravská zemská knihovna v Brně připravuje k akreditaci ve spolupráci se Střediskem služeb školám a Zařízením pro další vzdělávání učitelů v Brně nový typ kurzu, určený učitelům (ne knihovníkům!). Cílem je, ukázat prakticky učitelům možnosti školní i veřejné knihovny. Přiblížit jim, jak mohou služby a informační zázemí školní knihovny-informačního a studijního centra školy využívat ve výuce nejruznější předmětů. Jak jim může školní knihovna pomáhat ve výuce, v práci s žáky a studenty.

LITERATÚRA

TOFFLER, Alvin: *Šok z budoucnosti*. Praha : Práce, 1992, s. 199. ISBN 80-208-0160-X

BRDIČKA, Bořivoj: Role školní knihovny v procesu technologické inovace výuky. In: *Informační gramotnost 4*. Brno : MZK Brno, 2006, s. 45 – 54. ISBN 80-7051-167-2

ERIKSEN, Thomas Hylland: *Tyranie okamžiku*. Brno : Doplněk, 2005, s. 25, 27. ISBN 80-7239-185-2

ADRESA A E-MAIL

Mgr. Jana Nejezchlebová
Moravská zemská knihovna
Kounicova 65a
601 87 Brno
Česká republika
e-mail: jananej@mzk.cz

III. Čitateľská a informačná gramotnosť a mediálna výchova

ČITATEĽSKÁ GRAMOTNOSŤ ŽIAKOV ZÁKLADNÝCH ŠKÔL

Ludmila Hrdnináková

1 ZÁKLADNÉ KONCEPČNÉ PREDPOKLADY

Nachádzame sa v etape prechodu k informačnej a znalostnej spoločnosti. V súvislosti s tým sú veľmi diskutované a preferované pojmy civilizačných gramotností pre 21. storočie. Čoraz častejšie sa začína ohlasovať a akcentovať aj požiadavka podpory čitateľskej gramotnosti – ako základu efektívnej a kvalifikovanej práce s informáciami a znalosťami.

V rozličných krajinách kultúrneho sveta sa realizuje celonárodná podpora čítania, dokonca sa tvoria programy na báze národnej politiky čítania vychádzajúce z národných politických stratégií. Takáto podpora a stratégia je, bohužiaľ, u nás v začiatkoch. Snahy o podporu čitateľskej gramotnosti sa prejavujú zatiaľ len v čiastkových a lokálnych projektoch nadšencov z radu pedagógov a knihovníkov.

Výsledky ďalšieho kola monitoringov PIRLS a PISA však potvrdili, že rôznorodjšia, intenzívnejšia, ale aj koncepcnejšia a systematickejšia práca i komplexnejšie opatrenia by boli na Slovensku prinajmenšom potrebné.

Analýza úrovne čítania a čitateľskej gramotnosti slovenských žiakov, ako aj konfrontácia so zahraničnými aktivitami a skúsenosťami, jasne ukazujú, že by bolo prinajmenšom vhodné realizovať **základné politické a koncepcné opatrenia** podporované vládou a štátom, a to najmä:

- celoplošný, resp. *celonárodný program podpory čítania, čitateľskej gramotnosti a čitateľskej kultúry*,
- *vládnú podporu čitateľskej kultúry* – v tom aj mediálnu podporu a osvetu, podporu čitateľskej výchovy v rodinách a predškolských zariadeniach,
- *vládnú podporu čiastkových a regionálnych programov*.

Význam knižnej kultúry by zdôvodnili a výrazne podporili výskumy čítania. Nemáme tu na mysli len prebiehajúce monitoriny, ktoré testujú kvalitu čitateľských kompetencií žiakov a hodnotia kontextové aspekty čitateľského prostredia. Významným dielom k dobrej veci by prispeli i **odborné výskumy zamerané na psychologické a kognitívne aspekty čítania, učenia sa, neuro-fyziologické výskumy čitateľských a mozgových činností a aspektov čitateľa**, ako aj široká popularizácia ich výsledkov.

Čitateľská gramotnosť je kompetencia, ktorá sa viaže v prvom rade na vzdelávací systém. V tomto zmysle sa nevyhnutnými ukazujú **opatrenia smerujúce dovnútra školského systému a vzdelávacieho procesu**. Máme na mysli najmä:

- *zakomponovanie štandardov čitateľskej gramotnosti do vzdelávacích cieľov*,
- *zabudovanie kompetencií čitateľskej gramotnosti do celého školského kurikula*,
- *urýchlené dokončenie nového školského zákona, ktorý by podporoval princíp „menej bifľovania a viac tvorivosti v našich školách“*,
- *rozpracovanie metodiky a didaktiky tvorivého, multizdrojového vzdelávania*,
- *zabezpečenie kvalitných učebníc, učebných a didaktických pomôcok a materiálov, v ktorých budú zakomponované základné poznatky o čitateľských kompetenciách a nové*

formy a spôsoby práce pre podporu čitateľskej gramotnosti a tvorivej samostatnej práce s textami a informáciami vo všetkých predmetoch,

- zabezpečenie *prípravy budúcich pedagógov* na vysokých školách a *d'alsie vzdelávanie* pedagógov z praxe v oblasti čitateľskej výchovy.

Hlavne v období školskej dochádzky človek rozvíja kompetencie čitateľskej gramotnosti systematicky a kontinuálne, a to v súlade s obsahom, metódami a postupmi vzdelávacieho systému. Práve v tomto bode je prvoradá otázka formulácie precízneho štandardu čitateľskej gramotnosti a definície úkonov a kompetencií pre jednotlivé ročníky v ZŠ, ktoré by jednoznačne definovali súbor a požadované úrovne čitateľských kompetencií pre jednotlivé vekové kategórie.

Problematika čítania v základných školách je v tradičnom zmysle otázkou formovania základných čitateľských kompetencií ako takých a nadobúdania základných literárnych a jazykovedných vedomostí. V poslednom období sa čoraz viac hovorí o čítaní ako o základnej stratégii vzdelávania a nevyhnutnosti prieniku čitateľskej gramotnosti do všetkých predmetov. Z hľadiska vyučovacích postupov a metód to znamená odklon od preferovaných metód mechanického zapamätávania si konštantnej sumy poznatkov predloženej učiteľom a metód získavania informácií z jedného zdroja – učebnice.

Aktuálne trendy vzdelávania žiakov smerujú k vytváraniu a rozvoju schopností samostatného štúdia, celoživotného vzdelávania a schopností využívania nadobudnutých poznatkov vo všetkých oblastiach života. V moderných vzdelávacích systémoch sa využívajú postupy, ktoré učia žiakov samostatne pracovať s textami a informáciami, analyzovať ich, kriticky hodnotiť, uvažovať o nich, integrovať ich, kombinovať. Tieto vedú žiakov k samostatnej kreatívnej, kritickej a hodnotiacej práci s mnohými zdrojmi – *k multizdrojovému tvorivému a kriticky orientovanému vzdelávaniu*.

Tu sa črtá veľký priestor pre prácu **školských knižníc**. Školská knižnica ako centrum zaznamenaných informácií a poznatkov sa javí pre multizdrojový vyučovací proces oveľa vhodnejším priestorom ako priestor tradičnej triedy. V tomto zmysle je nevyhnutné:

- postupne zabezpečovať opatrenia na revitalizáciu školských knižníc ako plnohodnotnej súčasť škôl a vzdelávacieho systému,
- zabezpečiť technologickú a technickú podporu knižníc v záujme využívania nových elektronických zdrojov a nových postupov a metód práce so zdrojmi,
- zakomponovať školské knižnice do vzdelávacieho systému a vyučovacieho procesu škôl,
- zabezpečiť prípravu školských knihovníkov z praxe v oblasti čitateľskej výchovy,
- rozpracovať metodiku pre oblasť rozvoja podpory čitateľskej gramotnosti v školských knižniciach.

Školská knižnica môže byť v tomto zmysle centrom, ktoré poskytuje zdroje a služby pre vyučovací proces, môže sa stať alternatívnou triedou, kde si na mieste žiaci zdokonaľujú samostatnú prácu so zdrojmi, miestom, ktoré ponúka voľný výber z množstva zdrojov. Ale školská knižnica môže byť aj centrom pre realizáciu voľnočasových a atraktívnych čitateľských aktivít. Presne v zmysle jednej zo základných téz Hnutia za gramotnosť Kanad'anov *Celoživotná knižnica pre celoživotné vzdelávanie*.

2 ZÁKLADNÉ FUNKCIE A CIELE ČITATELSKEJ PRÍPRAVY, VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

Problematika čitateľskej prípravy, vzdelávania a výchovy sa spája hlavne s obdobím školského veku – vtedy človek nadobúda základné zručnosti a schopnosti čítania. V priebehu čitateľského rozvoja, zdokonaľovania a dozrievania čitateľa sa formujú aj jeho čitateľské návyky (hlavne návyk čítania ako bežnej a nevyhnutnej súčasti jeho života), jeho čitateľské preferencie, vkus a postoje. Základným cieľom čitateľskej výchovy, prípravy a vzdelávania v rámci školskej dochádzky by mal byť čitateľsky gramotný človek, ktorého možno charakterizovať ako človeka, ktorý:

1. dokáže čítať a číta s porozumením širokú škálu tlačených aj netlačených textov;
2. dokáže získavať informácie adekvátne potrebám spoločnosti, ktorej je členom, ako aj potrebám a požiadavkám jeho odborného, profesionálneho i osobného života;
3. číta fikciu i nonfiction, diela klasické i diela súčasných autorov;
4. dokáže čítať, resp. číta literatúru rozličných období a žánrov s porozumením ich rozličných aspektov (filozofického, etického, estetického);
5. dokáže využívať širokú škálu stratégií práce s informáciami: sumarizovanie, analýzu, kompresiu, integráciu, interpretáciu, hodnotenie a zhodnocovanie textu;
6. dokáže efektívne riadiť a usmerňovať svoj hovorový a písaný jazyk (využíva pravidlá spisovného jazyka, štýl, formu, slovnú zásobu a pod.) adekvátne rôznorodým komunikačným partnerom, rôznorodým skupinám auditória a vhodne pri rozličných príležitostiach a na rozličné účely;
7. dokáže využívať širokú škálu písomných prejavov, postupov, útvarov a prvkov adekvátnych rôznorodým komunikačným partnerom, situáciám a účelom;
8. dokáže využívať poznatky o štruktúre jazyka, pravidlá spisovného jazyka, štýly jazykového prejavu, mediálne techniky a postupy, formu písomného prejavu, rozličné žánre na tvorbu, kritické ohodnotenie, diskusiu a polemiku a tvorbu netlačených textov;
9. dokáže skúmať daný problém, vie ho rozložiť na čiastkové problémy, vie generovať otázky v rámci daného riešeného problému, pritom vie využívať, hodnotiť, generovať a integrovať informácie z rozličných zdrojov;
10. vie komunikovať svoje myšlienky, tézy, objavy, riešenia;
11. vie využívať rozličné informačné zdroje tradičné i IKT (knižnice, EZ, video) na získanie a zhromažďovanie informácií potrebných na tvorbu a komunikáciu informácií;
12. vie rozvíjať svoje jazykové, komunikačné a čitateľské kompetencie,
13. akceptuje rozmanitosť jazykov z hľadiska národných kultúr, etnických skupín, sociálnych funkcií,
14. rozvíja úroveň svojich kompetencií súvisiacich s rodným jazykom a kultúrou na úroveň „*čitateľského a jazykového umenia*“ počas celého svojho života;
15. ako kreatívny, kritický, tvoriaci, reflektujúci člen sa aktívne podieľa na rozvoji gramotnej spoločnosti;
16. využíva písaný a hovorený jazyk na realizáciu svojich vlastných cieľov: vzdelávanie, zábavu a relax, názory a postoje, svetonázor, výmenu informácií (podľa IRA/NCTE, 2002-2008).

Na základnej škole je čítanie kľúčovou didaktickou úlohou a cieľom. Základnými princípmi podpory čítania by malo byť vytvorenie podnetného a motivujúceho prostredia v škole a triede, voľnosť vo výbere čítania (v tom je nevyhnutná podpora školských knižníc), čítanie ako súčasť každej vyučovacej činnosti, čítanie ako ústredná požiadavka školského kurikula.

Čitateľský cieľ pritom nemožno zužovať len na **dosiahnutie základnej čitateľskej úrovne žiaka** – zvládnutie techniky plynulého, správneho a uvedomelého čítania. Je potrebné preniknúť hlbšie do čítaného textu, osvojiť si text a prežiť ho, pochopiť a zhodnotiť, čo recipročne priaznivo pôsobí na kvalitu čítania žiaka. V systéme vzdelávania sa postupne objavujú ďalšie parciálne ciele nasmerované na všestrannejšie orientovanú koncepčnú stránku čítania a prístup k čítaniu ako k jednému z najcivilizovanejších a najkultúrnejších prejavov človeka, využívaného spravidla v každodennom styku s masmédiami, s informačnými prostriedkami, tvoriacimi súčasť jeho pracovnej alebo inej náplne, s dielami krásnej literatúry, atď. Od tohto sa odvíja aj **praktická metodika čítania**, ktorej hlavnou úlohou by malo byť, aby žiaci:

- zvládli techniku čítania,
- dokázali využívať čítanie ako nástroj učenia sa – to smeruje k formovaniu čitateľských návykov, ktorých najdôležitejšou úlohou je upotrebenie a zužitkovanie obsahu – čítanie funkčné, resp. čítanie typu „učenie sa“,
- pristupovali k čítaniu ako k forme príjemnej duševnej činnosti a utváraniu kvalitatívne vyššieho, esteticky sformovaného literárneho (čitateľského) vkusu (Obert, 1998, s. 24).

Vychádzajúc z uvedených predpokladov možno konštatovať, že čitateľská výchova, príprava vzdelávania v základnej škole sa musí realizovať vo všetkých zložkách vzdelávacieho systému:

- *Vzdelávanie:*
 - naučiť čítať, rozumieť textu, rozvíjať reč, osvojovať si bohatú slovnú zásobu;
 - poznávať literárne diela, autorov.
- *Funkčná zložka:*
 - využívať v čítaní a získavaní informácií medzipredmetové vzťahy;
 - prečítané vedieť využiť v rôznych situáciách a súvislostiach;
 - aktívne využívať čitateľskú gramotnosť v rôznych vyučovacích predmetoch.
- *Rozvíjajúca zložka:*
 - zaraďovať do vyučovania aktívnu prácu s textom, ktorá rozvíja čitateľské zručnosti a návyky;
 - zaraďovať tvorivé cvičenia a hry, ktoré rozvíjajú a zdokonaľujú čitateľské zručnosti, schopnosti a návyky.
- *Formatívna zložka:*
 - zaraďovať aktivity, ktoré rozvíjajú a upevňujú estetické, intelektuálne a emocionálne pôsobenie textu na čitateľa;
 - zaraďovať aktivity, ktoré rozvíjajú, rozširujú a upevňujú jeho čitateľskú kultúru.

K metodike čitateľskej výchovy a vzdelávania

V súvislosti s výsledkami monitoringov PIRLS a PISA a všeobecne konštatovanou „krízou čítania“ sa začína diskutovať otázka prehodnotenia a inovácie metód čitateľskej prípravy, výchovy a vzdelávania, resp. metód rozvoja čitateľských schopností a zručností. Metodika a didaktika čitateľskej gramotnosti musí nevyhnutne vychádzať zo základného konceptu a z aktualizovaných poznatkov o čitateľských kompetenciách.

V rámci výkladového slovníka Informačná výchova Elena Sakálová predkladá definície a obsahlu charakteristiku javu, procesu a pojmu čítanie. Podľa základnej definície je čítanie „*psychofyziologický proces, založený na vzájomnej súčinnosti prvej a druhej signálnej sústavy, v priebehu ktorého jedinec kóduje grafické znaky na základe spájania ich obsahu a formy*“ (Sakálová, 1998). Ide o duševnú činnosť, ktorá je spätá s motorikou zrakových receptorov, so schopnosťou vnímať text a rozumieť mu.

Bežným laickým predpokladom by mohlo byť, že pri čítaní oči čitateľa bežia rovnomerne po riadku. Pohyb očí však prebieha v nepravidelných skokoch, ktoré zaberajú celé slová, skupiny slov, ale i celé odseky. V určitých úsekoch textu sa zastavujú – odborné definované ako fixácia, ktorá predstavuje moment technického zvládnutia a uvedomenia si obsahu textu vo vedomí človeka. Čítanie sa v podstate realizuje v čase fixácií. Počet fixácií a ich vzdialenosť sú závislé od náročnosti textu, ale v prvom rade od schopností, zručností a zbehlosti čitateľa.

Porozumenie textu čítania závisí podľa odborných zdrojov aj od slovnej zásoby, predchádzajúcej poznatkovej štruktúry a tzv. čitateľských schém, ktoré sú výsledkom predchádzajúceho čítania (a nemyslí sa tým poznatky naučené naspamäť). V tomto zmysle sa hovorí, že zručný čitateľ „*má načítané*“. Opakované čítanie je hlavným nástrojom precvičovania, zdokonaľovania a skvalitňovania procesu čítania.

S postupom času si každý čitateľ postupne vytvára určité čitateľské návyky, v ktorých sa prejavujú charakteristické črty jeho osobnosti. Čitateľské návyky, techniku čítania a spôsoby čítania možno sústavne zdokonaľovať a racionalizovať uvedomelým potláčaním záporných a posilňovaním kladných návykov pri čítaní.

Hlavnou úlohou systému vzdelávania by malo byť nielen poskytnúť dostatočné množstvo príležitostí na čítanie v rámci vyučovacieho procesu, ale najmä pozitívna motivácia k permanentnému samostatnému čítaniu ako voľnočasovej aktivite, či už v zmysle užitočného nadobúdania informácií, či v zmysle formy zábavy.

Ako vidíme metodika čitateľskej výchovy sa nemôže orientovať len na zrakové vnemy a technické zručnosti dokonalého prečítania videného textu.

Ak chceme bližšie špecifikovať techniky, metódy a spôsoby rozvíjania čitateľských zručností, musíme načrtnúť, akých oblastí sa dotýka rozvoj čitateľských kompetencií. IAE¹ a IBE² odporúčajú vo svojom metodickom materiáli *Teching Reading* sústreďovať sa na rozvoj nasledujúcich oblastí, ktoré vytvárajú **základ čitateľa** (Pang, 2003):

- **uvedomovanie si textu** reprezentanta hovoreného jazyka (zrakové vnímanie a uvedomovanie si tlačeného textu);
- **hovorený jazyk, reč** – čitateľská gramotnosť závisí od schopností pracovať s materinským jazykom, pri výcviku čítania sa v prvom rade musí vychádzať z hovorenej a počúvanej reči – človek sa začína učiť čítať počúvaním;
- **fonematické uvedomovanie si** – ide o dobrý jazykový cit, schopnosť súvislo rozprávať na určitú tému, rozmýšľať o jazyku, jeho štruktúre, uvedomovať si hláskovú štruktúru slova, tieto schopnosti možno podporovať počúvaním literárneho textu, rozvojom reči a komunikačných schopností;

¹ IAE – International Academy of Education

² IBE – International Bureau of Education, IAE a IBE sú organizáciami UNESCO

- **plynulosť** – je výrazný aspekt čitateľskej kompetencie, súvisí s rýchlosťou, správnosťou, presnosťou čítania a s porozumením textu; čitateľ, ktorý číta plynule, rozumie textu;
- **slovná zásoba** – slovná zásoba je kľúč k porozumeniu textu; veľa štúdií poukazuje na to, že dobrý čitateľ má dobrú slovnú zásobu;
- **predchádzajúce poznatky** (poznaková štruktúra) – čitateľ využíva v procesoch čítania predchádzajúce poznatky a čitateľské schémy; čím ich je viac, tým je porozumenie textu rýchlejšie a presnejšie;
- **porozumenie** – je interaktívny proces a vzájomný vzťah medzi čitateľom a textom, jeho výsledkom je pochopenie obsahu textu;
- **motivácia a účel, ciele** – je veľa cieľov a motivácií čítania, žiak si má byť vedomý toho, že čítanie je základným prostriedkom získavania informácií, základným nástrojom formovania „múdneho“ človeka, školská knižnica je jedným z najvhodnejších prostredí, kde možno formovať motivácie a demonštrovať účel čítania;
- **upevňovanie interakcie a integrácie čítania a písania** – zdokonaľovanie čitateľských kompetencií prostredníctvom písania je veľmi užitočná a dvojnásobne účinná stratégia, žiak si uvedomuje symbolický charakter písma, zdokonaľuje svoje schopnosti rozumieť tlačenému (videnému) textu, učí sa organizovať svoje myšlienky;
- **výber textov** – pri výbere textov ide o to, aby text bol pre žiakov vhodný z hľadiska náročnosti, aj z hľadiska záujmu oň, školská knižnica poskytuje veľa zdrojov na voľný a samostatný výber;
- **hodnotenie** – využívanie hodnotenia ako spätnej väzby (a korekcie) čítania, školská knižnica môže dať priestor neformálnym formám hodnotenia čítania (hlavne súťaže);
- **kultúrne faktory** – do veľkej miery pôsobia na rozvoj čitateľa a jeho čitateľských kompetencií;
- **praktické čitateľské aktivity** – čitateľ sa stáva čitateľom jedine čítaním, knižnica je priestor, ktorý ponúka nielen širokú škálu materiálov a zdrojov na čítanie, ale je i miestom, kde možno uplatniť pestrú paletu stratégií čítania a **motivačných aktivít**.

Všetky uvedené oblasti, resp. aspekty čitateľa treba náležite a vhodným spôsobom podporovať a vhodne motivovať.

Pre zdokonaľovanie a precvičovanie základných čitateľských zručností sú nesporne prvoradá tradičné a všeobecne zaužívané metódy tichého a hlasného čítania, metóda počúvania, metóda písania, rozhovoru, metóda otázok a odpovedí, predvádzania, pozorovania (Obert, 1989, s. 55).

V súvislosti s hore uvedenými požiadavkami na čitateľsky gramotného sa začínajú overovať a uvádzať do praxe netradičné postupy, stratégie, techniky a metódy čitateľskej prípravy, vzdelávania a zdokonaľovania čitateľských kompetencií – niektoré z nich prezentuje nasledujúci prehľad.

Stratégie, metódy a techniky zdokonaľovania čitateľských kompetencií

<i>Tradičné stratégie, metódy a techniky</i>	
Tradičné metódy – čítanie	tiché a hlasné čítanie, metóda počúvania, kolektívne čítanie, metóda učenia sa nasпамäť – memorovanie, metóda rozhovoru, metóda otázok a odpovedí,
Tradičné metódy – písanie	metóda písania, slohovanie, čitateľský denník

<i>Netradičné stratégie, metódy a techniky</i>	
Intelektuálna práca s textom	myšlienkové mapy (mapy pocitov a atmosfér), brianstorming, kľúčové slová, kmene a korene, päťlístok, porovnávací tabuľka, T-graf, podvojný denník
Čítanie	správy a moderovanie, riadené čítanie, živý komiks
Hovorené slovo, reč Komunikačné zručnosti	diskusná pavučina, debata, názorová škála, posledné slovo patrí mne, čítanie s predvídaním
Fonematické schopnosti Intelektuálne spracovanie textu Slovná zásoba Čitateľské schémy	kreslené čítanie, komiks na text, storytelling, počúvanie audiokníh a CD, improvizácie na text, živý komiks na text, pred a po, pesničkové čítanie, podvojný denník
Kooperatívne metódy	brianstorming, skladačkové čítanie, skladačkové učenie, diskusná pavučina, debata, debata s autorom, čítanie s predvídaním, literárne krúžky názorová škála, posledné slovo patrí mne, pyramída poznatkov,
Tvorivé písanie	písanie listov, magazíny a časopisy, čitateľský blog, kocka ohryzená rozprávka – odhryznutá rozprávka, voľné písanie, životabáseň, čínska báseň argumentačná esej
Hry	dramatizácia, dramatizácia básne, pozeraj a čítaj živý komiks na text, scenár na komiks, výroba komiksu, improvizácie na text, improvizácia s vopred daným koncom, výroba scenára na animovaný film
Podporné čitateľské skupinové aktivity	fanfiction literárne skupiny interaktívne čítanie a písanie – školský blog web stránka školskej knižnice

Uvedený náčrt nie je vyčerpávajúci, existuje veľa metód na zdokonaľovanie jednotlivých čitateľských kompetencií. Na druhej strane väčšina z uvedených metód a stratégií podporuje a stimuluje niekoľko (a nielen čitateľských) kompetencií.

3 NETRADIČNÉ METÓDY ČITATELSKEJ VÝCHOVY V ŠKOLSKEJ KNIŽNICI

Knižnica je prostredie, kde v prospech motivácie k čitateľským aktivitám spolupôsobí niekoľko faktorov. Knižnica v prvom rade vytvára neformálne prostredie „za stenou triedy“, kde je uvoľnenejšia atmosféra, kde možno žiakov viesť k iným – voľnejším alebo hravejším metódam práce s textom a knihou.

Ako bolo povedané v prvej časti, školská knižnica sa vskutku javí ako miesto, kde je možné realizovať netradičný vyučovací proces, je miestom, kde je sústredené veľké množstvo zdrojov, je miestom, ktoré ponúka voľný výber z týchto zdrojov a motivuje k multizdrojovým spôsobom práce. Pri adekvátnom technologickom vybavení môže byť školská knižnica práve tým miestom, ktoré je vhodné na využívanie netradičných zdrojov, kde sa učí netradičnými a atraktívnymi postupmi.

Okrem vzdelávacieho procesu sa môže školská knižnica stať i miestom, kde si žiaci pripravujú svoje domáce úlohy, kde sa stretávajú v rámci družiny, klubov i rozličných krúžkových aktivít. V tomto má školská knižnica jednu nespornú výhodu oproti verejnej knižnici: „je poruke“. V niektorých západných krajinách je práve školská knižnica tým miestom, kde mnohí žiaci trávajú najviac mimoškolského času.

V nasledujúcej časti si stručne uvedieme, ako možno niektoré z uvedených metód využiť v školskej knižnici vo vyučovacom procese i pri voľnejších tvorivých aktivitách. Vyučovací proces v školskej knižnici môže byť zameraný na prácu s umeleckými textami alebo na prácu s vecnými informáciami. Pri práci s vecnými informáciami sa v knižnici môže osvedčiť metóda **skladačkového čítania** a **skladačkového učenia**, v rámci ktorej žiaci pracujú v skupinách. Každá zo skupín pracuje s iným zdrojom (textom) k danej téme (napr. významný spisovateľ), ktorý spracuje – excerptuje základné informácie k téme. Jednotlivci alebo všetci členovia skupiny postupne referujú celej triede základné získané poznatky. Žiaci sa môžu premiešať do nových skupín tak, aby v každej novej skupine bol aspoň jeden zo všetkých predchádzajúcich skupín. Navzájom sa informujú o nových poznatkoch a skladačkovým spôsobom integrujú všetky základné informácie zo všetkých zdrojov. Spracujú informácie v písomnej podobe a na záver sa vyhodnotí, ktorá skupina má najpresnejší, najobsiahlejší výsledok.

Myšlienkové mapy (mapy pocitov a atmosfér) sa dajú využiť na skupinovú analýzu umeleckého textu, či sumarizovanie vecných a faktografických poznatkov a prácu s populárno-náučným a odborným textom.

Podvojný denník je forma písaného záznamu, ktorá mapuje reflexie, úvahy, otázky, predpoklady čitateľa pri počúvaní alebo čítaní umeleckého textu (je tvorený počas čítania a je možné sa k nemu vráť i po opakovanom čítaní). Musí sa kombinovať s vlastným čítaním alebo počúvaním literárneho diela a je dobre využiteľná pri skupinových debatách o literárnom diele.

Skupinovú aktivitu **správy a moderovanie** možno využiť veľmi rôznorodo. Vhodná je pre prácu s časopiseckou literatúrou, kedy si jednotlivé skupinky žiakov vyhľadajú zaujímavé články podľa vlastného vkusu, prípadne si z rozsiahlejších článkov vytvoria krátke správičky, ktoré spoja do jedného striedavo moderovaného spravodajského bloku. Výsledné spravodajské bloky si žiaci (skupinky) predvádzajú alebo ich nahrávajú na diktafón a následne spoločne počúvajú. Aktivita môže byť využitá aj pri práci s populárno-náučnou literatúrou (rozhlasové zaujímavosti) alebo s krásnou literatúrou (rozhlasové literárne pásmo). Aktivita môže precvičovať hlasné a správne čítanie, ale aj intelektuálnu prácu s rôznorodými textami, či precvičovať písanie.

Školská knižnica je psychologicky vhodným miestom pre realizáciu **metód tvorivého písania**. Písanie je u mnohých žiakov nepopulárnou a neoblúbenou činnosťou. A hlavne v laviciach triedy. Pritom písanie je spôsobom sebaujadrnenia a sebaopoznávania človeka, je výrazom jeho kreativity a unikátnosti. Podľa odborníkov je predovšetkým jedným zo základných spôsobov, ktorým sa žiak učí organizovať svoje myšlienky. Učiť sa písať znamená rozvíjať čitateľské kompetencie, stávať sa lepším čitateľom.

Jednou z najvhodnejších motivácií písania je **písanie listov**. Písanie listov môže byť pre žiakov zábavnou činnosťou a pritom ich môže veľa naučiť. Najzaujímavejšie témy:

- list hlavnému hrdinovi knihy,

- list z knižnice/do knižnice,
- list pod vankúš,
- list do časopisu.

Veľmi obľúbenou formou tvorivého písania by mohol byť **inzerát**: na jednej strane si vyžaduje len veľmi krátke vyjadrenie (čo vyhovuje detskému naturelu), na druhej strane si vyžaduje vtipné a prekvapivé riešenie. V knižnici by mohla byť zaujímavou aktivita inzerát, ktorý by ponúkal ako službu činnosť nejakej rozprávkovej (literárnej) postavy, alebo inzerát, ktorý by inzeroval nejakú rozprávkovú rekvizitu.

Časopisy sú veľmi obľúbenou a pritom majú šancu byť pravidelne opakujúcou sa aktivitou detí, resp. žiakov. Sú atraktívne a pútavé vzhľadom na rôznorodosť tém i variabilnosť formy. Žiacky časopis síce zvykne mať sadu ustálených pravidiel, na druhej strane však dáva mladým autorom veľkú dávku voľnosti. **Magazín čitateľov (Žiacky magazín)** môže byť vytvorený práve na pôde školskej knižnice, môže byť zostavený z príspevkov žiakov na rôzne čitateľské i nečitateľské témy, môže byť spracovaný pravidelne riadnym redakčným tímom, na druhej strane môže byť len sporadickou voľnejšou aktivitou, či dokonca každé číslo môže spracovať iný kolektív alebo iná trieda. Redakčný tím nemusí mať nevyhnutne technologické prostriedky na jeho tvorbu. Stačí papier, pero, farbičky a tvorivé hlavičky. Najobľúbenejšie časopisy sú práve tie, ktoré žiaci vytvoria ručne.

Blogovanie možno zaradiť k najmladším stratégiám, ktoré majú potenciál rozvíjať schopnosti písania. Čitateľský blog, blog mladých autorov, blog školskej knižnice – môže byť tým miestom, ktoré bude spĺňať atribút moderného komunikačného prostriedku, ale je atraktívnou križovatkou tvorby mladých autorov.

Kocka je metóda, ktorá rozvíja schopnosti analýzy a tvorby textu. Umožňuje sústrediť sa na danú tému z rozličných hľadísk, presnejšie zo šiestich strán: popíš, porovnaj, asociuj, analyzuj, aplikuj, argumentuj pre a proti. Kocka je vhodná nielen ako metóda tvorivého písania, ale aj ako pomocný nástroj úvah o literárnom hrdinovi, texte, či príbehu.

Plagáty a reklamy vhodným a atraktívnym spôsobom motivujú k písaniu aj žiakov, ktorí neradi tvoria písomné prejavy. V školskej knižnici sa dá tento spôsob využiť na tvorbu reklamných textov a plagátikov na knihy, ktoré žiaci prečítali. Môžu byť tak pozitívne, ako aj negatívne, ale vždy na základe pádných argumentov. Najkrajšie plagátky môžu tvoriť dynamickú výzdobu knižnice a pritom pútavú reklamu knižničného fondu.

Pesničkové čítanie využíva princíp veľmi úzkeho vzťahu detí a mládeže k domácej hudobnej produkcii. Hudobná forma textov pritom výrazne umocňuje ich emocionalitu a pútavosť. Tento spôsob práce môže zahŕňať reprodukovanie, memorovanie i rozbor textov. Hudobné čítanie rozvíja fonetické vnímanie textov, rozvíja schopnosti porozumenia a uvedomenia si textov, ako aj literárnu gramotnosť. Piesne sú vo svojej podstate hudobnou poéziou, počúvanie a predčítavanie textov piesní je jedným z pôsobivých spôsobov hľadania ciest k poézii. Vyžaduje si však, aby školská knižnica disponovala audiálnym fondom a základným technickým vybavením.

Kreslené čítanie si vyžaduje, aby žiaci kreslili príbeh, ktorý si predtým vypočuli, alebo kreslia súčasne s počúvaním. Interakciu s výtvarnými aktivitami využíva aj **komiks**. Komiksy sa u detí tešia zvlášť veľkej obľube. Komiksové stripy môžu žiaci vytvárať autorské alebo na zadaný – prečítaný text. Nevyhnutnou súčasťou musí byť vypracovanie **scenára (libreta)**

komiksu, na ktorom si žiaci dôkladne precvičia intelektuálne schopnosti spracovania informácií.

Metódy, ktoré využívajú formu predvádzania a dramatizácie, už majú v čitateľskej výchove svoje nezastupiteľné miesto. **Živý komiks** je založený na precíznom a dôslednom hlasnom čítaní a intenzívnom intelektuálnom spracovaní textu. Spomedzi žiakov sa vyberie moderátor, ktorý dobre a správne po vetách číta text (veľmi vhodným textom je rozprávka, ktorá má krátke vety, rýchly spád a nemá dlhé opisy). Skupinka aktérov, resp. hercov (najlepšie 3 – 4 žiaci) sa snaží na každú vetu predviesť živý statický (komiksový) obrázok. V rámci triedy môže každý odsek stvárať (predviesť) iná skupinka.

Pre knižnicu sú veľmi zaujímavé skupinové a kolektívne aktivity. Knižnica je všeobecne tou inštitúciou, ktorú deti a mládež navštevujú skupinovo. Mala by teda vytvárať prostredie pre skupinové a kolektívne aktivity. Takými nesporne môžu byť: fanfiction, literárne skupiny, knižničný blog alebo interaktívna knižničná stránka.

Zdroje v čitateľskej výchove

K základným aspektom čitateľskej prípravy, výchovy a vzdelávania patrí výber zdrojov. Výber textov na čítanie je jednou zo závažných otázok problematiky čítania. Text je ten, ktorý môže motivovať, no zároveň i demotivovať čitateľa, stimulovať ho k čitateľským aktivitám, ale i naopak – odradiť ho od čítania. Text by mal byť pre žiakov vhodný z hľadiska náročnosti, nie ťažký, ale ani nie ľahký z hľadiska čitateľských zručností. Okrem toho musí byť aj zaujímavý a atraktívny z hľadiska jeho záujmov, potrieb, problémov. Umelecký text by nemal presahovať stupeň jeho psychickej a emocionálnej vyspelosti, náučný text by nemal presahovať odbornú náročnosť.

Pri výbere materiálu na čítanie je dôležitá i forma zdroja ako takého. Zatiaľ čo dospelý človek radšej siahne po tradičnej knihe, moderné a netradičné zdroje majú ďaleko väčšiu šancu upútať a pritiahnúť mladého čitateľa.

Dokazujú a predkladajú to aj monitoringy PIRLS a PISA. V rámci nich sa realizoval prieskum využívaných materiálov a spôsobov čítania pri výučbe. Tento špecifikoval nasledujúce skupiny: učebnice a čítankové materiály, pracovné listy a zošity, detské noviny a časopisy, PC software na výučbu čítania, materiály na čítanie na internete, rôzne detské knihy, materiály z iných predmetov. Prieskum jednoznačne preukázal, že *v krajinách s najvyššou úrovňou čitateľských kompetencií žiakov nie sú najvyužívanejším zdrojom učebnice*. Pre tieto krajiny je charakteristické, že *nadpriemerne využívajú detské knihy, software a internetové materiály* (Kramplová, 2005).

V odborných kruhoch sa diskutuje o moderných médiách a technológiách ako o vážnych konkurentoch čítania a knihy. Ako sme práve uviedli, tieto môžu byť aj nenahraditeľnými pomocníkmi v podpore čítania. V nasledujúcom prehľade uvádzame niekoľko užitočných typov zo slovenskej produkcie využiteľných vo vyučovacom procese, ako aj v školských knižniciach.

Elektronické zdroje na médiách	
Z produkcie spoločnosti Regino.sk:	
<ul style="list-style-type: none"> • Program Žiačik • Testík – na precvičovanie vybraných kapitol učiva formou zábavy 	
Projekt INFOVEK:	
<ul style="list-style-type: none"> • SLEX 99 – Elektronický súbor kodifikačných slovníkov slovenského jazyka 	
Vrana, vydavateľstvo zábavno-vzdelávacích projektov pre deti aj dospelých:	
<ul style="list-style-type: none"> • Animovaný slovenský jazyk • Zvukové diktáty zo SJ: viac ako 300 diktátov pre všetky ročníky • Literárni autori a ich tvorba: autori – diela – hlavné postavy – žánre • Vybrané slová: výučba + testy 	

Internetové zdroje	
Zlatý fond SME – 416 digitalizovaných literárnych diel	http://zlatyfond.sme.sk/
Edukačný server Hravá slovenčina	http://www.hravaslovencina.wz.cz/
Infovek	http://www.infovek.sk/
Ostrov Homonymov	na stránke Infoveku
Album slovenských spisovateľov	http://www.litcentrum.sk/album
Encyklopédia súčasných spisovateľov na Slovensku	http://www.books.sk
Portál Osobnosti.sk	http://www.osobnosti.sk/index.php?os=tk
Server plný pohádek pro malé i velké	http://www.pohadky.org/
KNIHY SME <i>Rubriky: Spisovatelja, Ilustratori, Knihy v médiách, Svetová knižnica SME, Výroky slávnych, Literárne ceny, Prvotiny, Bájky, Komiks</i>	http://knihy.sme.sk/
Slovensko a jeho literatúra (LIC)	http://www.litcentrum.sk/31563
Elektronický lexikón slovenského jazyka	http://www.forma.sk/onlines/slex/index.asp
Automatický prekladač textu zo spisovnej slovenčiny do štúrovej	http://www.juls.savba.sk/ludevit/
Ako nehrieť proti slovenčine: Slovník správnych a nesprávnych výrazov v slovenčine	http://www.culture.gov.sk/slovník/ak.html
Slovenská terminologická databáza	https://data.juls.savba.sk/std/

Ďalšie zdroje	
Web Slovenčina	http://slovencina.zemk.com/course/view.php?id=12
Literatúra - stredoškolské poznámky	http://literatura.varhol.sk/rubrika/osvietenstvo/
Otvorený slovenský synonymický slovník	http://www.sk-spell.sk.cx/%7Ezdpo/thesaurus/
Slovak Language	http://www.slovak.com/language/
Literárna tvorba: Rozprávky	http://www.jedlicka.eu.sk/rozpravky.html

Namiesto záveru je asi najvhodnejšia formulácia téz, ktoré formuluje ALA – Americká asociácia knižníc (American Library Association):

1. Dobrá knižnica pomáha vytvárať gramotnú spoločnosť.
2. Gramotná spoločnosť potrebuje dobré knižnice.
3. Prečo práve knižnice?

Knižnice sú tie inštitúcie, kde sú zhromaždené zbierky zdrojov pre:

- tvorivé učenie,
- pre multizdrojové vzdelávanie,
- pre prípravu na celoživotné vzdelávanie,
- sú miestom, kde sú umiestnené referenčné zdroje pre vyhľadávanie v obrovskom mori zdrojov,
- sú inštitúciami, kde je poradenský potenciál,
- knižnice sú tie, kam prichádzajú ľudia „za čítaním“ (21st Century, 2005).

LITERATÚRA

21st Century Literacy @ your library™. In: *alaAction* [online], No. 1 in a series Revised June 1, 2001 [cit. 2008-05-01].

Dostupné na: <<http://www.ala.org/ala/proftools/21centurylit/21stcenturyliteracy.htm>>.

ANDERSON R. C. – OSBORN, J. – TIERNY R. J. 1984. *Learning to Read in American Schools: Basal readers and Content Texts*. Hillsdale, NJ : Lawrence Erlbaum Associates, 1984 [cit. 2008-04-25]. ISBN 0898592194.

HAVLÍNOVÁ, M. 1987. *Knížka pro rodiče o knížkách pro děti*. Praha : Albatros, 1987. 111 s.

IRA/NCTE Standards for the English Language Arts [online]. 2002–2008. IRA/NCTE, 2002–2008 [cit. 2008-05-01]. Dostupné na: <<http://www.readwritethink.org/standards/>>.

KRAMPLOVÁ, I. – POTUŽNÍKOVÁ, E. 2005. *Jak (se) učí číst*. Praha : Ústav pro informace ve vzdelávání, 2005. 95 s. ISBN 80-211-0486-4.

LESŇÁK, R. 1991. *Horizonty čitateľskej kultúry*. Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1991. 232 s.

OBERT, V. 1998. *Detská literatúra a čitateľský rozvoj dieťaťa*. 1. vyd. Bratislava : IMPRO, Lítera, 1998. 263 s. ISBN 80-88894-07-7.

PANG, E. S., et. al. 2003. *Teaching reading* [online]. International Academy of Education (IAE), International Bureau of Education (IBE), 2003 [cit. 2008-05-09]. EDUCATIONAL PRACTICES, Series -12.

Dostupné:

<<http://www.ibe.unesco.org/publications/EducationalPracticesSeriesPdf/prac12e.pdf>>.

“*Read Me a Story*” : *Helping your Children become better Readers : Reading Checkup Guide* [online]. 1998. American Academy of Pediatrics, 1998 [cit. 2008-04-25].

Dostupné na: <<http://www.aap.org/family/readmeastory.htm>>.

READING 101: What You Should Know About... 2008. Reading Rockets, 2008 [cit. 2008-04-25]. Dostupné na: <http://www.readingrockets.org/teaching/reading101>

SAKÁLOVÁ, E. 1998. Čítanie. In: Katuščák, D. et al. *Informačná výchova : terminologický a výkladový slovník odbor knižničná a informačná veda*. 1. vyd. Bratislava : Media Trade ; SPN, 1998, ISBN 80-08-02818-1, s. 60 – 63.

SAKÁLOVÁ, E. 1999. Práca s informáciami vo vyučovaní slovenského jazyka a literatúry v jednotlivých ročníkoch základnej školy. In: *Školské knižnice*, 1999, č. 132 – 133, s. 40 – 49.

ADRESA A E-MAIL

PhDr. Ludmila Hrdináková
Katedra knižničnej a informačnej vedy
Filozofická fakulta Univerzity Komenského
Gondova ul. 2
818 01 Bratislava 16
Slovenská republika
e-mail: hrdinakova@fphil.uniba.sk

ŠTANDARDY INFORMAČNEJ GRAMOTNOSTI ŽIAKOV ZÁKLADNÝCH ŠKÔL

(didaktika informačnej výchovy vo vyučovacom procese)

Elena Sakálová

Pri formovaní informačnej spoločnosti kľúčovú úlohu zohráva národná informačná politika premietnutá v plánoch, stratégiách a programoch. Pri rozvoji informačnej spoločnosti v súčasnom období zohrávajú zásadnú úlohu IKT, ktoré principiálne menia charakter života celej spoločnosti. Rozvoj IKT a ich implementácia do všetkých oblastí života sú sprevádzané nárastom informácií a informačných zdrojov. V podstate predstavujú 1. etapu rozvoja informačnej spoločnosti. Ďalšia etapa informačnej spoločnosti sa čoraz častejšie charakterizuje ako znalostná, učiac sa spoločnosť a mala byť zameraná na rozvoj človeka a jeho kompetencií pri využívaní výdobytkov globálneho informačného prostredia. Je evidentné, že v tomto období by sa mala vzdelávacia politika štátu sústrediť na realizáciu zmien v obsahu a kvalite vzdelávacích procesov.

Rôzne stratégie a programy zmien obsahu a kvality školského vzdelávania v 2. polovici minulého storočia formulovali štandardy informačnej a čitateľskej gramotnosti absolventov rozličných stupňov školského vzdelávania a predpoklady ich implementácie do vzdelávacích systémov.

Z dynamického rozvoja IKT a ich významu v spoločenských procesoch vyplynuli nové požiadavky na prípravu človeka pre život v informačnej spoločnosti. Začiatkom tohto storočia boli formulované ako kompetencie pre 21. storočie. Viaceré medzinárodné odporúčania deklarujú informačnú gramotnosť ako kľúčovú kompetenciu každého jedinca pre život v 21. storočí.

V Slovenskej republike v súčasnosti prebieha diskusia k programu výchovy a vzdelávania, k hlavným princípom a cieľom vzdelávacej politiky štátu. Vzhľadom na charakter a rozvoj spoločnosti by tento program mal určiť kľúčové kompetencie ako cieľové kategórie vzdelávacích procesov. Ich dosahovanie v edukačných procesoch je dlhodobý a zložitý proces a preto je nevyhnutné ich včasné definovanie a rozpracovanie.

Keďže všetky medzinárodné odporúčania považujú informačnú gramotnosť za kľúčovú, východiskovú kompetenciu pre zmenu kvality a obsahu vzdelania každého jednotlivca, je nevyhnutné definovať informačnú gramotnosť a jej štandardy pre jednotlivé stupne vzdelávacieho systému, predložiť ich na diskusiu a zakomponovať ich do kompetencií a štandardov školského vzdelávania.

Návrh štandardov informačnej gramotnosti žiakov základných škôl bol spracovaný začiatkom tohto roka. Obsahuje aj základné terminologické vymedzenia, ktoré sú nevyhnutné pre správne pochopenie a vymedzenie vedomostí, schopností a zručností zahrnutých do štandardov informačnej gramotnosti. Vychádzame totiž z pretrvávajúceho názoru našej spoločenskej a edukačnej praxe, kde sa informačná gramotnosť stále chápe iba ako schopnosť pracovať s informačnými a komunikačnými technológiami.

Predložený návrh štandardov vychádza:

- zo štandardov informačnej gramotnosti, spracovaných Americkou asociáciou knižníc v roku 1989;
- zo štandardov čitateľskej gramotnosti spracovaných medzinárodnými organizáciami PIRLS a PISA, ktorých úroveň sa v určitých intervaloch skúma aj v Slovenskej republike;
- z návrhu informačných kompetencií žiakov ZŠ spracovaných v Slovenskej republike (posledná modifikácia z roku 1999);
- zo vzdelávacích štandardov zo slovenského jazyka a literatúry na ZŠ, spracovaných v roku 1999;
- z obsahu kompetencií pre 21. storočie, navrhovaných odporúčaniami viacerých medzinárodných kompetencií pre vzdelávanie.

Dosiahnutie štandardov informačnej gramotnosti absolventa ZŠ charakterizuje ako jedinca, ktorý:

- **číta s porozumením rozličné typy textov;**
- **vie vyhľadávať, hodnotiť, selektovať a využívať informácie z rozličných informačných zdrojov, zaradiť ich do svojho poznatkového fondu a uplatňovaním kritického myslenia, analýzy a syntézy ich chápať v nových kontextoch;**
- **interaktívne využíva jazyk vo verbálnej a neverbálnej komunikácii prostredníctvom organizovaných myšlienok, gramaticky správne, s využitím rozličných foriem a štýlov;**
- **využíva metódy samostatného štúdia;**
- **interaktívne využíva informačné a komunikačné technológie;**
- **v učení i v práci je schopný rozvíjať svoje osobnostné a sociálne kompetencie.**

Spomenuté schopnosti je však možné u žiaka dosiahnuť iba za predpokladu postupného vytvárania čitateľských a informačných schopností a návykov v súvislosti s obsahom vyučovania jednotlivých predmetov a pri uplatňovaní moderných didaktických metód. Za základný nedostatok súčasného vzdelávania nemožno považovať fakt, že sa do jeho obsahu pohotovo nevčleňujú najnovšie poznatky, ale skôr fakt, že sa v didaktike edukačného procesu nevyužívajú dostatočne tie poznatky a didaktické metódy, ktoré u žiakov vytvárajú schopnosti samostatného štúdia a schopnosti využívania nadobudnutých poznatkov v reálnom živote.

Súčasný vzdelávanie, vzhľadom na charakter spoločnosti, upúšťa od trendov odovzdávania encyklopedických vedomostí a ponímania žiaka ako objektu výchovy a vzdelávania preferujú trendy, smerujúce ku komplexnému rozvoju osobnosti žiaka, k jeho aktivizácii na procese vzdelávania, k osvojeniu si metodiky samostatného štúdia a vytvorenia potreby permanentného, celoživotného vzdelávania. Takto ponímaný vzdelávací proces možno charakterizovať ako viacdrojový; učiteľ a učebnica prestávajú byť jedinou autoritou a dostávajú sa do pozície metodického poradcu samostatnej práce žiakov so všetkými dostupnými zdrojmi k predmetnej vyučovacej látke.

Ciele súčasných vzdelávacích procesov by sa mali zamerať na nasledovné úlohy:

- neodovzdávať hotové fakty a poznatky, ale učiť žiakov metódy ich vyhľadávania, hodnotenia a transformácie do vlastného poznatkového fondu;
- viesť žiakov k vytváraniu metodiky samostatného štúdia a seba vzdelávania;
- viesť žiakov k osvojovaniu vyšších intelektuálnych činností;
- viesť žiakov k osvojeniu si návyku využívať pri učení všetky dostupné zdroje informácií;

- vytvárať u žiakov povedomie zodpovednosti za využívanie nadobudnutých poznatkov a schopností.

Tento prístup predpokladá realizáciu podstatných zmien v organizácii, obsahu a všetkých podmienok edukačného procesu. Z hľadiska našej problematiky sa tieto zmeny dotýkajú predovšetkým:

- obsahu prípravy učiteľov a školských knihovníkov,
- obsahu samotného vyučovania a základných pedagogických dokumentov,
- didaktických metód,
- informačného zabezpečenia edukačného procesu.

Základným východiskom spomenutých zmien je vymedzenie pojmu informatizácia edukačného procesu, keďže správne chápanie tohto pojmu je predpokladom zmeny charakteru vzdelávania z faktografického, encyklopedického na metodologický.

Pojem informatizácia edukačného procesu v sebe integruje:

- čitateľskú a informačnú výchovu ako proces postupného vytvárania čitateľskej a informačnej gramotnosti žiakov v intenciách stanovených štandardov;
- nasýtenie didaktiky edukačného procesu relevantnými poznatkami a metódami;
- informačné zabezpečenie edukačného procesu;
- technické a technologické zabezpečenie edukačného procesu.

Zložitosť a teoretický charakter problematiky neumožňuje venovať sa jej v úplnosti. Preto sa sústreďujeme predovšetkým na vymedzenie základných okruhov problémov didaktiky informačnej výchovy v edukačnom procese, funkcie školskej knižnice v informačnej výchove a základné podmienky realizácie informačnej výchovy vo vyučovaní.

DIDAKTIKA INFORMAČNEJ VÝCHOVY

Informačná gramotnosť sa chápe ako súhrn kompetencií jedinca potrebných k efektívnemu vyhľadávaniu, hodnoteniu a využívaniu informácií a informačných zdrojov vzťahujúcich sa ku konkrétnej potrebe. Je výsledkom dlhodobého formatívneho procesu, ktorý sa označuje ako informačná výchova. Tento proces má vecnú a pedagogicko-didaktickú stránku.

Informačná výchova musí byť integrálnou súčasťou celého edukačného procesu, všetkých jeho zložiek. V tomto ponímaní predstavuje určitý metodický systém, komplex obsahu a metód vyučovania, ktoré vedú k autodidakcii. Tým sa v podstate mení charakter metodológie vzdelávania.

Chápanie didaktiky v najširšom význame ako teórie a obsahu vyučovania umožňuje skúmanie spoločných metodologických aspektov teórie informačnej výchovy a teórie vyučovania a to predovšetkým pri vymedzovaní vzťahov medzi obsahom vzdelávania a obsahom vzdelávania jednotlivca, v rozvoji didaktických metód, úprave obsahu vyučovania, zdrojov vyučovania, v usmerňovaní aktivity objektu a subjektu edukačného procesu.

Funkciou a základným cieľom informačnej výchovy je postupné dosahovanie stanovených informačných kompetencií žiaka, štandardov.

Popritom možno z hľadiska didaktiky hovoriť aj o čiastkových cieľoch a to:

- poznávacích, prostredníctvom ktorých žiak získava adekvátne penzum informačných vedomostí;
- operačných, prostredníctvom ktorých žiak postupne dosahuje potrebné schopnosti, zručností a metódy;
- hodnotových, prostredníctvom ktorých sa prehlbujú a upevňujú etické princípy a sociálna zodpovednosť využívania informácií v štúdiu a v živote.

Vecná stránka informačnej výchovy tvorí v podstate jej obsah a zameriava sa na:

- osvojovanie si relevantných vedomostí pomocou metód vyhľadávania, recepcie a selekcie potrebných informácií a ich transformácie do vlastného poznatkového fondu;
- tvorbu osobného informačného systému;
- využívanie služieb knižnično-informačných systémov;
- metódy prezentácie nadobudnutých poznatkov a ich využívanie.

Z obsahového hľadiska ide v podstate o nasledovné okruhy:

- význam informácií vo vzdelávaní a v živote človeka,
- informačné zdroje,
- knižnično-informačné systémy,
- metodika samostatného štúdia.

Základné vedomosti načrtnutých okruhov by mali byť začlenené do obsahu vyučovania jednotlivých predmetov, pričom integrácia vlastného obsahu učiva predmetu a informačného učiva by mala zohľadňovať špecifiká predmetu a veku žiakov. Postupné osvojovanie si týchto vedomostí je základným predpokladom vytvárania informačných schopností a návykov pri riešení problémov a úloh vlastného vyučovacieho predmetu. Dodržiavanie zásady postupnosti je nevyhnutné a je určované vývinovými charakteristikami žiaka. Vo vyučovaní na základnej škole je obsahová zložka informačnej výchovy koncipovaná tak, aby sa u žiaka postupne vytvárala čitateľská gramotnosť ako báza, nevyhnutný predpoklad vytvárania informačnej gramotnosti.

PRÍPRAVA UČITEĽA NA HODINU

Realizácia informačnej výchovy vo vyučovaní ovplyvňuje vzťahy v didaktickej komunikácii, jej kvalitu i voľbu didaktických metód. Nový charakter didaktickej komunikácie vyžaduje od učiteľa iný postup pri príprave na vyučovaciu hodinu. Zo základných krokov tejto prípravy, ako aj z prehľadu odporúčajúcich didaktických metód, je evidentné, že realizácia informačnej výchovy vo vyučovaní nie je mysliteľná bez služieb školskej knižnice.

Pri príprave na vyučovaciu hodinu si učiteľ musí stanoviť:

- aké informačné vedomosti a schopnosti majú žiaci na hodine získať, t. j. vzdelávacie ciele hodiny z hľadiska vlastného predmetu i z hľadiska informačnej výchovy,
- aké didaktické metódy použije na hodine,
- s ktorými konkrétnymi zdrojmi budú žiaci na hodine pracovať, resp. na ktoré témy budú vyhľadávať zdroje,
- aké konkrétne otázky a úlohy budú žiaci riešiť,
- aká bude štruktúra vyučovacej hodiny, kde sa bude hodina konať,
- pripraviť v spolupráci s knihovníkom potrebné zdroje a pomôcky na hodinu.

METÓDY INFORMAČNEJ VÝCHOVY

Metódy informačnej výchovy možno definovať ako plánovité, špecifické pedagogické pôsobenie učiteľa (knihovníka) s cieľom vytvoriť optimálne vedomosti, schopnosti, návyky a postoje žiaka potrebné pre prácu s informáciami v procese poznávania.

V tomto zmysle tieto metódy spĺňajú všeobecné ciele, kritériá a vlastnosti kladené na všetky didaktické metódy. Majú charakter formatívnej účinnosti, pretože rozvíjajú poznávacie procesy.

V informačnej výchove sa aplikujú **všeobecné vyučovacie metódy, špecifické informačné metódy a ich funkčná kombinácia**. Charakter väčšiny špecifických metód informačnej výchovy sa postupne mení z heterodidaktického na autodidaktický, čo má podstatný význam pre rozvoj kognitívnych procesov u žiaka a rozvoj jeho schopností samostatného poznávania.

Aplikácia všetkých metód používaných v informačnej výchove si vyžaduje dodržiavanie určitých zásad:

- pracovať na hodinách čo najčastejšie s rôznymi typmi dokumentov;
- vyžadovať dôsledne uvádzanie zdrojov (vytváranie návyku citovania);
- viesť žiakov k návyku zaznamenávať poznatky, použité zdroje a vytvoriť si systém uchovávanía a usporiadania získaných poznatkov (vytváranie systému osobnej študijnej dokumentácie, precvičovanie metodiky jej tvorby);
- precvičovať schopnosti samostatného učenia v logickej štruktúre a nadväznosti.

Systematické uplatňovanie týchto zásad v celom vyučovacom procese školy podporuje vytváranie informačného prostredia v škole a zároveň plní nezastupiteľnú stimulatívnu a inštruktívnu funkciu z hľadiska efektívnosti vyučovacieho procesu. Jednotným postupom všetkých vyučujúcich rozvíja u žiakov schopnosti samostatného učenia a posilňuje jeho aktivitu na vyučovacom procese.

Informačná výchova vo vyučovacom procese sa v postate orientuje na tri základné oblasti:

- **na prácu s rôznymi typmi textov, dokumentov a zdrojov,**
- **na orientáciu v službách knižnično-informačných systémov,**
- **na využívanie informačných a komunikačných technológií pri prezentácií poznatkov.**

V informačnej výchove sa odporúča používať nasledovné informačné metódy a ich vhodné kombinácie:

- metódy individuálnej a skupinovej práce žiakov,
- dopĺňujúce informačné správy žiakov,
- slovné a písomné výsledky informačných metód práce žiakov,
- dialogické metódy,
- špecifické metódy nácviku čítania, recepcie a práce s textom,
- metódy aktualizácie učiva,
- metódy individuálnych informačných úloh,
- metódy popisu, vysvetľovania, výkladu, prednášky,
- metódy pozorovania a názornosti,
- metódy praktických cvičení,
- metódy projektov,

- metódy exkurzie,
- metódy hier, súťaží.

Účelná kombinácia metód, závislá od charakteru a obsahu učiva, veku žiakov a vyučovacích cieľov hodiny, tvorí aktivizačný metodický postup, ktorý vedie žiakov k efektívnym informačným návykom pri samostatnom štúdiu.

FORMY A ŠTRUKTÚRA VYUČOVACÍCH HODÍN V INFORMAČNEJ VÝCHOVE

V informačnej výchove sa odporúča používať nasledovné formy vyučovacích hodín:

- vyučovacia hodina v triede, čiastočne zameraná na informačnú výchovu,
- vyučovacia hodina v učebni IKT plne zameraná na informačnú výchovu,
- vyučovacia hodina v knižnici.

Štruktúra vyučovacích hodín by mala spĺňať určité kritériá, ako napr. kritérium optimálnosti správneho formulovania úloh, skĺbenia informačného učiva s vlastným učivom predmetu, vhodnej kombinácie metód a pod.

Každá vyučovacia hodina by mala mať stanovený:

- cieľ – aké vedomosti majú žiaci získať, aké schopnosti majú precvičovať, nadobudnúť;
- metódy používané na hodine;
- úlohy na individuálnu a skupinovú prácu žiakov,
- zdroje a pomôcky.

FUNKCIE A ÚLOHY ŠKOLSKEJ KNIŽNICE V INFORMAČNEJ VÝCHOVE

Základné funkcie a úlohy školských knižníc stanovuje zákon č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, smernica č. 8/2006-R o činnosti školských knižníc a Model školskej knižnice z roku 2004.

V rámci tohto príspevku nie je možné bližšie analyzovať všetky funkcie, úlohy a špecifické odborné činnosti školskej knižnice, ktoré jej určujú tieto dokumenty. Spomeniem iba tie základné funkcie a úlohy, ktoré sú nevyhnutné pre realizáciu informačnej výchovy.

Základnou funkciou školskej knižnice je **informačné a dokumentové zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu**.

Plnením tejto funkcie školská knižnica vytvára základné predpoklady pre realizáciu informačnej výchovy vo vyučovaní, keďže zabezpečuje všetky zložky vyučovacieho procesu z hľadiska:

- obsahu vyučovania v škole relevantnými informáciami a dokumentmi z vlastných aj externých zdrojov;
- prístupu k zdrojom všetkým účastníkom vyučovacieho procesu prostredníctvom knižnično-informačných služieb.

Pri realizácii informačnej výchovy školská knižnica plní najmä tieto úlohy:

- vytvára podmienky pre individuálnu prípravu na vyučovanie;
- prostredníctvom individuálnych metód práce podporuje u žiakov rozvíjanie schopností a návykov samostatného štúdia;

- prostredníctvom špecifických metód práce podporuje rozvoj čitateľskej a informačnej gramotnosti žiakov;
- podporuje ďalšie vzdelávanie pedagógov;
- v spolupráci s vyučujúcimi realizuje rôzne formy a metódy informačnej výchovy;
- poskytuje vyučujúcim metodickú pomoc pri príprave a realizácii hodín informačnej výchovy;
- realizuje kooperáciu a spoluprácu s knižnicami a kultúrnymi a vzdelávacími zložkami v okolí školy.

Model školskej knižnice zároveň určuje povinnosti a kompetencie školského knihovníka, z ktorých evidentne vyplýva potreba jeho odborného vzdelania.

Pre plnenie svojich úloh musí mať školská knižnica vytvorené primerané priestorové, finančné, personálne, technické a technologické podmienky. Model školskej knižnice ich stanovuje v rámci veľkostnej kategorizácie škôl. Ich postupné vytváranie je v kompetencii zriaďovateľov školských knižníc a škôl, možno to však pokladať za jeden z kľúčových predpokladov dosiahnutia informačnej gramotnosti žiakov.

Predpoklady realizácie informačnej výchovy žiakov:

- do kľúčových kompetencií vzdelávacích cieľov zakomponovať štandardy čitateľskej a informačnej gramotnosti;
- zabezpečiť prípravu budúcich pedagógov na vysokých školách a v rámci ďalšieho vzdelávania pedagógov a školských knihovníkov z praxe v oblasti čitateľskej a informačnej výchovy, rozpracovať ich didaktiku;
- do základnej pedagogickej dokumentácie (predovšetkým do učebníc) zapracovať základné poznatky práce s informáciami;
- postupne zabezpečovať opatrenia na revitalizáciu a informatizáciu školských knižníc;
- vytvoriť didaktické pomôcky pre realizáciu čitateľskej a informačnej výchovy vo vyučovacom procese.

Návrh novej koncepcie vzdelávacej politiky nesplnil očakávania odbornej verejnosti. Nezodpovedá ani medzinárodným odporúčaniam, ktoré formulovali kľúčové kompetencie pre 21. storočie. Aj v tomto obmedzenom rámci si však každá škola a každý vyučujúci môže vytvoriť priestor pre také metódy vyučovania, ktoré by postupne vytvárali čitateľské a informačné kompetencie žiakov.

ADRESA A E-MAIL

PhDr. Elena Sakálová, PhD.
 Katedra knižničnej a informačnej vedy
 Filozofická fakulta Univerzity Komenského
 Gondova ul. 2
 818 01 Bratislava 16
 Slovenská republika
 e-mail: sakalova@fphil.uniba.sk

MEDIÁLNA VÝCHOVA A JEJ MIESTO VO VÝCHOVNO-VZDELÁVACOM SYSTÉME

Ivana Adamcová

1 VYMEDZENIE POJMU MEDIÁLNA VÝCHOVA

V súčasnosti sa aktuálnym problémom a aj nevyhnutnou súčasťou celoživotného vzdelávania stáva mediálna výchova. Vieme, že významný socializačný faktor ovplyvňujúci hodnoty, postoje a správanie detí a mládeže tvoria práve médiá. Deti svoje vzory správania nepreberajú len od rodičov, priateľov, dospelých, ale aj od hrdinov filmov, kníh, či počítačových hier. Mnohé informácie produkované médiami sú veľmi skresľujúce, vyznačujúce sa svojším vzťahom k sociálnej realite a sú vytvárané a produkované s rôznymi zámermi, ako je napr. aj ovplyvňovanie a manipulácia konzumenta. Správne vyhodnotenie týchto informácií z hľadiska ich zámeru a z hľadiska ich vzťahu k realite vyžaduje istú prípravu, ktorú môže poskytnúť práve mediálna výchova.

Podľa definície Rady Európy **mediálnu výchovu možno definovať ako praktické vyučovanie zacielené na budovanie mediálnej kompetencie**, chápanej ako kritický a rozlišujúci postoj voči médiám s cieľom vychovať emancipovaných občanov, schopných vytvoriť si svoj vlastný názor na základe prijatých informácií.

Mediálna výchova učí jednotlivcov interpretovať a vytvárať posolstvá, vyberať najvhodnejšie médiá pre komunikáciu a prípadne vyslovovať názory k ponuke médií a ich výstupom. Mediálna výchova umožňuje ľuďom vykonávať svoje právo slobody vyjadrovania a právo na informácie. Je prínosom nielen pre ich osobný rozvoj, ale posilňuje účasť a interaktivitu v spoločnosti. V tomto zmysle ich pripravuje na demokratické občianstvo a politickú uvedomelosť. (Dokument č. 1466/200)

2 MEDIÁLNA VÝCHOVA AKO SÚČASŤ VÝCHOVY A VZDELÁVANIA V NIEKTORÝCH EURÓPSKYCH KRAJINÁCH

Mediálna výchova je súčasťou obsahov všeobecného vzdelávania vo väčšine európskych krajín, pričom je väčšinou integrovaná do iných predmetov najmä materinského jazyka, cudzích jazykov, hudobnej výchovy (Belgicko, Rakúsko), komunikačnej výchovy ako interdisciplinárneho predmetu (Fínsko), materinského jazyka, sociológie, psychológie, dejín umenia (Slovinsko), anglického jazyka (Veľká Británia) atď., pričom vzorom pre mnohé krajiny sa stal britský model mediálnej výchovy. Mediálna výchova je aj súčasťou neformálneho a mimoškolského vzdelávania.

V **Rakúsku** sa mediálna výchova nevyučuje ako samostatný predmet, ale v rámci školského systému je možné rozvíjať mediálne kompetencie v rámci iných povinných predmetov. Mediálna výchova je v systéme školstva začlenená ako vyučovací, resp. učebný princíp. Jej realizácia sa neobmedzuje na jednotlivé školské stupne a typy škôl, ale sa integruje do každého vyučovacieho predmetu. V stredných školách je súčasťou najmä nadpredmetového projektového vyučovania. Je len na rozhodnutí učiteľov, ako túto možnosť využijú. Neexistuje ani žiadna špeciálna príprava pedagógov – médiá sú obsahom všeobecného pedagogického vzdelávania.

V **Belgicku** je mediálna výchova integrovaná do obsahu vzdelávania len čiastočne (v rámci hudobnej výchovy alebo cudzích jazykov). Len asi jedna desatina škôl vyučuje mediálnu výchovu v rôznej podobe, keďže zakomponovanie mediálnej výchovy závisí len od ochoty škôl a učiteľov. Neuskutočňuje sa ani vzdelávanie učiteľov v tejto oblasti.

Vo **Fínsku** je mediálna výchova zakomponovaná hlavne do interdisciplinárneho predmetu komunikačná výchova, pričom sa nevyučuje ako samostatný predmet. V posledných rokoch pribúda počet stredných škôl, ktoré mediálnu výchovu ponúkajú v špeciálnych kurzoch. Prebieha aj príprava pedagógov v rámci iných predmetov.

Vo **Švédsku** a **Dánsku** je mediálna výchova povinná v rámci iných predmetov, pričom v Dánsku sa dôraz kladie hlavne na IT.

V **Slovinsku** je mediálna výchova tiež povinná a integrovaná v iných predmetoch (slovinský jazyk, sociológia, psychológia, dejiny umenia). V rámci psychológie sa napríklad analyzuje vplyv médií na osobnosť človeka.

Vo **Veľkej Británii** sa po mnohých diskusiách stala mediálna výchova súčasťou anglického jazyka – každý žiak musí rozvíjať kritické názory o mediálnych textoch a mediálnych inštitúciách. Najnovšie sú snahy zaviesť mediálnu výchovu pre trojročné deti v predškolských zariadeniach.

V **Maďarsku** sa od r. 2003 učí nový predmet filmová a mediálna výchova. Rozbehlo sa postgraduálne štúdium pre učiteľov na VŠ.

V **Nemecku** nie je ako samostatný predmet, ani samostatná učebná oblasť, ale súčasť vybraných povinných predmetov. Mediálna výchova je integrovaná najmä v predmetoch: nemčina, estetická, resp. umelecká výchova, hudobná výchova a spoločenské vyučovanie.

V **Českej republike** – v súčasnosti je mediálna výchova súčasťou *Rámcového vzdelávacieho programu* ako prierezová téma. Tematické okruhy mediálnej výchovy tvoria povinnú súčasť základného vzdelávania. Je ponechané na právomoc škôl, aké miesto jej vymedzia v rámci školských vzdelávacích programoch.

Mediálna výchova sa môže stať:

- súčasťou, integrovaným prvkom jednotlivých vzdelávacích predmetov, ktoré sú súčasťou vzdelávacích oblastí. Témy mediálnej výchovy umožňujú prepojenie na vzdelávacie oblasti ako Človek a spoločnosť, Jazyk a jazyková komunikácia, Umenie a kultúra, Informačné a komunikačné technológie,
- samostatnou oblasťou učiva ako samostatný predmet,
- námetom alternatívnych foriem výučby (kurzy, semináre, projekty).

3 CIELE MEDIÁLNEJ VÝCHOVY

Aj keď sa definície a ciele mediálnej výchovy v jednotlivých krajinách do istej miery líšia, všeobecne možno zhrnúť, že pod mediálnou výchovou najčastejšie rozumieme proces, ktorého cieľom je získanie a rozvíjanie mediálnej gramotnosti a osvojenie mediálnych kompetencií, t. z. schopností „prijímať, analyzovať, hodnotiť a komunikovať širokú škálu mediálnych obsahov“ (Zettl, 1999, s. 51).

Na tom, aby deti získali mediálnu gramotnosť, by sa v nemalej miere mala spolupodieľať aj škola. Už pri nástupe do školy deti disponujú s nemalou mierou informácií získaných z médií a veľakrát sa nedokážu v tomto informačnom chaose orientovať, vybrať si vhodné obsahy, ktoré by napomohli ich pozitívnemu vývoju. Preto škola a, samozrejme, aj iné vzdelávacie inštitúcie by ich mali naučiť ako k médiám pristupovať, hodnotiť, narábať s informáciami, ako si udržať kritický prístup voči nim.

Tento cieľ možno dosiahnuť dvoma cestami:

1. kritickou analýzou médií, t. z. interpretáciou mediálnych obsahov, skúmaním ich stavby, sledovaním, vplyvu médií a pod.,
2. vytváraním vlastných mediálnych produktov.

Mediálne kompetencie zasahujú všetky tri úrovne rozvoja osobnosti človeka, preto ciele mediálnej výchovy môžeme rozdeliť na:

- *kognitívne* – osvojenie si vedomostí o druhoch, charakteristike, odlišnostiach, vývoji, funkciách (informačná, výchovno-vzdelávacia, mravná, kultúrna, sociálna, politická, zábavná), princípoch fungovania, vývojových trendoch a súčasnom stave médií, ako aj nebezpečenstve ich zneužívania;
- *psychomotorické* – osvojenie si zručností aktívne využívať médiá v procese komunikácie, tvoriť vlastný mediálny produkt (napr. triedne alebo školské periodikum, reklamný plagát, krátky filmový príbeh, televízna relácia, rozhlasová relácia), prakticky ovládať nové technológie médií, kooperovať s inými mediálnymi tvorcami v procese komunikácie;
- *afektívne* – rozvinutie schopnosti kriticky hodnotiť médiá a ich produkty, zaujímať pozitívny postoj k tým mediálnym produktom, ktoré poskytujú pozitívne hodnotové orientácie, vyberať si ich pre svoj osobnostný rozvoj a odmietat' tie, ktoré prinášajú deformovaný pohľad na realitu a ohrozujú tak osobnostný vývin jedinca (napr. porušovaním etických noriem, nerešpektovaním práva človeka na ochranu jeho intimity, propagáciou násilia a i.).

Žiaci by sa mali vedieť zamýšľať napr. nad obsahom, nad motívmi konania postáv, pozitívnom a negatívnom správaní, vzťahmi, hereckými výkonmi, nad tým, čo vytvára hodnotu filmu, knihy, televíznej relácie či iného mediálneho produktu, čím môže na neho negatívne pôsobiť, nad svojimi pocitmi pri jeho sledovaní. Cieľom je deti podnietiť k tomu, aby si tieto veci všímali, kriticky hodnotili a podľa týchto kritérií si aj mediálne produkty dokázali vyberať.

4 AKO JE TO S MEDIÁLNOU VÝCHOVOU U NÁS?

Mediálna výchova je nová a perspektívna oblasť vzdelávania, ktorá sa najmä v súvislosti s obsahovou reformou a životnými potrebami detí a mládeže bude vo väčšej miere integrovať do obsahu školského vzdelávania.

4.1 Mediálna výchova ako nepovinný a voliteľný predmet

V súvislosti s koncepciou mediálnej výchovy v systéme formálneho a neformálneho vzdelávania v rokoch 2005 – 2007 ŠPÚ realizoval projekt experimentálneho overovania mediálnej výchovy ako nepovinného a voliteľného predmetu v 5. – 9. ročníku základných škôl a v 1. – 4. ročníku osemročných gymnázií, ktorý schválilo Ministerstvo školstva SR v júni 2005. Išlo o prvý pilotný projekt tohto druhu na Slovensku, v ktorom učitelia

vybraných škôl vyučovali podľa experimentálnych učebných textov a metodických materiálov v dvojhodinovej týždennej dotácii. Experiment sa uskutočnil s predpokladom prejavu záujmu o vyučovanie tohto predmetu na našich základných školách a osemročných gymnáziách v súvislosti s obsahovou prestavbou vzdelávania.

Zúčastnilo sa ho 288 žiakov vybraných škôl (Základná škola Žitavská v Bratislave, Gymnázium na Pankúchovej v Bratislave, Gymnázium Andreja Vrábľa v Leviciach a Piaristické gymnázium Jozefa Braneckého v Trenčíne).

Témy, ktoré v priebehu vyučovania mediálnej výchovy žiaci absolvovali, súviseli s už vyššie spomenutými cieľmi tohto predmetu, t. z., že žiaci sa na vyučovacích hodinách prostredníctvom zážitkového a aktívneho učenia učili:

- odhaľovať manipulatívne prvky napr. v teenagerských časopisoch, ktoré vnucujú istý prezentovaný životný štýl či obraz ideálneho chlapca, dievčaťa a identifikovať znaky bulvárneho štýlu na konkrétnych príkladoch z tlače a vyberať si také časopisy pre mladých, ktoré svojím obsahom podporujú rozvoj ich osobnosti pozitívnym smerom;
- objavovať pozitívne životné hodnoty a správanie kladných hrdinov napr. vo filmových dielach či televízii a na základe toho si vyberať filmy s pozitívnym posolstvom;
- rozlišovať manipulatívne a presvedčovacie prvky v reklamách a reklamných spotoch, uvedomiť si význam sociálnej reklamy pre riešenie spoločenských problémov;
- zaujímať hodnotiaci a kritický postoj k zábavným a zábavno-súťažným reláciám, reality šou, telenovelám atď.;
- uvedomovať si potrebu získavať objektívne, pravdivé a nestranné informácie a overovať si ich z viacerých mediálnych vzorov;
- aktívne tvoriť mediálne obsahy a prezentovať ich a pod.

V každom ročníku bolo obsahom vyučovania iné ťažiskové médium: v piatom ročníku to bola televízia, v šiestom ročníku film, v siedmom ročníku auditívne médiá (rozhlas, CD, audiokazety), v ôsmom printové médiá, v deviatom ročníku elektronické médiá (internet, DVD...) a multimediálne služby (teletext, web, TV...).

Výsledky z experimentu ukázali, že zavedenie predmetu mediálna výchova na nižšom stupni sekundárneho vzdelávania má svoje opodstatnenie – žiaci experimentálnych skupín dosiahli v testoch a dotazníkoch lepšie výsledky ako žiaci kontrolných skupín.

Ako príklad uvádzame niekoľko faktov:

- dokázali lepšie interpretovať prvky filmovej reči,
- vedeli lepšie ohodnotiť obsah brutálneho kriminálneho filmu z hľadiska vhodnosti sledovania pre žiakov,
- dokázali kriticky zhodnotiť zábavné relácie typu superstar a skrytá kamera,
- dokázali lepšie rozoznať hodnoty komunikované v hudobných videoklipoch,
- zlepšila sa ich schopnosť rozlišovať medzi spravodajským a publicistickým spracovaním témy v printových médiách,
- dokázali odhaliť manipulatívne prvky v časopisoch pre mladých, ktoré vnucujú určitý životný štýl – pochopili, že sú vnímaní ako potenciálni zákazníci.

Po absolvovaní predmetu mediálna výchova sa žiaci začali viac zamýšľať nad mediálnymi obsahmi a uvedomovať si ich vplyv na osobnosť človeka, prejavil sa u nich kritickejší prístup. Zároveň tiež boli schopní jednoznačnejšie formulovať svoj postoj k problémom. Na druhej strane určitá skupina žiakov nepovažovala za dôležité zamýšľať sa nad danými problémami, preto zámerom mediálnej výchovy je podnietiť a zvýšiť citlivosť žiakov na využívanie niektorých obsahov (najmä tých, ktoré obsahujú neprimerané násilie, či iné negatívne prvky). Analýza výsledkov z dotazníkov ukázala, že je jednoduchšie ovplyvniť úroveň žiackych

vedomostí a schopností ako postojov a hodnotových orientácií. Postoje a hodnoty žiakov nie je možné ovplyvniť počas jedného školského roku a svoju úlohu tu zohrávajú aj iné faktory ako vplyv rodinnej výchovy, rovesníckych skupín, dlhodobejšie návyky vo využívaní istých médií a pod.

Ukázalo sa napríklad, že u detí prevláda záujem o filmy s násilnou tematikou (akčné, horory, mystery, kriminálne a pod.). Podobne žiaci uprednostňujú akčné a strategické počítačové hry pred logickými a adventúrami.

Vplyvom mediálnej výchovy sa znížil počet žiakov, ktorí by si vybrali mystery seriál (11 %), ale na druhej strane 48 % by si ho vybralo. Zvýšil sa počet žiakov, ktorí by si vybrali rodinný seriál (o 6 %) a edukatívny program (o 4 %). Klesol počet experimentálnych žiakov, ktorí by si zahrali akčnú hru o 10 % a tiež kontrolných žiakov o 11 %.

Podobne najradšej čítajú bulvárne noviny a časopisy, resp. dievčenské časopisy s výskytom bulvárnych prvkov, ktoré neprispievajú k pozitívnemu rozvoju osobnosti (prílišné zdôrazňovanie konzumného štýlu života, či vyzdvihovanie sexuality).

Skúmal sa aj vplyv vybraných premenných ako prospech a pohlavie žiakov a vzdelanostná úroveň rodičov, pričom sa ukázalo, že dievčatá experimentálnych skupín, ale i kontrolných dosiahli lepšie výsledky ako chlapci, a to v niektorých prípadoch aj štatisticky významné.

Takmer vo väčšine skúmaných ročníkoch a skupinách sa potvrdilo, že žiaci, ktorí dosahujú lepšie výsledky z matematiky a slovenského jazyka, môžu dosiahnuť aj lepší výkon aj v rámci výučby mediálnej výchovy. Keďže nebolo k dispozícii dostatok údajov o vzdelaní rodičov, nebolo možné potvrdiť vplyv tejto premennej na výsledky žiakov.

Z experimentu vyplynuli odporúčania pre vyučovanie mediálnej výchovy ako:

- využívanie aktivačných metód a foriem práce so žiakmi – modelové situácie, dramatizácia, vizuálna a akustická demonštrácia, analýza mediálnych produktov, dialogické a problémové metódy, exkurzie vo vybraných médiách, besedy s odborníkmi v mediálnej oblasti;
- štýl komunikácie učiteľ – žiaci – vytvára pozitívnu sociálnu klímu na vyučovaní;
- organizácia vyučovania – práca v menších skupinách – čo podmieňuje vytvorenie priestoru pre vyjadrovanie vlastných názorov, pocitov, potrieb, zážitkov a skúseností pri sledovaní, ako aj tvorbe mediálnych produktov. (Kačinová, 2007)

4.2 Mediálna výchova ako prierezová téma

V súčasnom období obsahovej prestavby školstva a celého vzdelávania sa dostáva mediálna výchova ako prierezová téma do Štátneho vzdelávacieho programu na úrovni nižšieho – primárneho aj vyššieho – sekundárneho vzdelávania.

Ako udáva pracovný materiál Štátneho pedagogického ústavu, mediálna výchova sa tak stáva povinnou súčasťou obsahu vzdelávania, ktorá sa prelína cez jednotlivé vzdelávacie oblasti.

Prierezové témy je možné realizovať viacerými formami – ako integrovanú súčasť vzdelávacieho obsahu oblastí vzdelávania a vhodných učebných predmetov, ako samostatný učebný predmet v rámci rozširujúcich hodín, formou projektu či kurzu, pričom výber spôsobu a času realizácie prierezovej témy je v kompetencii každej školy. Naskytá sa tu tak možnosť

zakomponovať prierezové témy mediálnej výchovy do konkrétnych povinných predmetov ako slovenský jazyk a slovenská literatúra, etika, občianska výchova, náboženská výchova, hudobná výchova, výtvarná výchova, dejepis, informatika, výchova umením. Ako príklad uvedieme niektoré témy, ktoré možno integrovať do povinných predmetov na 2. stupni základných škôl:

Slovenský jazyk a slovenská literatúra

Môj deň s médiami (médiá sprevádzajúce môj deň, reflexia vlastného mediálneho konzumu) – cieľom je dosiahnuť, aby sa žiak dokázal zamýšľať nad významom a využívaním médií vo svojom živote a voľnom čase, ktoré využíva najviac, ktoré ho najviac ovplyvňujú.

Mediálni a skutoční hrdinovia – cieľom je, aby žiak dokázal rozlišovať medzi mediálne zobrazovanými vzormi a reálnymi a kriticky hodnotiť mediálne prezentované vzory správania mediálnych hrdinov.

Mládežnícke časopisy – cieľom je, aby žiak dokázal odhaliť manipulatívne prvky v časopisoch pre mladých a selektívne využívať a kriticky posudzovať kvalitu ich obsahu.

Občianska náuka

Médiá a ich úloha v spoločnosti (organizácia a postavenie médií v spoločnosti, faktory ovplyvňujúce médiá, vplyv médií na život jednotlivca – jeho postoje a správanie, vplyv médií na život spoločnosti...) – cieľom je, aby žiak dokázal odlíšiť jednotlivé druhy médií a chápal ich špecifické funkcie, ich schopnosť ovplyvňovať verejnú mienku.

Publikum médií – cieľom je, aby žiak pochopil ako ovplyvňuje záujem publika o mediálne obsahy výšky príjmov v médiách a programovú ponuku médií, ako sa robí výskum publika a i.

Etická výchova

Médiá a hodnoty (výchova kritického recipienta)

Násilie v médiách (spôsoby jeho prezentácie a jeho účinky na človeka) – cieľmi pre obe témy je, aby žiak pochopil skutočný význam hodnôt pre človeka a odhalil, kedy ich médiá deformujú, aby dokázal zaujať kladný postoj k médiám, ktoré poskytujú pozitívne hodnotové orientácie a naopak, zaujal negatívny postoj k mediálnym obsahom odporujúcim etickým normám, prinášajú deformovaný pohľad na hodnoty a ohrozujú jeho osobnostný vývin (napríklad propagujú násilie, nerešpektujú právo človeka na ochranu jeho intimity a pod.).

Mediálna etika – cieľom je, aby žiak dokázal ohodnotiť mediálne obsahy z etického hľadiska, rozoznať a zaujať postoj k etickým či neetickým postupom novinárov, vyjadriť nespokojnosť s neetickým obsahom a nadviazať kontakt a komunikovať s regulačným orgánom ako aj s inštitúciami, ktoré dohliadajú nad rešpektovaním etických kritérií v mediálnych produktoch.

Výtvarná výchova

Reklama (Moje skúsenosti s reklamou. Reklamný plagát, billboard, leták. Tvorba reklamného plagátu) – cieľom je, aby žiak dokázal reflektovať svoj vzťah k reklame a jej vplyv na vlastné správanie, zaujať hodnotiaci postoj k nej, vytvoriť reklamný plagát, leták a pod.

To je iba niekoľko príkladov tém, ktoré možno začleniť do jednotlivých povinných predmetov. Pozitívom je, že sa takto mediálna výchova dostáva do obsahu vzdelávania aspoň v minimálnej podobe a otvára sa aj možnosť pre školy zaradiť mediálnu výchovu ako nepovinný a voliteľný predmet v rámci školských vzdelávacích programov.

5 PRÍPRAVA UČITEĽOV MEDIÁLNEJ VÝCHOVY

Kvalitná realizácia mediálnej výchovy vyžaduje aj vytvorenie vhodných predpokladov v oblasti materiálno-technického a didaktického zabezpečenia ako aj systematickú prípravu učiteľov.

V súčasnosti u nás neexistuje vysoká škola pripravujúca kvalifikovaných učiteľov mediálnej výchovy, preto v súvislosti s projektom experimentálneho overovania *Mediálna výchova ako nepovinný a voliteľný predmet na základných školách a osemročných gymnáziách*, ŠPÚ v spolupráci s Katedrou masmediálnej komunikácie a reklamy FF ULF v Nitre realizuje dvojročné špecializačné kvalifikačné štúdium pre učiteľov základných škôl a osemročných gymnázií. Projekt ďalšieho vzdelávania učiteľov je spracovaný v súlade s dokumentom *Podmienky odbornej a pedagogickej spôsobilosti učiteľov mediálnej výchovy*, ktorý bol MŠ SR schválený ako dodatok k projektu tohto experimentálneho overovania. Program štvorsestrálneho štúdia je v súlade s pripravovanými učebnými osnovami nového predmetu, pričom obsah jednotlivých modulov je zameraný na konkrétne médium a metodiku vyučovania mediálnej výchovy v 5. – 9. ročníku ZŠ a 1. – 4. ročníku osemročných gymnázií. Je to zatiaľ len pilotný projekt ďalšieho vzdelávania učiteľov, ktorí získajú na prechodné obdobie spôsobilosť vyučovať aprobačný predmet mediálna výchova, kým sa mediálna výchova neetabluje ako študijný odbor na vysokých školách.

6 MEDIÁLNA VÝCHOVA V ŠKOLSKEJ KNIŽNICI

Ideálnym miestom pre realizovanie mediálnej výchovy vo vyučovacom aj v mimovyučovacom čase napr. formou rôznych kurzov či záujmových krúžkov môže byť aj školská knižnica so svojím príjemným prostredím, čítárňou a mediálnym vybavením. Tu sa môžu žiaci cielene učiť aktívne a zodpovedne využívať prostriedky masovej komunikácie, kriticky hodnotiť a posudzovať informácie a mediálne šírené posolstvá, objavovať a vyberať si z nich tie hodnotné, pozitívne formujúce ich osobnosť. Vieme, že niektoré školy za pomoci projektu *Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc* už podobným spôsobom svoje školské knižnice využívajú napr. aj na vyučovanie takých predmetov, ako je etická výchova, čítanie, literatúra, občianska výchova a iné. Ponúka sa tu možnosť podobného vyučovania aj mediálnej výchovy, za pomoci ktorej by deti a mládež mali postupne dokázať nájsť vlastný optimálny spôsob ako žiť v realite, ktorú médiá ovplyvňujú a využívať médiá ako nástroje pozitívneho ovplyvňovania tejto reality. Žiaci sa tak môžu aktívne zapojiť do komunikačného procesu pomocou médií a uplatniť svoj tvorivý potenciál prostredníctvom tvorby vlastných produktov.

LITERATÚRA

KAČINOVÁ, V.: *Mediálna výchova ako nepovinný a voliteľný predmet na základných školách a osemročných gymnáziách. Záverečná správa z experimentálneho overovania.* Bratislava : ŠPÚ, 2007.

KAČINOVÁ, V. a kol.: *Projekt špecializačného kvalifikačného štúdia. Príprava učiteľov na základných školách a osemročných gymnáziách.* Bratislava : ŠPÚ, 2007.

KAČINOVÁ, V.: *Experimentálne učebné osnovy mediálnej výchovy pre 5. – 9. ročník základnej školy.* Bratislava : ŠPÚ, 2005.

POLÁKOVÁ, E.: *Mediálne kompetencie. : Úvod do problematiky mediálnych kompetencií.* Trnava : FMK UCM, 2006. 144 s. ISBN 978-80-89220-65-6

PONGÓ, I.: *Filmová a mediálna výchova v Maďarsku v kontexte svetových trendov.* Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2007. Dostupné na internete: http://is.muni.cz/th/102613/ff_m/diplomova_praca.pdf

TURAN, V. – BRATSKÁ, M.: *Potenciál a limity mediálnej výchovy v systéme neformálneho vzdelávania stredoškôľakov. Správa z výskumu.* Bratislava : UK, Filozofická fakulta. Dostupné na internete: <http://www.pulib.sk/elpub/FF/Dzuka3/58.pdf>

Odporúčanie Rady Európy č. 1466 zo dňa 27. júna 2000. Dostupné na internete: <http://www.radaeuropy.sk/?736>

ZETTL, H.: Mediálna gramotnosť. Kontextuálna estetika médií ako základ mediálnej gramotnosti. In: *Kontakt*, 1999, č. 1 – 2, s. 51 – 59.

ADRESA A E-MAIL

PaedDr. Ivana Adamcová
Štátny pedagogický ústav
P.O.Box 26
Pluhová 8
830 00 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: jarmila.adam@szm.sk

IV. Premeny klasických školských knižníc na multifunkčné školské knižnice

ČAROVNÁ ČITÁREŇ

Renáta Titková

Pri tvorbe projektu sme vychádzali z poznatku, že čítanie je zručnosť, ktorú dieťa potrebuje pre svoj úspešný život, otvára mu svet poznania, vzdeláva ho, inšpiruje a motivuje. Pomáha mu uvoľniť sa a relaxovať. Pri čítaní veku zrozumiteľnej a primeranej beletrie rozvíja jeho fantáziu, obrazotvornosť, vyjadrovacie schopnosti, tvorivosť a uľahčuje komunikovanie. Čítanie tak obohacuje vnútorný svet jedinca, vedie ho k pochopeniu seba samého, usmerňuje jeho pocity, vnemy a prežívanie. Nenahraditeľná je aj funkcia rozvoja schopnosti vyjadrovať sa a obohacovania slovnej zásoby malých čitateľov práve prostredníctvom čítania. Dobrý a pozorný čitateľ má aj menej problémov s gramatickou stránkou materinského jazyka.

Cieľom nášho projektu **Čarovná čítareň** bolo vytvoriť pre deti pútavé, netradičné, estetické a príjemné prostredie, ktoré by lákalo vziať do rúk knihu a čítať si ju, miesto, kam sa deti rady vracajú.

Problém, ako premeniť našu starú, takmer nefunkčnú školskú knižnicu na miesto, kam by žiaci s láskou a radi chodili, tkvel v nedostatku finančných prostriedkov na jej zatraktívnenie a obohatenie knižničného fondu.

S radosťou sme uvítali výzvu **Nitrianskej komunitnej nadácie, Otvorené grantové kolo**, v ktorom okrem iných oblastí bola aj oblasť zameraná na **kultúrne a vzdelávacie aktivity detí a mládeže** na sídliskách.

Tri pani učiteľky sme sa rozhodli, že našej dvadsaťročnej žiackej knižnici vrátime dôstojné miesto, ktoré jej v škole právom patrí a premeníme ju na vyhľadávané, žiakmi a pedagógmi navštevované a využívané miesto na škole. Knižnica pozostáva z dvoch miestností. Pôvodne jej zariadenie tvorili školské lavice, stoličky a skrinky na knihy. Priestory boli neosobné, málo príťažlivé, žiaci nemali o ňu veľký záujem, knižky zapadali prachom a zabudnutím. Bolo nám ľúto, že nespĺňala svoju funkciu. A tak sme sa chytili ponúknuť šancu. Počas troch týždňov sme usilovne vypracovávali projekt, ktorým sme chceli v konečnom dôsledku pomôcť znovu objaviť našim školským deťom hlboký zmysel čítania pre ich harmonický rozvoj, ako aj nájsť krásu písaného slova ukrytého v knižkách. Projekt sme napísali a poslali Nitrianskej komunitnej nadácii a čakali... Po mesiaci sme sa dozvedeli výsledky súťaže. Nitrianska komunitná nadácia nám projekt v požadovanej finančnej čiastke schválila.

Tak sa začali „naplňať“ **ciele nášho projektu:**

- vytvorili sme pre našich sídliskových žiakov (máme ich 385) príjemné, estetické, netradičné prostredie, jeho vzhľad sa počas školského roka mení, a to v súvislosti so striedaním sa štyroch ročných období – jar, leto, jeseň, zima;
- miesto, kde sa konajú rôzne zaujímavé akcie, besedy, oslavy učenia, výstavky, literárne a hudobné súťaže, burzy ručných prác;
- zapojili sme žiakov, ich rodičov, našich pedagógov a dvoch pánov školníkov do realizácie projektu prostredníctvom prác a vlastnej tvorby pri zhotovovaní jednotlivých komodít čítarne (napríklad šitie vankúšov – podsedákov, maľovanie a úprava interiéru, práca s drevom, zhotovovanie estetických prvkov čítarne – žiacke výtvarné a literárne práce);
- malí čitatelia znovu objavili krásu a hlboký zmysel čítania;
- zvýšil sa počet pravidelných žiackych čitateľov – používateľov o 100 %.

Na realizácii projektu sa podieľali:

- žiaci 1. stupňa svojimi výtvarnými a literárnymi prácami;
- chlapci (v rámci hodín technického vyučovania, práca s drevom a plastom) a dievčatá 7. a 8. ročníka (v rámci hodín špecifickej prípravy dievčat šitím vankúšikov – podsedákov), pomoc pri výzdobe interiéru, „umeleckom“ maľovaní stien (v rámci hodín výtvarnej výchovy);
- rodičia, pedagógovia, dvaja naši školníci, ktorí svojou prácou a invenciou pomohli splniť ciele projektu (spolu to bolo približne 160 ľudí).

A tak sme našich žiakov spolu s ďalšími účastníkmi projektu viedli ku spolupráci, pracovitosti a pocitu radosti z vlastnej dobre vykonanej práce na spoločnom diele – úprave a tvorbe interiéru čítárne. Zároveň sme rozšírili funkciu a využiteľnosť školskej knižnice.

Projekt sme realizovali v časovom slede:

- vymaľovali sme steny čítárne;
- zakúpili materiál na vankúše – podsedačky, dekoračky, ich následné šitie a úprava;
- namontovali ústredný panel s maľovaným motívom stromu pre štyri ročné obdobia;
- kúpili a umiestnili sme koberec vo väčšej miestnosti čítárne;
- po obvode prvej miestnosti, tzv. študovni, nainštalovali na steny drevené latky slúžiace na výstavu žiackych výtvarných prác;
- zakúpili a naaranžovali dekoračné predmety;
- upravili a doplnili knihovníčky knižnými titulmi, ktoré sme dostali z MsÚ Nitra.

Čarovná čítareň po týchto úpravách pozostáva z dvoch miestností. V miestnosti č. 1 – **vstupnej časti** sú umiestnené stoly a stoličky určené pre samoštúdium, zmenou ich rozmiestnenia sa vytvorí plocha a priestor pre výstavky, prezentácie, školské burzy žiackych výrobkov atď. Na stenách sú pribité drevené latky a na nich pripevnené výtvarné práce detí. Miestnosť je harmonicky nažlto vymaľovaná, pôsobí hrejivo a príjemne. V miestnosti č. 2 – je **samotná čítareň**. Na podlahu sme dali koberec zemitej farby (splňa hygienické parametre), po obvode miestnosti sú farebné lavičky na sedenie (väčší počet vankúšov – podsedákov – umožňuje sedenie napr. v kruhu na koberci), knihovníčky s knihami. Na stene oproti vstupným dverám je umiestnený dvojmetrový panel s motívom stromu a plôtika, „obliekajú“ ho deti podľa ročného obdobia. Kvety esteticky spríjemňujú prostredie čítárne. Televízor, DVD prehrávač a video slúžia ako technická podpora pri vyučovaní (hodiny vlastivedy, prírodovedy, etickej výchovy, hudobnej výchovy, čítania).

Interiér čítárne, vďaka grantovému projektu, dnes zodpovedá **štyrom ročným obdobiám**, výzdoba je aktualizovaná v súvislosti so striedaním sa ročných období a významných sviatkov.

Pre našich žiakov sme tak vytvorili krásne miesto nielen pre vypožičiavanie kníh a samoštúdium, ale aj pre ďalšie nové aktivity.

V **Čarovnej čítárni** sa realizujú:

- netradičné hodiny čítania,
- súťaže v prednese poézie a prózy,
- malé hudobné posedenia,

- dramatizácie dielok (malé divadelné formy, prváci z dramatického krúžku tu pravidelne nacvičujú svoje programy),
- besedy so spisovateľmi a tvorcami kníh,
- výstavy žiackych umeleckých prác,
- oslavy učenia pre deti a ich rodičov,
- burzy nápadov,
- hodiny etickej výchovy našich štvrtákov,
- mladí prírodovedci tu nachádzajú zdroj informácií v encyklopédiách a odborných knihách,
- oddych pre deti zo Školského klubu (jednotlivé oddelenia sú umiestnené v triedach, a tak by veľa detí trávilo čas v prípade nepriaznivého počasia od rána do neskorého popoludnia v triede),
- pozývanie malých hostí zo susednej materskej školy na vystúpenia ich starších kamarátov.

Projektom **Čarovná čítareň** sme si čiastočne splnili náš sen o skutočne **fungujúcej žiackej knižnici**. Čítareň býva sprístupnená pre zapožičiavanie kníh vždy v stredu, v čase od 13.00 do 14.00 hod. Okrem týchto hodín prakticky denne je využívaná našimi školákmi a pedagogickými zamestnancami. Žiaci ju radi navštevujú, príjemne sa v nej cítia a tešia sa na pomoc pri jej výzdobe a aktualizácii prostredia.

Čarovnú čítareň sme slávnostne otvorili 2. októbra 2007. Stuhu prestrihla pani spisovateľka, naša rodáčka, Ružena Smatanová. Bola pozvaná na besedu, aby našich malých čitateľov zasvätila do tajov spisovateľského remesla. Naši štvrtáci prečítali od nej dve knihy, *Môj kamarát kocúrik* a *Čítajte si s nami*. Ešte i dnes radi spomínajú na usmievavú, príjemnú pani spisovateľku. Sľúbili sme si, že keď prečítame od nej ďalšie dielo, *Prázdniny u starej mamy*, hneď ju opäť pozveme medzi nás. Bolo to krásne podujatie, o ktorom informovala aj regionálna TV Central.

Naše čitateľské aktivity sa počas školského roka prelínajú netradičnými hodinami čítania. Také bývajú hodiny s názvom **S knihou pod pazuchou**. Dva mesiace v školskom roku (november a marec) venujeme čítaniu mimočítankovej literatúry. Hodiny čítania vtedy prebiehajú v čítárni, žiaci sedia v kruhu na koberci. Každý má svoju knižku a spoločne (potichu, alebo ako čítanie na pokračovanie) čítame spoločné dielko. Tak sme v tomto školskom roku prečítali knihy od Alžbety Verešpejovej *Trampoty školníčky Agneši* a od Ruda Morica *Z poľovníckej kapsy*. Je to ohromne vzrušujúce a krásne, keď po prečítaní jednotlivých kapitol a celej knižky spoločne rozoberáme konania hrdinov, maľujeme a kreslíme jednotlivé postavičky, zvieratká a príbehy. Deťom sa rozvíja predstavivosť, fantázia, slovná zásoba, obohacuje sa ich vnútorný svet. Vyjadrujú svoj názor na konanie hrdinov, na knihu. Čítanie s porozumením sprostredkováva otázky po jednotlivých prečítaných kapitolách (napr. čítanie doma).

Do hodín čítania zaraďujeme ďalšiu aktivitu, tzv. **Čitateľské chodníčky**. Naši žiaci radi čítajú. Ale aj veľmi radi príbehy počúvajú. Tu práve zapájame do spolupráce aj ich rodičov. Na rodičovskom združení sa dohodneme (rodičov poprosíme), aby s deťmi doma prečítali ľubovoľnú knižku (podľa záujmu dieťaťa). Spoja sa tak spoločné večery strávené nad knihou s milovanou osobou (s maminou, ocinom, súrodencom). Samozrejme, číta aj dieťa. Stačí denne 10 minút. Po „dennom“ čítaní si žiačik vyfarbí kameň, snehuliaka z chodníčka (prvkov na vyfarbenie je toľko, koľko je dní v mesiaci). Na konci mesiaca je čitateľ v celi. Ten, ktorý má vyfarbené všetky políčka (prípadne postavičky), je ocenený diplomom mladého čitateľa. Veľakrát sa stalo, že žiaci počas mesiaca prečítali aj dve, tri knižky. Boli aj takí, ktorí do cieľa neprišli. Túto formu čítania realizujeme dvakrát počas školského roka (december a máj).

Mesiac **marec** je venovaný knihe, literatúre. Toto obdobie sme využili na „potulky“ so slovenskými spisovateľmi. Naším druhákom školské knihovníčky priblížili tvorbu Márie Ďuričkovej. Mladí čitatelia prečítali v rámci mimočítankového čítania od tejto jedinečnej detskej autorky dielo *Danka a Janka*. Ich predstavy o sestričkách – dvojičkách sa zhmotnili zhliadnutím animovanej rozprávky nakrútenej STV. Druháci skonštatovali, že kniha podrobnejšie zachytáva dej príbehov, rozprávok. Zaujímavé boli aj rozdielne predstavy malých čitateľov o podobe rozprávkových postavičiek.

Čitateľské aktivity „presúvame“ aj mimo školy. Už po šiesty rok sme sa zapojili do okresnej súťaže **Čítajte s nami**. Organizuje ju Krajská knižnica Karola Kmeťku v Nitre. Súťaž trvá od januára do júna a je spojená s pravidelným vypožičiavaním kníh. Raz mesačne, spolu so žiakmi, prebiehajú dve vyučovacie hodiny v priestoroch krajskej knižnice (v pobočke na našom sídlisku). Hodiny sú veľmi pútavé, tematicky zamerané vždy na inú tému, napr. z vlastivedy, prírodovedy, literatúry atď. Pani knihovníčky spolu s pani učiteľkami sprístupňujú vedomosti ukryté v encyklopédiách a knihách našim „zvedavcom“. Je chvályhodné, že sa do súťaže vždy zapoja a čitateľský preukaz si predplatia všetci žiaci – súťažiaci. Súťaž sa končí kvízom, previerkou vedomostí v júni. Po spočítaní získaných bodov sa zídu súťažiaci v priestoroch Krajskej knižnice Karola Kmeťku. Tu sú vyhlásení víťazi čitateľskej súťaže a odmenení vecnými cenami – knihami. Aj naša škola už niekoľkokrát získala popredné miesta. Knihy zo súťaže obohacujú aj našu Čarovnú čítareň.

Sme presvedčené, že sme pre našich malých čitateľov položili základnú „tehličku“ pre ich kladné budovanie, formovanie si dobrého a užitočného vzťahu ku knihe a k čítaniu vôbec. Zostáva nám ešte neľahká úloha pritiahnúť k čítaniu veľkých, pre ktorých by sme radi vytvorili modernú knižnicu – študovňu so všetkým, čo k tomu patrí. To je naša výzva do budúcnosti.

Žiada sa nám náš príspevok zakončiť slovami neznámeho autora: **„Čítanie je bránou k múdrosti, kniha kľúčom na jej odomknutie. Umožnime našim maličkým nahliadnúť za jej vráta“**.

MENO A E-MAIL

PaedDr. Renáta Titková
Základná škola
Škultétyho 1
949 11 Nitra
Slovenská republika
E-mail: zsskultetyho@nitranet.sk

ČO NÁM PRINÁŠAJÚ KNIHY

(projekt Hľadáme 7 divov Slovenska)

Jarmila Adamovská

Pod týmto názvom sa niesol Medzinárodný deň školských knižníc na našej Základnej škole v Poľnom Kesove. Do súťaže sme sa zapojili už tretíkrát aj preto, že u našich žiakov sa stalo čítanie pravidelnou činnosťou.

Mimočítanková literatúra:

- knihy zo školskej knižnice,
- časopisy, ktoré žiaci odoberajú,
- knihy z obecnej knižnice a knižnice v Komjaticiach,
- internetové stránky s rozprávkami, ľudovými múdrosťami, povestami a spisovateľmi.

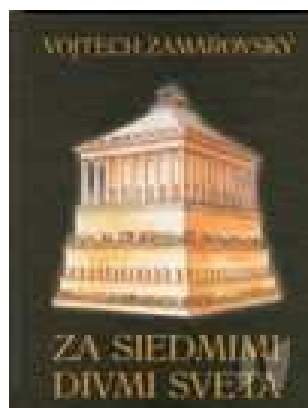
Čítaním deti získavajú:

- nové informácie,
- čitateľské zručnosti,
- zábavu,
- oddych,
- zručnosti básnikov a novinárov,
- vzdelanie.

Cieľ súťaže:

- Podnietiť žiakov k čítaniu.
- Naučiť ich prostredníctvom rozprávky chápať dobro a zlo a toto prenášať do života.
- Byť hrdý na svoju minulosť a prítomnosť cez poznávanie života známych osobností.

Inšpiráciou k názvu Hľadáme 7 divov Slovenska boli dve knihy zo školskej knižnice:



Vojtech Zamarovský – Za siedmimi divmi sveta



Karol Kálay, Ernst Hochberger – Divy Slovenska

Deň 22. október bol vlastne vyvrcholením hľadania toho „naj“ o Slovensku. Informácie, ktoré sme vyhľadávali, boli z rôznych oblastí: príroda, zvieratá, rastliny, história, osobnosti, povesti, rozprávky i historické pamiatky... Každé dieťa si vybralo knihu podľa toho, k čomu inklinuje. Využili sme rôzne druhy práce s knihou:

- individuálnu,
- vo dvojiciach,
- skupinovú.

Z kníh sme využívali tieto:



Hľadali a objavovali sme týchto **7 DIVOV SLOVENSKA:**

1. div: SLOVENSKÉ POHORIA
2. div: SLOVENSKÉ HRADY A ZÁMKY
3. div: PRÍRODNÉ ZAUJÍMAVOSTI
4. div: SLOVENSKÉ POVESTI
5. div: ĽUDOVÉ MÚDROSTI – príslovia, porekadlá, hádanky, hry
6. div: ĽUDOVÉ ROZPRAVKY
7. div: OSOBNOSTI NAŠEJ HISTÓRIE Pribina, Svätopluk, Ľ.Štúr, M. R. Štefánik...

DIV PRVÝ A DRUHÝ

Naši žiaci poznávali bližšie z kníh, časopisov pohoria, hrady a zámky. Prečítali si povesti a zahráli sa prostredníctvom maľby na ilustrátorov. Deti najviac zaujal Kriváň, Tatry, Spišský hrad a Betliar.



Takto sme hľadali a bádali, lebo vieme, že: To ani voda nevezme, ani oheň nespáli, čo sa človek naučí.

DIV TRETÍ

Pri téme príroda žiakov bavilo čítať najmä zaujímavosti o zvieratkách.



DIV ŠTVRTÝ

V tejto časti sme čítali najmä povesti z nášho regiónu – Ponitrianske povesti a rozprávky od autorky Zuzany Zemaníkovej. Najviac sa páčila povesť O čom si šepkajú klásky v Poľnom Kesove (tiché čítanie). Povesti čítala aj p. knihovníčka a to s dôrazom na správnu intonáciu a prednes. – Turecký močiar v Komjaticiach a Tetka Marena rozprávali. Nasledovala krátka beseda.



DIV PIATY



Pravdaže bez hry by nebol deň úplný a zaujímavý. Deti sa hrali hry také, aké sa hrávali deti kedysi, keď ešte neexistovala televízia, či internet: Zlatá brána, Jablčnica, Na tetku... Zaspievali sme si ľudové piesne, ktoré flautisti hrali na zobcových flautách a veru sme si aj zatancovali. Pri vysvetľovaní ľudových múdrostí žiaci veľmi rozmýšľali, pri hádaní hádaniek sa dobre bavili.

DIV ŠIESTY

Pri rozprávkach sme sa dobre zabavili na kostýmoch našich najmenších žiakov. Hľadali sme dobro a zlo, rozprávali sme sa o ilustráciách, čítali sme si rozprávky Pavla Dobšinského ale aj iné.



DIV SIEDMY

Pri téme Osobnosti našej histórie sme zistili nedostatky. Určitú výhodu mali v škole žiaci štvrtého ročníka, keďže sa práve učili vo vlastivede o našej histórii. Tak sme spoločne hľadali „naj“ Slovákov. Deti zaujímala najmä vzdialenejšia história. Možno aj preto, že sa o nej dozvedajú aj z povestí (z obdobia Veľkej Moravy – Svätopluk, Pribina, Konštantín, Metod, povesti o Jánošíkovi, kráľovi Matejovi, z doby tureckých vpádov). Čosi sa dozvedajú na čítaní, prírodovede, vlastivede (M. R. Štefánik, Š. Banič, D. Štúr, J. Matuška, A. Bernolák a iní).

Pre zvýšenie záujmu u žiakov sme preto túto tému začali nezvyčajne, so štipkou humoru: **Kto je na našich bankovkách? Prečo? Čo o týchto osobnostiach vieme?** Použité bankovky boli prirodzene hračkárske. Lepšiu motiváciu sme si ani nemohli vymyslieť. Veľa sme sa dozvedeli najmä o Pribinovi, Solúnskych bratoch, Štúrovi a Hlinkovi. Žiaci sa s veľkou radosťou vžili do úloh postáv, ktoré dostali znázorniť a tak: Pribina čítal o Pribinovi, Mária Terézia hľadala informácie o Matejovi Belovi, aj Anička Jurkovičova študovala o Štúrovcoch v slovenskom kroji.



Pribina číta o Pribinovi



Mária Terézia hľadá informácie o Matejovi Belovi



Tu je pri štúdiu Anička Jurkovičová



Tu sme my ako objavujeme 7divov Slovenska

VYHODNOTENIE MEDZINÁRODNÉHO DŇA ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

1. Ako sa páčil deň žiakom?

Vybrané zo slohových prác – 3. a 4. ročník

Rozhovor – 1. a 2. ročník

Páčili sa mi povesti o Kesove. (M. Valko), Dobrá bola kniha 1000 slovenských naj. Požičal som si ju domov. (L. Homola), Mne sa páčil celý tento deň. (G. Bagoňová), Lenka mala pekný kroj. Robili sme si aj vlastné knihy. Ja som vymyslela knižku o Princeznej Dominike. Mne sa páčili najviac rozprávky. (L. Kováčová), Mňa zaujala príroda. Dočítal som sa aj o tom, že veвериčka si pri skákaní pomáha chvostom a že divá sviňa útočí na človeka len vtedy, keď má mláďatá alebo ju niekto prekvapí. (F. Kuruc), Zaujal ma M. R. Štefánik, ktorý bol naraz generálom, bol aj vedec, astronóm aj politik. Dobrý bol Samko ako Pribina. (A. Fabian), Čítali sme dobré encyklopédie. (K. Christovová), Tento deň mi ubehol veľmi rýchlo. (S. Sýkora), Bol to super deň (L. Pajtašová), Sranda bola s tými peniazmi (R. Pilná), Mne sa páčili najviac rozprávky a deti v kostýmoch. (L. Jančovičová), Mne sa páčilo všetko. Hlavne, že sme sa učili inak. (F. Paľo)

2. Ako sa páčil deň učiteľom?

Pani učiteľky sú na našej škole veľmi tvorivé a kreatívne. Mali opäť možnosť obohatiť deň svojimi dobrými nápadmi. Bol to deň plný aktivity, nových informácií i nových nápadov. Odmenou im boli aktívni žiaci, v triedach vládla výborná atmosféra, všade sa pracovalo, tvorilo a zabávalo. Žiacke slohové práce boli uverejnené v školskom časopise naŠAŠKola a výtvarné práce tvorili výstavu, ktorú si pozreli rodičia, starí rodičia, žiaci Liečebno-výchovného sanatória v Poľnom Kesove i naši škôlkari.

3. Ako sme zapojili rodičov a obyvateľov obce?

ANKETA

Anketou sme zisťovali vzťah dospelých ku knihám a čítaniu, sympatie k osobnostiam slovenskej histórie a nakoľko vedú svoje deti ku čítaniu kníh. Zistili sme, že väčšina respondentov knihy číta len sporadicky, takmer všetci respondenti čítali svojim deťom knihy, keď boli malé a všetci respondenti považujú čítanie za dôležité. Zo slovenských spisovateľov preferujú autorov: Pavla Dobšinského, Máriu Ďuríčkovú, Jozefa Pavloviča. Zo slovenských

osobností dominovali: Ľ. Štúr, M. R. Štefánik, J. Tiso, Mojmír, Cyril a Metod, A. Sládkovič, M. Ďuríčková, J. Jánošík.

NA ZÁVER

V školskom roku 2007/2008 sme sa ako malotriedna základná škola zúčastnili súťaže Medzinárodný deň školských knižníc v celoslovenskom meradle. Zo získaného prvého miesta sme mali obrovskú radosť a s nami všetci tí, ktorí sa súťaže zúčastnili. Za získanú finančnú odmenu sme zakúpili do školskej knižnice veľmi zaujímavé a hodnotné knihy, ktoré využívame na vyučovacom procese i mimo neho. Najdôležitejšie z toho však je, že vďaka tomu ešte stúpol záujem o čítanie.

ADRESA A E-MAIL

Mgr. Jarmila Adamovská
Základná škola
951 15 Poľný Kesov
Slovenská republika
e-mail: jarmila.adam@szm.sk

ČO NÁM ZANECHAL GUTTENBERG

Daniela Žovinová

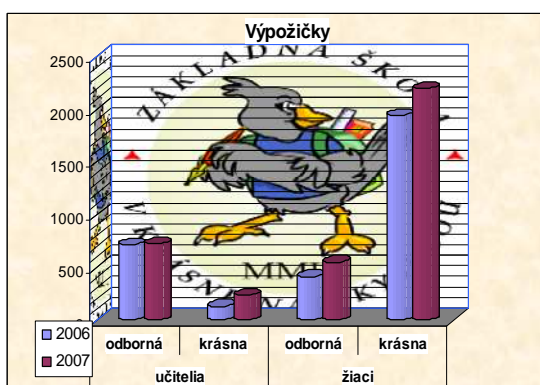
Pracujem na Základnej škole v Krásne nad Kysucou, učím slovenský jazyk a literatúru a vďaka tomu som zdedila aj prácu v školskej knižnici.

Mestečko sa nachádza na severe Slovenska, má približne 7 000 obyvateľov.

Školská knižnica sa nachádza v hlavnej školskej budove, má 767 potenciálnych čitateľov, registrovaných používateľov 513.



Priestory knižnice



Graf výpožičiek za roky 2006 a 2007

Nie je výnimkou, že do knižnice prichádzajú aj naši bývalí žiaci. Na konci roka 2007 sme vlastnili 3 383 titulov, ale vďaka ZRPŠ, Občianskemu združeniu Rada rodičov, sponzorom našu knižnicu neustále dopĺňame. Vlastníme encyklopédie, ktoré nevlastní ani mestská knižnica. Žiaci majú umožnený prístup do knižnice každý deň. Priestory knižnice využívame aj ako mediálne centrum. Vyučujú sa tu niektoré predmety, žiaci pracujú v tvorivých dielňach, organizujeme besedy so spisovateľmi, kvízy i olympiády z niektorých predmetov.

K Medzinárodnému dňu školských knižníc 22. 10. 2007 sme spoločne s pedagogickou radou a sponzormi zorganizovali celoškolské podujatie „**Čo nám zanechal Gutenberg?**“

I keď to nebol prvý projekt školskej knižnice, aj tak sa stretol s neuveriteľným nadšením, nielen zo strany pedagógov, ale predovšetkým žiakov. Tí chodili s novými nápadmi už na začiatku mesiaca. Mali sme problém vybrať tie najlepšie podujatia.



Žiaci nižších ročníkov pracovali v priestoroch knižnice a po prečítaní vybranej rozprávky kreslili svoje vlastné ilustrácie, z ktorých vznikla pekná výstavka.

Druháci pracovali s citátom J. A. Komenského: „*Nemilovať knihu znamená nemilovať múdrosť a nemilovať múdrosť znamená stávať sa hlupákom.*“ Zoznámili sa výrobou vlastnej knihy, rozdelili si povolania a vytvorili svoje vlastné – O škaredom káčatku, Maľované čítanie či puzzle Perníková chalúpka a jednoduché leporelá.



Vo viacerých triedach sa prezentovali mladí herci. V jednoduchých dramatizáciách sme mohli stretnúť Harryho Pottera, Červenú čiapočku, Kubka s Matkom, Narniu, ale aj kohútika a sliepočku v bábkovom divadielku.



Dva záujmové útvary pokračovali neúnavne v nácviu miniatúry a poetického pásma a postúpili na celoslovenské prehliadky. Súbor Pierka s Rúfusovou rozprávkou *Či jesto pravda na svete...* Súbor Solitér na motívy knihy Nade Hájkovej *Nikto má nemá rád*.

Žiaci jednej deviatej triedy realizovali projekt **Vedecko-fantastická literatúra tvorivo**. V piatich skupinách najskôr pracovali metódou rotujúci prehl'ad, získavali informácie z kníh, iného pripraveného materiálu a počítača s pripojením na internet. Následne si rozdelili úlohy:

1. **Vytvorili galériu nápadov a vynálezov** – úlohou bolo manuálne vytvorenie vlastného vynálezu /zlepšovák/.
2. Práca na prezentácii v programe MS Word na tému **Vynálezy a vynálezovia v minulosti**.
3. **Vytvoríme si robota** (pomocou kartónových škatúl, farebného papiera, farieb...).
4. **Inscenácia vlastnej ukážky so sci-fi námetom** (neskôr spracovaná ako videonahrávka na CD).
5. Spoločná konferencia na tému: **Kedy je rozvoj vedy a techniky pre ľudstvo prínosom, kedy ohrozením?**



Aj učitelia cudzích jazykov vytvorili tvorivú dielňu – porozumenie a reprodukcia prečítanej rozprávky plus nahrávanie dialógov na CD.

Talentedí výtvarníci priniesli námety a veľkoplošne pomalovali v areáli školy fasádu garáží, ktorá tvorí jednu časť oplotenia i panelovú cvičnú stenu na tenis.



Takto sa pokúšala jedna trieda vytvoriť spoločnými silami príbeh. Prví traja vytvorili začiatok, potom sa pri počítači vymenili a v príbehu pokračovali ďalší žiaci.

Skriňa

(Originálna práca žiakov bez opravy)

V jeden krásny deň sme boli u babky na prázdninách. Požičali sme si od nej skriňu, primontovali sme na ňu kolieska a spúšťali sme sa dolu ulicou. Začali sme mávať dverami a skriňa vzlietla.

Chladný vietor nás unášal ponad rozkvitnuté polia, ktoré sa strácali v diaľke. V našom úmysle bolo pristáť, no nevedeli sme ako. „Ako?“ – to bola naša jediná otázka.

Strašne sme sa báli. A v tom ešte začal fúkať silný vietor. Nad nami sa začali objavovať husté mraky. Mraky pohlcovali všetko, čo sa im priplietlo do cesty. Keď fúkal vietor, tak sme sa báli až nám bolo do plaču.

A však o chvíľu vietor prestal fúkať a my sme si s radosťou vydýchli, no neuvedomili sme si, že sa valíme rovno na zem. Padali sme dole. Asi tak 500 m nad zemou sme zoskočili. Ostal po nás len mastný flak. Prežili sme so zlomeninami, ale aj tak to boli najlepšie prázdniny.

Výsledkom celoškolského podujatia bol nielen príjemne a hodnotne strávený deň, ale i zisk finančného príspevku v hodnote 20 000,- Sk.

Prebúdzanie záujmu o literatúru u detí nie je len záležitosťou jednorazovej akcie, ale je to dlhodobý proces. Ten pokračoval v decembri zaujímavými podujatiami – **Regionálne zvyky a tradície** (dramatizácia ľudových zvykov – Lucie, páračky...), **pečenie perníkov, výroba domácich ozdôb**. A v duchu citovaného hesla J. A. Komenského, už spomenutého v projekte, sme finančný výťažok venovali na misijné diela – pomoc deťom v Afrike (možno i na ďalšie vzdelávanie týchto detí).

Marec – mesiac knihy sme otvorili výstavkou najstarších kníh. Deti ich priniesli z domácich knižníc. Bola to vhodná motivácia pre vytváranie vlastných kníh, ktoré sa stali súčasťou tejto marcovej výstavy. Ktohovie, či z týchto malých spisovateľov nerastie nový Jašík.

ADRESA A E-MAIL

Mgr. Daniela Žovinová
Základná škola
Mládežnícka 1343
023 02 Krásno nad Kysucou
Slovenská republika
e-mail: skola@zskraskys.edu.sk

POSTAVME KNIŽNICU NA NOHY

Mária Pagáčová

Základná škola v Mikušovciach patrí počtom žiakov (159) medzi menšie plnoorganizované školy, ale vzhľadom na svoju polohu má strategické postavenie. V okolitých obciach fungujú málotriedne školy a naša škola plní na druhom stupni funkciu spádovej školy troch obcí. V súlade s celospoločenskou požiadavkou premeniť základné školy na verejnoprospešné zariadenia, ktoré sú otvorené voči potrebám a záujmom občanov miestnej komunity, začala aj naša škola organizovať rôzne aktivity. Tieto svojím charakterom naplňajú poslanie otvorenej školy. Keďže limitujúcim faktorom v rozvoji škôl sú financie, veľkou pomocou pri realizácii nášho zámeru nám boli a naďalej aj sú grantové výzvy rôznych programov. Za pomoci jedného z nich „Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc 2006“ sa nám podarilo na škole vybudovať novú knižnicu.

Pred realizáciou projektu bola školská knižnica na našej škole rozdelená na dve časti, každú z nich spravovala jedna pani učiteľka:

- **Učiteľská knižnica**

Umiestnená bola v kancelárii výchovného poradcu, prístup k literatúre mali všetci učitelia. Vzhľadom na nedostatok financií nebol knižný fond dopĺňaný podľa potrieb a väčšina titulov bola zakúpená pred 15 a viacerými rokmi.

- **Žiacka knižnica**

Bola veľmi nevhodne umiestnená v uzatvorených skriniach, takže bola bežne žiakom nedostupná. Výber knižných titulov počas výpožičnej doby bol veľmi náročný pre neprehľadné uloženie kníh a rôznorodosť titulov bola nedostačujúca.

V roku 2006 sme sa rozhodli zreorganizovať činnosť školskej knižnice. Postupne sme začali vytvárať materiálne zabezpečenie pre chod knižnice. Uvoľnili sme učebňu, v ktorej sme sústredili všetok knižný fond školy. V rámci zakúpenej licencie programu aScAgenda sme mali k dispozícii aj jednoduchý program na elektronickú evidenciu knižného fondu a jeho výpožičiek. S veľkou radosťou sme privítali program pre financovanie rozvojových projektov školských knižníc, pretože naplnenie nášho cieľa: *fungujúca knižnica ako informačné centrum školy a stredisko čitateľov a čítania* by sa nám v prípade úspechu v tomto projekte priblížilo veľmi rýchlo. Naša túžba sa stala realitou a v školskom roku 2006/2007 sme mohli náš projekt: *S knihou okolo sveta* realizovať.

Dňa 23. 10. 2006 sme pri príležitosti Medzinárodného dňa školských knižníc slávnostne otvorili novú školskú knižnicu a zorganizovali aktivity, ktorými sme sa zapojili do druhého ročníka Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice. Zodpovedná príprava tohto podujatia bola ocenená a v súťaži sme obsadili 7. miesto.

Dlho sme rozmýšľali, koho pozvať, aby nám slávnostne otvoril knižnicu. Nakoniec sme sa rozhodli pre celebritu, ktorá svoj každodenný život žije medzi nami, ale k čítaniu i prvému trasľavému písmenku „a“ rozhodne patrí, pretože naučila čítať a písať viacero generácií v našej obci, dlhodobo viedla obecnú i školskú knižnicu. Mgr. Anna Krajčíková – učiteľka na dôchodku, ktorá v školstve odpracovala 39 rokov, z toho 32 na našej škole ako učiteľka elementaristka. Spoločne so starostom obce prestrihla symbolickú pásku a odštartovala

Čitateľský maratón, do ktorého sa zapojili všetci žiaci, zamestnanci, ale i občania rôzneho veku čo mali chuť čítať. Každý čitateľ „maratónec“ nám podpísal malú knižku, z ktorých sme vytvorili symbolickú cestu čitateľov. Okrem tejto celodennej aktivity sme zorganizovali aktivity zamerané na vyhľadávanie, triedenie a spracovanie informácií o zdravej výžive, tvorbu rôznych *infozdrojov* v duchu témy súťaže: *Čítanie. Poznávanie. Konanie.*

Mlieko tak, ako ho mám rád (6. – 9. roč.) – Žiaci z materiálov, ktoré získali v knižnici alebo doniesli z domu, vytvorili rôzne projekty: *Mlieko tak, ako ho mám rád* – nástenný obraz, *Čo nám dáva kravička* – nástenný obraz, *Mliečna krajina* – plagát s rozprávkou, *Mliečny raj* – kuchárska kniha, *V skratke o mlieku* – brožúra o mlieku a jeho vlastnostiach a vlastná tvorba na tému mlieko a mliečne výrobky. V priebehu dopoludnia sme uskutočnili ochutnávku rôznych mliečnych výrobkov, pripravovali puding a potom ho spoločne konzumovali. Mnohé z projektov využívame vo výchovno-vzdelávacom procese ako učebné pomôcky, hlavne na 1. stupni.

Zuby pýtajú vitamíny – Tvorba spoločných projektov: *Vitamínové leporelo* – vytvárali ho žiaci 1. a 2. roč., *Vitamíny pre zuby* – práca na PC, hľadanie informácií, kresba v skicári – žiaci 3. a 4. roč., *Zúbkový domček* – nástenka zameraná na „zdravé potraviny“ pre zuby.

10 rád pre zdravé zuby – súťaž v tvorivosti žiakov 5. roč. Žiaci z besied, internetu, knižného fondu získali určité vedomosti o zubnej hygiene. Poznatky zhrnuli do konkrétnych rád pre každého (seba, spolužiaka, učiteľa, rodiča...). Vybrali desať najvýstižnejších rád a zostavili *Zubné desatoro*.

Zúbková krajina – súťaž vo vlastnej tvorbe (1. – 9. roč.) v oblasti výtvarnej (17 prác), umeleckej: príbeh, rozprávka, dramatizácia, pieseň... (9 prác). Žiaci mohli súťažiť individuálne, v skupinkách, aj celá trieda. Námety a spôsob zobrazenia bol ľubovoľný, obmedzenie iba v téme: Podpora zubného zdravia.

Z rozprávky do rozprávky (3. – 5. roč.) – Využili sme polohu materskej školy, ktorá je v budove základnej školy a zoznamujeme deti materskej školy s krásou rozprávok „na dobrú noc“ s netradičnými čitateľmi. Žiaci 3. – 5. roč. pravidelne (dvakrát do týždňa podľa aktuálneho rozvrhu) čítajú deťom z materskej školy rozprávky pred popoludňajším oddychom. Slávnostný deň otvorenia novej knižnice bol aj prvým dňom čítania našich netradičných rozprávkarov.

V rámci projektu **Digitálni štúrovci** sme v tomto období uskutočnili aktivity, ktoré sme prepojili s aktivitami v školskej knižnici ako informačným centrom:

Vymyslime príbeh – Aktivity sa zúčastnili matky s deťmi vo veku do 6. rokov. Deťom sme sprostredkovali prvé kontakty s IKT a pokúsili sa v neformálnom prostredí za pomoci bezprostrednosti a zvedavosti detí odstrániť „strach mamičiek“ z počítačov. Ukázali sme im, ako blízko môže mať k sebe počítač a kniha, že počítač je len informačným zdrojom a pomocníkom pri tvorbe knihy. Samy si vyskúšali ako ťažko vzniká nová knižka. Mamičky ako spisovateľky a deti ako ilustrátori. Spoločne vytvorili knižku: *Vitamíny zo záhradky*.

Výstavku kníh na tému: **Čo čítali moji starí rodičia**. Žiaci mali možnosť zoznámiť sa s knihami, ktoré napriek svojmu veku sú stále „mladé a aktuálne“. Počas neformálneho stretnutia potom starí rodičia spontánne spomínali na svoj život v detstve a priblížili ho aj svojim vnukom. Na základe ich rozprávania vzniklo krásne dielko opisujúce život na

vidieku podľa rozprávania starých rodičov a očami detí: *Keď bola babka vnučkou – Keď bol dedko vnukom.*

Zapojenie sa do tretieho ročníka Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice bolo pre nás po úspechu v druhom ročníku tak trochu výzvou a tak trochu povinnosťou. Do príprav sa veľmi aktívne zapojili všetci – žiaci i učitelia a 22. 10. 2007 sme opäť strávili celý deň s knihami a informáciami. Odmenou pre všetkých zúčastnených bolo umiestnenie našej školy na 3. mieste, ktoré bolo spojené s finančnou odmenou. A tak naša knižnica a s ňou i my všetci sme dostali k Vianociam krásny darček – množstvo nových kníh.

Tvorba rozprávkového leporela (1. – 2. roč.) – Žiaci si v školskej knižnici vypočuli rozprávku. Potom rozprávku spoločne pretvorili a spoločne si zostavili stručnú osnovu, ktorú následne výtvarne stvárnil. Deti spoločne vytvorili nové rozprávkové leporelo.

V krajine Rozprávkovo (3. – 4. roč.) – Pre deti sme pripravili stretnutie s výtvarníčkou a ilustrátorkou Mgr. Alenou Teicherovou. Sama ilustrovala viacero kníh regionálnych autorov a preto deťom predstavila aj vlastné práce, ale hlavne im veľmi príťažlivou formou priblížila postup zrodu ilustrácie od prvých náčrtov až po ich objavenie sa v knižke. V druhej časti sa žiaci pokúsili pod vedením skúsenej výtvarníčky ilustrovať obľúbenú knižku alebo príbeh. Vznikla krásna galéria neznámych ilustrácií k známym rozprávkam a príbehom. Žiaci túto aktivitu privítali s nadšením, pretože mali možnosť svoju predstavu o imaginárnom ilustrátorovi kníh skonfrontovať s realitou a tá bola veľmi príjemná a dobrá teta, mamička takých detí ako sú ony.

Človek – vynálezca (5. – 8. roč.) – Žiaci v skupinách spracovali projekty zamerané na prezentáciu významných vynálezov ľudstva, ktoré ovplyvnili život jednotlivcov, ale i celého ľudstva. Spracované projekty slúžia ako učebné pomôcky: Žiarovka, Optické prístroje, Kníhtlač, Samopal, Padák, Dynamit, Fotografia.

Postavme človeka na nohy (5. – 8. roč.) – Súťaž družstiev, ktorých úlohou bolo v „*Jaskyniach poznania*“ načrtnúť do „*studníc informácií*“ – encyklopédií a nájsť správne odpovede na otázky. Úlohou súťažiacich bolo nielen nájsť správne odpovede, ale pri ich hľadaní aj nájsť tú správnu Jaskyňu poznania. Po vysvetlení pravidiel súťaže si žiaci spoločne vymysleli meno svojej skupiny a už sa mohli: Technici, Detektívi, Lentilky, Ostré šípy, Vševedovia... vydať hľadať správne odpovede. Po získaní 2 odpovedí si mohli ísť overiť ich správnosť do Jaskyne pravdy. Za každé 2 správne odpovede v ľubovoľnom poradí získali obrázok jedného z vývojových stupňov človeka. Skupina, ktorej sa podarilo prvej získať všetky 4 vývojové stupne človeka *postavila ho vlastne na nohy* a zvíťazila.

Naša kniha do školskej knižnice (5. – 9. roč., 60 žiakov) – Hovorí sa, že na počiatku bolo Slovo. Naši žiaci sa pokúsili spútať jednotlivé slová a v priebehu mesiaca október svoje vlastné literárne prvotiny. Pri príležitosti Medzinárodného dňa školských knižníc tieto literárne minidielka spracovali a vytvorili z nich novú knižku. Kniha obsahuje rozličné žánre od básní po prozaické útvary rôznych rozmerov a štylistických vyjadrení. Stala darčekom našej školskej knižnici k jej 1. narodeninám.

Medzi posledné aktivity, ktoré prebehli v našej knižnici bolo v mesiaci marci **Pasovanie prvákov za rytierov školskej knižnice**. Prvákov privítala v knižnici Knižná víla a poprosila ich, by jej pomohli zobudiť spiacu Snehulienku. Trpaslíci dostali od zlej macochy úlohy a nevedia ich vyriešiť. Ak im pomôžu a splnia zadané úlohy, Snehulienka sa zobudí. Úlohy

rozprávkových postáv sa bravúrne zhostili členovia Žiackeho parlamentu. Zanietenie, s akým prváci plnili svoje úlohy, im môžeme len závidieť. A odmena?! Pekná knižka a preukaz čitateľa do školskej knižnice Ovenka.

Noc s Andersenom – V ten večer bola škola akási zvláštna. Premenila sa na ROZPRÁVKOVO. Už vo dverách vítali deti dvaja veselí valasi – Kubko a Maľko. Na chodbe v kresle sedel neznámy pán, po chodbe behala nezbedná Pipi Dlhá Pančucha. Z triedy vykúkala malá Indiánka Orlie pierko a v kúte sa schovávalo dievčatko so zápalkami. Keď valasi všetkých privítali, predstavili im neznámeho pána. Predstavte si, bol to ujo rozprávkar. Čakal nás super program:

- Tvorba pravidiel Rozprávka – 13. komnata
- Prezentácia o „bratoch“ rozprávkaroch: H. K. Andersenovi a Pavlovi Dobšinskom
- Tvorivá dielňa: *Zahrajme si rozprávku* (napísať scenár + vyrobiť kostýmy)
- *Zahrajme si rozprávku* – dramatizácia rozprávok
- *Cesta odvahy* – na stanovištiach rozmiestnených po budove školy deti plnili úlohy, za splnenie ktorých získali indície. Zo získaných indícií nakoniec zložili heslo: *Prežime noc plnú magických zážitkov s rozprávkami*.

Pred odchodom každý účastník dostal: Preukaz spáča. Táto aktivita patrila medzi tie, počas ktorej ožila celá budova školy. Účastníci vytvorili príjemnú tvorivú atmosféru, plnú radosti a smiechu. Už teraz vieme, že patrila medzi tie aktivity, ktoré budeme pravidelne opakovať.

Činnosť novootvorenej knižnice začala zaujímavými podujatiami a vďaka našej školskej knihovníčke nezostala len peknou miestnosťou naplnenou množstvom teraz aj nových kníh, ale stala sa centrom čítania a tvorby mladých umelcov. Organizovanie rôznych súťaží, kvízov, zábavných popoludní sa stalo samozrejmosťou. Z jednej takejto súťaže si odniesla aj svoje nové meno: **Knižnica OVENKA**. Priestory knižnice pravidelne využíva recitačný a mediálny krúžok a svoje zázemie tu našiel aj Žiacky parlament. Počas vyučovania máme zavedený harmonogram využívania knižnice, pretože pre prvý stupeň sa hodiny čítania v knižnici stali samozrejmosťou. Často sa v tomto neformálnom prostredí konajú komunitné sedenia počas etickej alebo náboženskej výchovy, triednických hodín.

Umiestnenie didaktickej techniky na prehrávanie DVD a CD, rozhlasovej ústredne umožňuje využívať knižnicu v plnom rozsahu ako multimedialnú učebňu pre všetky predmety a v popoludňajších hodinách si tu svoj priestor nájdu aj deti zo školského klubu, či školského strediska záujmovej činnosti. Vzhľadom na okrajovú polohu našej obce pravidelne, minimálne dvakrát za školský rok, organizujeme predajné výstavy kníh pre verejnosť.

Predstavila som Vám našu knižnicu prostredníctvom života v nej, ale existuje aj jej oveľa stručnejšia charakteristika, charakteristika pomocou čísel. Za posledné dva roky sme investovali 150 000,- Sk na zabezpečenie vybavenia knižnice a 50 000,- Sk na nákup knižných jednotiek. V súčasnosti máme k dispozícii 2 459 knižných jednotiek, 85 výukových videokaziet, CD, DVD, didaktickú techniku na ich prehrávanie, počítač pripojený na internet, evidenciu kníh v programe aScAgenda, rozhlasovú ústredňu, 20 oddychových vankúšikov a jednu veľmi šikovnú školskú knihovníčku, ktorá sa denne venuje svojej práci s láskou a obrovským entuziazmom.

Naša knižnica nevstala ako fénix z prachu popola, ale sme ju pomaly ako dieťa stavali na nohy. Teraz už pevne stojí na svojich nohách, ale je len na nás, či sa staneme jej sprievodcami

a hlavne pomocníkmi na ceste za čitateľom, alebo ju necháme len zostarnúť a opäť padnúť na kolená.

Knihy majú pre človeka veľký význam, ktorý si mnohí ani neuvedomujeme. Nie sú to len informačné zdroje, ktoré nás vzdelávajú, ale hlavne sú to nástroje, ktoré nás modelujú a kultivujú ako ľudí. V dnešnej informačnej spoločnosti prevzali časť ich funkcií viac-menej elektronické médiá, ale proces citovej premeny človeka, rozvoj jeho fantázie, nachádzanie inšpirácie, ktorý je spojený s čítaním kníh, sa nahradiť nedá. Nemyslím si, že knihy spasia svet, ale dovoľte mi na záver vysloviť presvedčenie, že knihy, čítanie a knižnice nezmiznú zo života človeka, pretože on sám si musí čo najskôr uvedomiť pravdivosť slov Franza Kafku: *„Kniha je sekerou na ľad zamrznutého mora našich duší.“*

ADRESA A E-MAIL

Mgr. Mária Pagáčová
Základná škola Mikušovce 16
018 57 Mikušovce
Slovenská republika
e-mail: zs@mikusovce.sk

V. Závěry 2. mezinárodní konference

ZÁVERY 2. MEDZINÁRODNEJ KONFERENCIE

1. Účastníci konferencie ocenili záujem Ministerstva školstva SR a jeho podporu rozvoja školských knižníc v oblasti elektronizácie, internetizácie a oživenia akvizičnej činnosti.
2. Účastníci konferencie odporúčajú, aby sa žiacke a učiteľské knižnice zlúčili do jednej školskej knižnice s cieľom zabezpečiť rovnaký prístup učiteľov, žiakov, prípadne členov miestnej komunity k informáciám a zefektívniť činnosť školských knižníc.
3. Účastníci konferencie odporúčajú, aby na pedagogických fakultách bola do didaktickej prípravy budúcich učiteľov zaradená práca s informáciami a využívanie školských knižníc ako odborných, študijných, informačných, internetových a čitateľských centier.

Príloha č. 1 Smernica Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 8/2006-R
o činnosti školských knižníc

Smernica č. 8/2006-R

z 20. apríla 2006

o činnosti školských knižníc

Gestorský útvar: Sekcia regionálneho školstva, tel.: 02/593 74 489

č. CD-2006-3511/7700-1:099

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) v súlade s ustanovením § 14 odsek 1 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov ustanovuje:

Čl. 1

Základné ustanovenie

- (1) Táto smernica upravuje podrobnosti o zriaďovaní, zrušovaní, zlučovaní, činnosti a prevádzke školských knižníc (ďalej len „knižnica“).
- (2) Súčasťou základnej školy alebo strednej školy¹⁾ (ďalej len „škola“) môže byť knižnica, ktorá je odborným, študijným, informačným, internetovým a čitateľským centrom najmä pre žiakov, pedagogických zamestnancov a nepedagogických zamestnancov školy (ďalej len „zamestnanci“).

Čl. 2

Zriadenie a zrušenie knižnice

- (1) Knižnicu môže zriadiť alebo zrušiť škola. Školu riadi riaditeľ školy a zodpovedá za jej činnosť.
- (2) Škola so súhlasom zriaďovateľa školy, ktorým môže byť obec, samosprávny kraj, krajský školský úrad, štátom uznaná cirkev alebo náboženská spoločnosť, iná právnická osoba alebo fyzická osoba (ďalej len „zriaďovateľ“) môže zabezpečovať činnosť knižnice v súlade s osobitným predpisom.²⁾
- (3) Pri zriadení knižnice škola vydá štatút knižnice, ktorý obsahuje najmä
- a) názov, adresu a identifikačné číslo školy,
 - b) názov, adresu a identifikačné číslo zriaďovateľa,
 - c) názov a adresu knižnice,
 - d) označenie štatutárneho orgánu,
 - e) dátum zriadenia knižnice,

¹⁾ § 10 ods. 1 zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej v znení zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky.

²⁾ § 10 ods. 3 zákona č. 183/2000 Z. z. v znení neskorších predpisov.

- f) vymedzenie poslania knižnice,
- g) vymedzenie kompetencií odborného zamestnanca knižnice (ďalej len „školský knihovník“).

(4) Škola do 60 dní od zriadenia alebo zrušenia knižnice písomne oznámi túto skutočnosť Ministerstvu kultúry Slovenskej republiky.³⁾ V prípade zrušenia knižnice škola ponúkne vyradené knižničné dokumenty alebo knižničný fond iným knižniciam.⁴⁾

Čl. 3 **Úlohy knižnice**

(1) Knižnica poskytovaním knižnično-informačných služieb z vlastného knižničného fondu a sprístupňovaním vonkajších informačných zdrojov zabezpečuje najmä

- a) slobodný prístup k informáciám šírených na všetkých druhoch nosičov,
- b) uspokojovanie kultúrnych, informačných, čitateľských a vzdelávacích potrieb,
- c) celoživotné vzdelávanie a duchovný rozvoj.

(2) Knižnica v rámci zabezpečovania ďalších úloh

- a) utvára knižničný fond, ktorý využíva na prípravu, riadenie a uskutočňovanie výchovno-vzdelávacej činnosti,
- b) poskytuje knižnično-informačné služby najmä žiakom a zamestnancom,
- c) vedie základnú odbornú evidenciu dokumentov, pomocnú odbornú evidenciu periodík,⁵⁾
- d) vedie evidenciu používateľov knižnice v súlade s osobitným predpisom⁶⁾ a evidenciu výpožičiek,
- e) realizuje aktivity zamerané na podporu a rozvoj čitateľskej kultúry žiakov,
- f) spolupracuje pri individuálnej príprave žiakov na vyučovanie,
- g) koordinuje a metodicky usmerňuje informačnú výchovu, ktorá predstavuje proces nadobúdania vedomostí, schopností a návykov zameraných na využívanie informácií v celoživotnom vzdelávaní,
- h) pripravuje učebné pomôcky a programy pre informačnú výchovu v rámci jednotlivých vyučovacích predmetov,
- i) spolupracuje so školou, kultúrnymi, záujmovými a inými vzdelávacími inštitúciami v regióne,
- j) zabezpečuje propagáciu služieb a plánovaných aktivít,
- k) vypracúva koncepčný zámer rozvoja knižnice.

³⁾ § 12 ods. 2 písm. b) zákona č. 183/2000 Z. z. v znení neskorších predpisov.

⁴⁾ § 12 ods. 2 písm. i) zákona č. 183/2000 Z. z. v znení neskorších predpisov.

⁵⁾ Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 421/2003 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie, vyradovaní a revízií knižničného fondu v knižniciach.

⁶⁾ Zákon č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov.

Čl. 4

Riadenie a personálne zabezpečenie knižnice

- (1) Knižnicu riadi riaditeľ školy, ktorý
 - a) zodpovedá za plnenie úloh knižnice podľa čl. 3,
 - b) poveruje vedením knižnice školského knihovníka,
 - c) na návrh školského knihovníka schvaľuje a vydáva knižničný a výpožičný poriadok,
 - d) vytvára vhodné priestorové, finančné, personálne, materiálne, technické a technologické podmienky knižnice,
 - e) podporuje spoluprácu knižnice s inými knižnicami a jej integráciu do knižničného systému Slovenskej republiky,
 - f) nariaďuje revíziu knižničného fondu a pri zmene školského knihovníka zabezpečuje protokolárne odovzdanie knižničného fondu a kontrolnú inventúru hmotného majetku knižnice,
 - g) vykonáva kontrolu činnosti knižnice.
- (2) Odbornú činnosť knižnice zabezpečuje školský knihovník, ktorý spĺňa kvalifikačné požiadavky v súlade s osobitným predpisom.⁷⁾
- (3) Školský knihovník v rámci zabezpečovania odborných činností vykonáva najmä
 - a) budovanie, uchovávanie, ochranu a sprístupňovanie knižničného fondu,
 - b) vedenie odbornej evidencie, vyradovanie a revíziu knižničného fondu,
 - c) tvorbu a využívanie informačných zdrojov,
 - d) sprostredkovanie a poskytovanie informácií,
 - e) poznávanie a uspokojovanie kultúrnych, informačných, čitateľských a vzdelávacích potrieb žiakov, zamestnancov alebo obyvateľov miestnej komunity,
 - f) poskytovanie špeciálnych knižnično-informačných služieb,
 - g) plánovanie a realizáciu informačnej výchovy,
 - h) vypracúvanie koncepčného zámeru rozvoja knižnice.
- (4) Školský knihovník zabezpečuje v rámci odbornej činnosti vyhodnocovanie a vykazovanie štatistických ukazovateľov o stave a činnosti knižnice podľa osobitného predpisu⁸⁾ a v súlade s požiadavkami ministerstva.

Čl. 5

Financovanie knižnice

- (1) Financovanie knižnice sa realizuje v súlade s osobitným predpisom.⁹⁾
- (2) Objem finančných prostriedkov pre činnosť knižnice sa odporúča vyčleniť v rozpočte školy z pridelených finančných prostriedkov v takom rozsahu, aby bolo možné koncepčne a systematicky zabezpečovať úlohy knižnice podľa čl. 3.

⁷⁾ § 16 zákona č. 183/2000 Z. z. v znení neskorších predpisov.

⁸⁾ Zákon č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike.

⁹⁾ § 2 zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov.

- (3) Pri zabezpečovaní úloh knižnice sa odporúča prerozdeliť finančné prostriedky na
- a) dopĺňovanie fondu knižnice, prístup k vonkajším databázam a na internet,
 - b) mzdové náklady školských knihovníkov,
 - c) priestorové, technické a technologické zabezpečenie knižnice.

Čl. 6

Knižničný fond

- (1) Knižničný fond tvorí
- a) dokumentový fond, ktorý predstavuje súbor primárnych dokumentov, medzi ktoré patria knihy, periodiká, audiovizuálne a elektronické dokumenty,
 - b) dokumentografický fond, ktorý predstavuje súbor sekundárnych dokumentov budovaných vo forme lístkových katalógov alebo online katalógov a kartoték,
 - c) faktografický fond, ktorý predstavuje súbor faktov a údajov o predmetoch a javoch reálneho sveta spracovaných vo forme prehľadov, tabuliek, diagramov a iné.
- (2) Knižničný fond podľa ods. 1 je zameraný na
- a) systematické podporovanie výchovno-vzdelávacej činnosti a učenie sa žiakov,
 - b) rozvoj návykov a radosti z čítania a učenia sa žiakov,
 - c) vytváranie optimálnych podmienok pre celoživotné vzdelávanie najmä žiakov a zamestnancov.

Čl. 7

Dokumentový fond

- (1) Dokumentový fond podľa čl. 6 ods. 1 písm. a) sa člení na
- a) umelecké dokumenty, ktoré tvorí najmä beletria, poézia, dráma a hudba,
 - b) náučné dokumenty zo všetkých odborov ľudského poznania, ktoré sa členia na
 1. všeobecné,
 2. popularizačné,
 3. odborné.
- (2) Z jazykového hľadiska dokumentový fond obsahuje primárne dokumenty
- a) v štátnom jazyku,
 - b) vo výchovnom a vyučovacom jazyku školy,
 - c) v jazyku príslušnej národnostnej menšiny,
 - d) v inom cudzom jazyku.
- (3) Dokumentový fond školský knihovník eviduje, spracúva a vyraduje v súlade s osobitným predpisom.¹⁰⁾

¹⁰⁾ Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 421/2003 Z. z.

Čl. 8 Dokumentografický fond

- (1) Dokumentografický fond podľa čl. 6 ods. 1 písm. b) sa člení na
- a) lístkové katalógy, ktoré sa môžu budovať a členiť podľa spôsobu spracovania na
 - 1. menný, ktorý predstavuje autorský a názvový katalóg,
 - 2. vecný, ktorý predstavuje predmetový a systematický katalóg,
 - b) online katalógy, ktorých záznamy o primárnych dokumentoch sú uložené v elektronickej forme,
 - c) kartotéky, ktoré sa môžu budovať a členiť podľa tematiky na
 - 1. zemepisné,
 - 2. osobností,
 - 3. povolání a iné.

Čl. 9 Faktografický fond

- (1) Faktografický fond podľa čl. 6 ods. 1 písm. c) sa člení na
- a) faktografické kartotéky, ktoré obsahujú faktografické záznamy údajov prevzatých z primárnych dokumentov alebo údaje získané zberom,
 - b) faktografické databázy, ktoré obsahujú súbory faktografických údajov uložených v elektronickej forme,
 - c) faktografické publikácie, ktoré sa podľa obsahu členia na
 - 1. univerzálne, medzi ktoré patria všeobecné publikácie, cestovné poriadky, katalógy výrobkov a iné,
 - 2. odborné publikácie, medzi ktoré patria encyklopédie, atlasy a iné.

Čl. 10 Knižnično-informačné služby knižnice

- (1) Knižnično-informačné služby knižnice sa členia na
- a) základné,
 - b) špeciálne.
- (2) Základné knižnično-informačné služby predstavujú absenčné výpožičky, prezenčné výpožičky, poskytovanie ústnych bibliografických a faktografických informácií, konzultačné služby, informačná výchova, príprava pomôcok pre potreby výchovno-vzdelávacej činnosti. Základné knižnično-informačné služby sa poskytujú bezplatne.¹¹⁾
- (3) Špeciálne služby knižnice predstavujú rešerše, medziknižničné výpožičné služby, prístup k vonkajším informačným zdrojom, prístup do internetu, kopírovacie služby a iné. Za špeciálne knižnično-informačné služby knižnice môže riaditeľ stanoviť primerané poplatky.¹²⁾

¹¹⁾ § 15 ods. 2 zákona č. 183/2000 Z. z. v znení neskorších predpisov.

¹²⁾ § 15 ods. 3 zákona č. 183/2000 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Cenník služieb a poplatkov je uvedený v prílohe knižničného a výpožičného poriadku, ktorý je umiestnený v knižnici na dostupnom a viditeľnom mieste.

(4) Rozsah poskytovaných knižnično-informačných služieb a podmienky využívania knižnice žiakmi, zamestnancami alebo obyvateľmi miestnej komunity sa stanovujú v knižničnom a výpožičnom poriadku, ktorý obsahuje zásady a základné pravidlá využívania knižničného fondu a služieb knižnice.

Čl. 11

Priestorové, technické a technologické vybavenie knižnice

(1) Priestory knižnice majú vytvárať vhodné podmienky pre výkon odbornej činnosti, poskytovanie knižnično-informačných služieb žiakom, zamestnancom alebo obyvateľom miestnej komunity, samostatné štúdium žiakov a na organizovanie podujatí a záujmovej činnosti.

(2) Vnútročné vybavenie knižnice nábytkom má vyhovovať viacerým hľadiskám, najmä účelnosti, estetike, ľahkej manipulácii s jednotlivými časťami, špecifickým potrebám žiakov, zamestnancov alebo obyvateľov miestnej komunity, podmienkam pre uchovávanie knižničného fondu a potrebám všetkých kultúrno-vzdelávacích aktivít, ktoré sa budú v knižnici realizovať.

(3) Technické vybavenie knižnice má zodpovedať štruktúre knižničného fondu z hľadiska typológie nosičov informácií, požiadavkám na procesy a technológie knižničnej práce a musí zároveň vytvárať podmienky pre vstup do vnútorných a vonkajších databáz. Technologické vybavenie knižnice by malo byť koordinované a prepojené s informačným a komunikačným systémom školy a jej okolia, predovšetkým s vybavením počítačovej učebne.

Čl. 12

Metodické riadenie knižnice

(1) Metodickým riadením knižníc je v oblasti tvorby metodických materiálov a odborného poradenstva poverená priamo riadená organizácia ministerstva, Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave.

(2) Metodické a odborné poradenstvo môžu poskytovať knižniciam

- a) metodicko-pedagogické centrá Slovenskej republiky v oblasti ďalšieho vzdelávania školských knihovníkov,
- b) verejné knižnice v oblasti poskytovania poradenských služieb a výkonu knižničných činností.

Čl. 13

Spoločné ustanovenie

Pri zlučovaní knižnice a obecnej knižnice sa postupuje podľa usmernenia Ministerstva kultúry Slovenskej republiky k zlučovaniu školských a obecných knižníc č. MK-1790/2004-400 zo dňa 17. februára 2004.

Čl. 14
Zrušovacie ustanovenia

Zrušujú sa:

1. Smernice Ministerstva školstva Slovenskej socialistickej republiky z 31. júla 1979 č. 3767/1979-21 o školských knižniciach.
2. Metodické pokyny Ministerstva školstva Slovenskej socialistickej republiky z 12. mája 1980 č. 18697/1979-21 o práci školských knižníc a informatickej výchove žiakov a učiteľov.

Čl. 15
Účinnosť

Táto smernica nadobúda účinnosť 1. mája 2006.

minister

Obsah

SMERNICA Č. 8/2006-R Z 20. APRÍLA 2006 O ČINNOSTI ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

.....	81
Čl. 1 Základné ustanovenie.....	81
Čl. 2 Zriadenie a zrušenie knižnice.....	81
Čl. 3 Úlohy knižnice.....	82
Čl. 4 Riadenie a personálne zabezpečenie knižnice.....	83
Čl. 5 Financovanie knižnice.....	83
Čl. 6 Knižničný fond.....	84
Čl. 7 Dokumentový fond.....	84
Čl. 8 Dokumentografický fond.....	85
Čl. 9 Faktografický fond.....	85
Čl. 10 Knižnično-informačné služby knižnice.....	85
Čl. 11 Priestorové, technické a technologické vybavenie knižnice.....	86
Čl. 12 Metodické riadenie knižnice.....	86
Čl. 13 Spoločné ustanovenie.....	86
Čl. 14 Zrušovacie ustanovenia.....	87
Čl. 15 Účinnosť.....	87
Obsah	88

Príloha č. 2 Štatút školskej knižnice (Vzor štatútu školskej knižnice sa týka školy, ktorá má právnu subjektivitu a neposkytuje knižnično-informačné služby verejnosti)

Š T A T Ú T

školskej knižnice

V súlade s ustanovením § 14 odsek 1 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a v nadväznosti na ustanovenie § 12 ods. 2 písm. a) zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej (ďalej len „zákon o knižniciach“) vydávam tento Štatút školskej knižnice v Ábelovej.

Článok 1

Základné ustanovenia

- (1) Školská knižnica v Ábelovej (ďalej len „knižnica“) je školskou knižnicou v zmysle zákona o knižniciach.
- (2) Knižnica je odborným, študijným, informačným, internetovým a čitateľským centrom pre žiakov, pedagogických zamestnancov a nepedagogických zamestnancov (ďalej len „používatelia knižnice“) Základnej školy v Ábelovej (ďalej len „škola“).

Článok 2

Názov, adresa a identifikačné číslo školy

- (1) Názov školy znie „Základná škola“
- (2) Adresa školy: Školská 1, 985 13 Ábelová
- (3) Identifikačné číslo školy: 11111111

Článok 3

Názov a adresa knižnice

- (1) Názov knižnice znie „Školská knižnica v Ábelovej“
- (2) Adresa knižnice: Školská 1, 985 13 Ábelová

Článok 4

Právne postavenie a riadenie knižnice

- (1) Knižnica sa zriaďuje ako súčasť Základnej školy v Ábelovej. Knižnica nemá právnu subjektivitu. V právnych vzťahoch zastupuje knižnicu riaditeľ školy.
- (2) Činnosť knižnice v zmysle jej poslania riadi a kontroluje riaditeľ školy.
- (3) Riaditeľ školy poveruje vedením knižnice školského knihovníka.
- (4) Na podporu činnosti knižnice môže riaditeľ školy zriadiť knižničnú radu.

Článok 5

Dátum zriadenia knižnice

Knižnica bola zriadená dňa 10. mája 2006.

Článok 6

Poslanie a úlohy knižnice

- (1) Knižnica poskytovaním knižnično-informačných služieb z vlastného knižničného fondu a sprístupňovaním vonkajších informačných zdrojov zabezpečuje
 - a) slobodný prístup k informáciám šírených na všetkých druhoch nosičov,
 - b) uspokojovanie kultúrnych, informačných, čitateľských a vzdelávacích potrieb,
 - c) celoživotné vzdelávanie a duchovný rozvoj.
- (2) Knižnica v rámci zabezpečovania ďalších úloh
 - a) utvára knižničný fond, ktorý využíva na prípravu, riadenie a uskutočňovanie výchovno-vzdelávacej činnosti,
 - b) poskytuje knižnično-informačné služby používateľom knižnice,
 - c) vedie základnú odbornú evidenciu dokumentov a pomocnú odbornú evidenciu periodík,
 - d) vedie evidenciu používateľov knižnice a evidenciu výpožičiek,
 - e) realizuje aktivity zamerané na podporu a rozvoj čitateľskej kultúry používateľov knižnice,
 - f) spolupracuje pri individuálnej príprave žiakov na vyučovanie,
 - g) koordinuje a metodicky usmerňuje informačnú výchovu,
 - h) pripravuje učebné pomôcky a programy na informačnú výchovu v rámci jednotlivých vyučovacích predmetov,
 - i) spolupracuje so školou, kultúrnymi, záujmovými a inými vzdelávacími inštitúciami v regióne,
 - j) zabezpečuje propagáciu služieb a plánovaných aktivít.

Článok 6

Poskytovanie knižnično-informačných služieb

- (1) Knižnica poskytuje základné a špeciálne knižnično-informačné služby používateľom knižnice.
- (2) V súlade s ustanovením § 13 ods. 2 písm. d) zákona o knižniciach spôsob a rozsah knižnično-informačných služieb upravuje knižnica v Knižničnom a výpožičnom poriadku Školskej knižnice v Ábelovej.

Článok 7

Financovanie knižnice

- (1) Objem finančných prostriedkov pre činnosť knižnice sa každoročne vyčleňuje v rozpočte školy z pridelených finančných prostriedkov v takom rozsahu, aby bolo možné koncepčne a systematicky zabezpečovať úlohy knižnice podľa článku 6.
- (2) Finančné prostriedky sa prerozdeľujú na

- a) doplňovanie knižničného fondu knižnice, prístup k vonkajším databázam a na internet,
 - b) mzdové náklady na školského knihovníka,
 - c) priestorové, technické a technologické zabezpečenie knižnice.
- (3) Financovanie knižnice sa môže realizovať aj prostredníctvom doplnkových zdrojov.

Článok 8 **Kompetencie školského knihovníka**

- (1) Školský knihovník v rámci zabezpečenia odborných činností vykonáva najmä
- a) budovanie, uchovávanie, ochranu a sprístupňovanie knižničného fondu,
 - b) vedenie odbornej evidencie, vyradovanie a revíziu knižničného fondu,
 - c) tvorbu a využívanie informačných zdrojov,
 - d) sprostredkovanie a poskytovanie informácií,
 - e) poznávanie a uspokojovanie kultúrnych, informačných, čitateľských a vzdelávacích potrieb používateľov knižnice,
 - f) poskytovanie špeciálnych knižnično-informačných služieb,
 - g) plánovanie a realizáciu informačnej výchovy,
 - h) vypracúvanie koncepčného zámeru rozvoja knižnice.
- (2) Školský knihovník zabezpečuje v rámci odbornej činnosti vyhodnocovanie a vykazovanie štatistických ukazovateľov o stave a činnosti knižnice v súlade so zákonom č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike a s požiadavkami Ministerstva školstva Slovenskej republiky. Na schválenie ich predkladá riaditeľovi školy.

Článok 9 **Záverečné ustanovenia**

- (1) Zmeny údajov v štatúte sa vykonávajú jeho dodatkom.
- (2) Tento štatút nadobúda účinnosť dňom 10. mája 2006.

V Ábelovej dňa 10. mája 2006

PaedDr. Ján Stano
riaditeľ

Príloha č. 3 Knižničný a výpožičný poriadok (Vzor)

KNIŽNIČNÝ A VÝPOŽIČNÝ PORIADOK

V zmysle § 13 ods. 2 písm. d) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o knižniciach“) a v súlade so zriadovacou listinou č. 3/2006 zo dňa 1. 9. 2006 vydávam tento knižničný a výpožičný poriadok Základnej školy v Ábelovej.

Časť I

Všeobecné ustanovenia

Článok 1

Úvodné ustanovenia

1. Školská knižnica v Ábelovej (ďalej len „knižnica“) je súčasťou Základnej školy, Školská 1, Ábelová (ďalej len „škola“). Knižnica je povinná v zmysle § 13 ods. 2 písm. d) zákona o knižniciach vypracovať a sprístupniť knižničný a výpožičný poriadok a v súlade s ním poskytovať knižnično-informačné služby.
2. Knižničný a výpožičný poriadok upravuje vzájomné vzťahy knižnice a jej používateľov.

Časť II

Knižničný poriadok

Článok 2

Poslanie a úlohy knižnice

1. Knižnica je odborným, študijným, informačným, internetovým a čitateľským centrom pre žiakov, pedagogických zamestnancov a nepedagogických zamestnancov školy (ďalej len „používateľa“).
2. Knižnica poskytovaním knižnično-informačných služieb z vlastného knižničného fondu a sprístupňovaním vonkajších informačných zdrojov zabezpečuje
 - a) slobodný prístup k informáciám šírených na všetkých druhoch nosičov,
 - b) uspokojovanie kultúrnych, informačných, čitateľských a vzdelávacích potrieb,
 - c) celoživotné vzdelávanie a duchovný rozvoj.
3. Knižnica v rámci zabezpečovania ďalších úloh
 - a) utvára knižničný fond, ktorý využíva na prípravu, riadenie a uskutočňovanie výchovno-vzdelávacej činnosti,
 - b) poskytuje knižnično-informačné služby používateľom knižnice,

- c) vedie základnú odbornú evidenciu dokumentov a pomocnú odbornú evidenciu periodík,
- d) vedie evidenciu používateľov knižnice a evidenciu výpožičiek,
- e) realizuje aktivity zamerané na podporu a rozvoj čitateľskej kultúry používateľov knižnice,
- f) spolupracuje pri individuálnej príprave žiakov na vyučovanie,
- g) koordinuje a metodicky usmerňuje informačnú výchovu,
- h) pripravuje učebné pomôcky a programy na informačnú výchovu v rámci jednotlivých vyučovacích predmetov,
- i) spolupracuje so školou, kultúrnymi, záujmovými a inými vzdelávacími inštitúciami v regióne,
- j) zabezpečuje propagáciu služieb a plánovaných aktivít.

Článok 3 **Knižničný fond**

1. Knižnica buduje univerzálny fond knižničných dokumentov v tlačenej i netlačenej forme, ktorý odborne spracováva, ochraňuje a sprístupňuje svojim používateľom.
2. Knižničný fond je majetkom školy. Každý používateľ je povinný chrániť ho a nesmie ho poškodzovať.

Článok 4 **Knižnično-informačné služby**

1. Poskytovanie knižnično-informačných služieb je záväzkový právny vzťah.
2. Knižnica poskytuje používateľom knižnično-informačné služby
 - a) základné služby
 - výpožičky knižničných dokumentov v knižnici,
 - výpožičky knižničných dokumentov mimo priestorov knižnice,
 - predlžovanie výpožičiek,
 - ústne faktografické a bibliografické informácie,
 - konzultačná služba,
 - informačná výchova,
 - príprava pomôcok pre potreby výchovno-vzdelávacej činnosti.
 - b) špeciálne služby
 - písomné bibliografické informácie,
 - rešerše,
 - medziknižničná výpožičná služba,
 - prístup k vonkajším informačným zdrojom,
 - prístup na internet,
 - kopírovacia služba (výhradne z knižničných dokumentov knižnice v súlade s ustanoveniami zákona č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve v znení neskorších predpisov),
 - propagačná služba.
3. Základné služby sú poskytované bezplatne.
4. Špeciálne služby poskytuje knižnica za poplatky podľa cenníka. Cenník služieb a sankčných poplatkov je uvedený v prílohe knižničného a výpožičného poriadku.

5. Medziknižničná výpožičná služba sa poskytuje v súlade s platnou knižničnou legislatívou. Ak používateľ požaduje knižničný dokument, ktorý nie je vo fonde knižnice a nemá ho iná knižnica v Ábelovej, môže požiadať o sprostredkovanie medziknižničnej výpožičnej služby. Podmienky poskytovania medziknižničnej výpožičnej služby
- a) poskytuje sa len pedagogickým a nepedagogickým zamestnancom školy. Žiakom sa neposkytuje;
 - b) používateľ, ktorý si požičal knižničný dokument prostredníctvom medziknižničnej výpožičnej služby, je povinný dodržať podmienky sprístupnenia a výpožičnú lehotu žiadaného knižničného dokumentu. O predĺženie výpožičnej lehoty je potrebné požiadať minimálne týždeň pred jej uplynutím. Knižnica požiada o predĺženie tú knižnicu, ktorá knižničný dokument požičala;
 - c) poskytuje knižnica na základe písomných požiadaviek i knižniciam knižničného systému Slovenskej republiky. Poskytovanie knižničných dokumentov v rámci medziknižničnej výpožičnej služby iným knižniciam nemôže obmedzovať knižnično-informačné služby pre používateľov knižnice. V rámci medziknižničnej výpožičnej služby sa jednej knižnici požičiavajú maximálne 3 knižničné dokumenty.

Článok 5

Používateľ knižnično-informačných služieb

1. Fyzická osoba sa stáva používateľom knižnice po registrácii a vydaní preukazu používateľa.
2. Podpisom vyplnenej prihlášky alebo evidenčného listu a získaním preukazu používateľa sa používateľ zaväzuje plniť ustanovenia knižničného a výpožičného poriadku a riadiť sa pokynmi školského knihovníka. Svojím podpisom na prihláške žiaka do 15 rokov zákonný zástupca potvrdzuje, že preberá zodpovednosť za prípadné škody spôsobené knižnici maloletou osobou.
3. Používateľ je povinný chrániť majetok knižnice, zachovávať poriadok, čistotu a ticho v priestoroch knižnice. V knižnici nie je povolené používanie mobilných telefónov.
4. Používateľ sa zaväzuje dodržiavať platný zákon o autorských právach v Slovenskej republike.
5. Používateľ môže využívať verejne prístupné počítače na rešeršovanie v internom online katalógu a v externých databázach.
6. Ak používateľ nedodržiava ustanovenia knižničného a výpožičného poriadku a ostatné nariadenia knižnice, môže byť dočasne alebo natrvalo zbavený práva využívať knižnično-informačné služby knižnice. To ho nezaväzuje povinnosti nahradiť spôsobenú škodu v súlade s platnými právnymi predpismi.
7. Používateľovi, ktorý je pod vplyvom alkoholických nápojov, omamných prostriedkov alebo jedov a používateľovi, ktorý budí verejné pohoršenie svojím zovňajškom alebo správaním, môže školský knihovník odmietnuť vstup do priestorov knižnice.
8. Používateľ má právo podávať ústne a písomné pripomienky, návrhy a sťažnosti na prácu v knižnici.
9. V rámci knižnice sú vytvorené 2 základné kategórie používateľov
 - (1.) pedagogickí zamestnanci a nepedagogickí zamestnanci školy,
 - (2.) žiaci školy.

Článok 6

Preukaz používateľa knižnice

1. Používateľovi 1. kategórie sa preukaz vydá po predložení občianskeho preukazu.
2. Používateľovi 2. kategórie sa preukaz vydá po podpísaní prihlášky za používateľa knižnice jeho zákonným zástupcom.
3. Preukaz sa vystavuje pri prvej návšteve knižnice na obdobie jedného roka, s možnosťou obnovenia po uplynutí tejto lehoty.
4. Používateľ je povinný poskytnúť knižnici potrebné osobné údaje, svojím podpisom vyjadruje súhlas s ich použitím. Knižnica zabezpečí ich ochranu v súlade s platnou legislatívou.
5. Preukaz používateľa je dokladom, ktorý používateľa oprávňuje využívať knižničný fond a knižnično-informačné služby.
6. Preukaz používateľa je neprenosný.
7. Majiteľ preukazu zodpovedá za jeho zneužitie, a to aj vtedy, ak ho stratil a stratu ihneď knižnici neoznámil.
8. Zmenu mena, bydliska, e-mailovej adresy alebo telefónu je používateľ povinný oznámiť knižnici. V opačnom prípade hradí všetky výdavky, ktoré vzniknú zisťovaním týchto skutočností.
9. Knižnica vyradí používateľa 1. kategórie z evidencie používateľov, ak platnosť jeho preukazu nebola obnovená po dobu 2 rokov a pokiaľ používateľ nemá vypožičaný žiadny knižničný dokument.
10. Knižnica vyradí používateľa 2. kategórie z evidencie používateľov, ak platnosť jeho preukazu nebola obnovená po dobu 2 rokov alebo ukončil štúdium poskytované školou a pokiaľ používateľ nemá vypožičaný žiadny knižničný dokument.
11. Knižnica môže oficiálnym hosťom vystaviť čestný preukaz používateľa, ktorý ho oprávňuje bezplatne využívať knižnično-informačné služby.

Článok 7

Ochrana osobných údajov používateľa

1. Knižnica je prevádzkovateľom knižničného systému podľa zákona č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“). Osobným údajom je podľa § 3 zákona údaj, týkajúci sa konkrétnej osoby, ktorej identitu možno zistiť z osobných údajov priamo alebo nepriamo. V podmienkach knižnice sú to predovšetkým adresné a identifikačné údaje používateľa alebo údaje o jeho výpožičkách alebo iných transakciách. Osobné údaje sú spracovávané školským knihovníkom manuálnym a automatizovaným spôsobom.
2. Účel spracovania osobných údajov používateľa
 - a) poskytovanie knižnično-informačných služieb používateľom;
 - b) vedenie presnej evidencie o všetkých transakciách realizovaných vo vzťahu k používateľovi;
 - c) ochrana majetku knižnice, najmä knižničného fondu určeného k absenčnému zapožičiavaniu mimo priestorov knižnice;
 - d) naplnenie povinností vyplývajúcich zo všeobecne záväzných predpisov, najmä zo zákona o knižniciach, zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve, zákona č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve v znení neskorších predpisov.
3. Knižnica spracováva nasledovné osobné údaje používateľa
 - a) základné identifikačné údaje používateľa: meno a priezvisko, adresa trvalého bydliska, dátum narodenia, číslo osobného dokladu, ktorým bola overená totožnosť používateľa a správnosť identifikačných údajov;

- b) ďalšie kontaktné údaje používateľa: akademický titul, prechodná alebo kontaktná adresa, e-mail, telefón;
 - c) služobné údaje: poznámky, údaje o poslaných upomienkach, priestupkoch a zákazoch používateľa, ktoré ovplyvňujú podmienky predĺženia alebo zrušenia preukazu používateľa.
4. Spôsob spracovania a uloženia osobných údajov používateľa
 - a) na originálnych tlačivách: prihláška za používateľa, evidenčný list používateľa;
 - b) v počítačovej databáze: databáza používateľov knižnice budovaná knižničným systémom obsahuje všetky identifikačné údaje používateľa z evidenčných tlačív, vrátane služobných údajov a informácií o výpožičkách používateľa.
 5. Školský knihovník je povinný
 - a) spracovávať osobné údaje výhradne v rámci svojej pracovnej náplne a úloh, ktoré stanovil riaditeľ školy;
 - b) dbať na správnosť spracovávaných osobných údajov a overovať ich podľa dokladov na to určených;
 - c) vystríhať sa akéhokolvek správania, ktoré by mohlo viesť k neoprávnenému prístupu tretej osoby k osobným údajom používateľov knižnice;
 - d) bezprostredne hlásiť riaditeľovi školy každú sťažnosť, ktorú používateľ podá ústne alebo písomne v súvislosti s ochranou svojich osobných údajov;
 - e) zachovávať mlčanlivosť o osobných údajoch a bezpečnostných opatreniach aj po skončení pracovného pomeru v škole.
 6. Školskému knihovníkovi nie je dovolené umožniť nahliadnutie nepovolaným osobám do písomností a databázy, ak obsahujú osobné údaje používateľov.
 7. Ak používateľ požiadava o ukončenie spracovania svojich osobných údajov alebo uplynie lehota 2 rokov platnosti preukazu používateľa alebo ukončenie štúdia poskytovaného školou a nemá žiadny záväzok voči knižnici, knižnica považuje zmluvný vzťah za ukončený a osobné údaje zlikviduje
 - a) skartáciou originálnych tlačív: prihlášky za používateľa, evidenčného listu v súlade s interným predpisom o skartácii materiálov školy;
 - b) vymazaním záznamu o používateľovi v knižničnom systéme knižnice.
 8. Ak používateľ zistí, že došlo k porušeniu povinností zo strany knižnice, má právo žiadať o okamžitú nápravu.

Článok 8

Poriadok študovne

1. Vstup do priestorov študovne je povolený len s platným preukazom používateľa.
2. Priestory študovne sú určené na prezenčné štúdium
 - a) dokumentov umiestnených v príručnom fonde študovne;
 - b) vlastných dokumentov.
3. Pri vstupe do priestorov študovne sú používatelia povinní
 - a) na určené miesta odložiť tašky a podobne; za veci odložené na inom mieste knižnica neručí, knižnica takisto neručí za cenné predmety odložené v taškách a podobne;
 - b) predložiť preukaz školskému knihovníkovi a zapísať sa do knihy návštevníkov;
 - c) zachovávať ticho, brať ohľad na ostatných používateľov a riadiť sa pokynmi školského knihovníka;
 - d) ak používateľ prináša so sebou vlastné dokumenty, je povinný túto skutočnosť oznámiť školskému knihovníkovi.
4. Pri odchode zo študovne sú používatelia povinní

- a) vrátiť všetky použité dokumenty školskému knihovníkovi;
 - b) zapísať počet použitých dokumentov do prezenčného zošita;
 - c) predložiť na kontrolu odnášanú vlastnú literatúru;
 - d) prevziať svoj preukaz používateľa.
5. Je neprípustné
- a) prenášať knihy, periodiká a ostatné dokumenty zo študovne do iných priestorov školy;
 - b) fajčiť, spať, konzumovať nápoje a potraviny v priestoroch študovne,
 - c) používať mobilný telefón.
6. Vo výnimočných prípadoch, v dňoch pracovného pokoja a počas sviatkov môže školský knihovník knižničné dokumenty z príručného fondu absenčne vypožičať.

Časť III

Výpožičný poriadok

Článok 9

Zásady požičiavania

1. Knižnica sprístupňuje a požičiava zo svojho knižničného fondu knižničné dokumenty prednostne používateľom 1. kategórie. Používateľom 2. kategórie vtedy, ak to nie je na úkor vyučovania jednotlivých vyučovacích predmetov.
2. Používateľ je oprávnený využívať knižnično-informačné služby knižnice po predložení platného preukazu používateľa.
3. Knižnica pripraví a požičia používateľovi žiadaný knižničný dokument v čase, ktorý je primeraný jej prevádzkovým možnostiam.
4. Prevzatie knižničného dokumentu používateľ potvrdzuje vlastnoručným podpisom. Svojím podpisom sa používateľ zaväzuje, že v prípade poškodenia alebo straty nahradí vzniknutú škodu.
5. Používateľ je povinný vrátiť vypožičaný knižničný dokument v takom stave, v akom si ho prebral pri výpožičke. Používateľ do vypožičaných knižničných dokumentov nesmie robiť žiadne záznamy a nesmie knižničné dokumenty poškodzovať žiadnymi inými zásahmi. Pri výpožičke je povinný knižničný dokument prezrieť a zistené nedostatky ihneď ohlásiť. Ak tak neurobí, nesie zodpovednosť za všetky zistené nedostatky a je povinný uhradiť náklady na opravu alebo zakúpiť nový dokument. Ak knižnica požičiava poškodený knižničný dokument, urobí o tom záznam pri výpožičke.
6. Používateľ nesmie vypožičaný knižničný dokument požičiavať ďalším osobám.

Článok 10

Výpožičné pravidlá

1. Požičiavanie niektorých knižničných dokumentov sa obmedzuje na prezenčné štúdium v priestoroch knižnice. Ide najmä o tieto knižničné dokumenty
 - a) knižničné dokumenty potrebné na každodennú prevádzku (knižničné dokumenty zaradené do príručného fondu študovne: noviny, periodiká);
 - b) knižničné dokumenty na netradičných nosičoch informácií a špecifické typy knižničných dokumentov (disketa, cédečko, dévedéčko, audiokazeta, videokazeta a podobne);

- c) zvlášť cenné knižničné dokumenty (zahraničné knižničné dokumenty, najmä ak sú v jednom exemplári).
2. Používateľ môže mať súčasne absenčne vypožičaných 5 knižničných dokumentov na dobu 30 kalendárnych dní.
3. Knižnica má právo v odôvodnených prípadoch stanoviť aj kratšiu výpožičnú lehotu, prípadne požadovať vrátenie knižničného dokumentu pred uplynutím výpožičnej lehoty bez udania dôvodu.
4. Používateľ si môže požičať z každého titulu 1 exemplár.
5. Ak je požadovaný knižničný dokument vypožičaný, môže si ho používateľ rezervovať. Knižnica upovedomí používateľa o pripravenosti rezervovaného knižničného dokumentu elektronickou poštou. Rezervovaný knižničný dokument sa odkladá na 10 kalendárnych dní.
6. Ak nie je prekročená výpožičná lehota alebo limity predĺženia, používateľ môže požiadať o predĺženie výpožičnej lehoty osobne, písomne, telefonicky alebo elektronicky.
7. Žiaci, ktorí končia štúdium poskytované školou, a zamestnanci školy pri rozviazaní pracovného pomeru sú povinní vyrovnáť si svoje záväzky.

Článok 11

Vymáhanie nevrátených výpožičiek

1. Používateľ je povinný vrátiť knižničný dokument v stanovenej výpožičnej lehote.
2. Po prekročení výpožičnej lehoty o 30 kalendárnych dní je používateľ upomínaný prvýkrát, po ďalších 30 kalendárnych dňoch je upomínaný druhýkrát. V prípade, že používateľ ani po druhej upomienke do 15 kalendárnych dní nevráti dokument (t. j. prekročí výpožičnú lehotu o 45 kalendárnych dní), dostane riaditeľskú upomienku.
3. Knižnica nemusí posilať prvú a druhú upomienku poštou. Riaditeľskú upomienku posieľa poštou doporučené.
4. Ak používateľ uvedie v prihláške alebo evidenčnom liste svoju e-mailovú adresu, knižnica mu posieľa prvú i druhú upomienku elektronicky.
5. Používateľ je povinný zaplatiť poplatok za nedodržanie výpožičnej lehoty bez ohľadu na skutočnosť, či mu knižnica zaslala prvú alebo druhú upomienku poštou. Pri riaditeľskej upomienke používateľ je povinný zaplatiť príslušné poplatky.
6. Po bezvýslednom upomínaní sa používateľovi pozastavuje poskytovanie všetkých knižnično-informačných služieb a vypožičaný knižničný dokument sa vymáha súdnou cestou.

Článok 12

Poškodenie, strata a náhrada vypožičaného knižničného dokumentu

1. Používateľ je povinný okamžite oznámiť stratu alebo poškodenie požičaného knižničného dokumentu.
2. O spôsobe náhrady škody rozhoduje knižnica na základe kritérií: odborná a finančná hodnota knižničného dokumentu, počet exemplárov, využívanie knižničného dokumentu, a to podľa nasledujúcich priorit
 - a) zaobstaranie toho istého diela rovnakého alebo novšieho vydania,
 - b) zaobstaranie iného konkrétneho dokumentu,
 - c) zabezpečenie vyhotovenia viazanej fotokópie strateného dokumentu,
 - d) finančná náhrada.

3. Používateľ je povinný uhradiť všetky náklady, ktoré knižnici vznikli v súvislosti so stratou knižničného dokumentu. Náhradu musí používateľ zabezpečiť v dohodnutej lehote.
4. Pri určovaní finančnej náhrady knižnica vychádza nielen z pôvodnej ceny knižničného dokumentu, ale aj z hodnoty knižničného dokumentu v čase straty alebo poškodenia.

Časť IV *Záverečné ustanovenia*

Článok 13 **Účinnosť**

1. Výnimky z knižničného a výpožičného poriadku povoľuje riaditeľ školy alebo ním poverený školský knihovník.
2. Zmeny údajov v knižničnom a výpožičnom poriadku sa vykonávajú jeho dodatkom.
3. Tento knižničný a výpožičný poriadok nadobúda platnosť a účinnosť dňom 10. mája 2006.

V Ábelovej dňa 10. mája 2006

PaedDr. Adam Ábelovský
riaditeľ

Mgr. Eva Ábelovská
školská knihovníčka

Príloha Cenník služieb a sankčných poplatkov za rok 2006

Príloha č. 4 Návrh štandardov informačnej gramotnosti

Návrh štandardov informačnej gramotnosti

Informačná gramotnosť

Súhrn kompetencií jedinca potrebných k efektívnemu vyhľadávaniu, hodnoteniu a využívaniu informácií a informačných zdrojov vzťahujúcich sa k určitej potrebe.

Zložky informačnej gramotnosti:

- funkčná gramotnosť (literárna, dokumentová, numerická, jazyková),
- IKT gramotnosť.

Kompetencie informačnej gramotnosti

Reálny komplex poznatkov, zručností, schopností a postojov, ktorý zahŕňa v sebe úroveň dosiahnutého poznania jedinca a úroveň jeho aplikácie v konaní.

- * Rozpozná potrebu informácií
- * Vie lokalizovať relevantné informačné zdroje
- * Vie v nich nájsť potrebné informácie
- * Vie nájsené informácie kriticky zhodnotiť
- * Vie nájsené informácie primerane použiť
- * Vie ich komunikovať v primeraných podobách

Štandardy informačnej gramotnosti

Vyjadrujú mieru a kvalitu informačných kompetencií jedinca po dosiahnutí určitého stupňa vzdelania.

Čitateľská gramotnosť

Schopnosť porozumieť a aktívne používať také písomné jazykové formy, ktoré spoločnosť vyžaduje, alebo ktoré majú hodnotu pre jednotlivca. Predpokladá schopnosť jedinca konštruovať význam z rozmanitých textov.

Dosiahnutie kompetencií čitateľskej gramotnosti je základným predpokladom informačnej gramotnosti.

Štruktúrny model čitateľskej gramotnosti tvoria:

- literárne vedomosti,
- čitateľské schopnosti – recepcia a percepcia textu,
- motivácia čítania,
- čitateľské potreby, záujmy a preferencie,
- čitateľské návyky a postoje.

Úrovně čitateľskej gramotnosti

1. Adaptačná úroveň – zvládnutie techniky čítania a písania s porozumením,
2. Úroveň čítania ako sebarozvojovej aktivity – samostatné aktívne vzdelávanie na základe čitateľských kompetencií,
3. Aktívna tvorba a produkcia textov – presahuje úroveň pasívnej recepcie textu.

V priebehu ZŠ by žiaci mali dosiahnuť všetky úrovne čitateľskej gramotnosti s prihliadnutím na vekové kategórie.

Návrh štandardov IG v jednotlivých ročníkoch ZŠ

Návrh štandardov vychádza:

- zo všeobecne prijatých štandardov informačnej gramotnosti, ktoré spracovala Komisia pre informačnú gramotnosť Americkej asociácie knižníc v roku 1989 a ktoré sú v určitých modifikáciách používané v mnohých krajinách sveta;
- zo štandardov čitateľskej gramotnosti, spracovaných medzinárodnými organizáciami PIRLS a PISA, ktorých úroveň sa v určitých intervaloch skúma v SR;
- z návrhu informačných kompetencií žiakov ZŠ, spracovaných na základe vzdelávacích štandardov zo slovenského jazyka a obsahu vyučovania literatúry na ZŠ v roku 1999;
- z obsahu kompetencií pre 21. storočie, navrhovaných odporúčaniami viacerých medzinárodných konferencií pre vzdelávanie.

Štandardy IG žiakov 1. ročníka ZŠ

Žiak je schopný plynule čítať a chápať veku primerané texty

Vníma vzťah ilustrácie a obsahu textu; zapamätá si myšlienky z textu a vie reprodukovať obsah krátkych textov; vie odpovedať na otázky k textu; vníma dej, zápletku, rozuzlenie, charakter postáv a opis prostredia; ovláda metódu tichého a hlasného čítania; vie sa zapojiť do dramatizácie; počúva, číta a recituje primerané texty intencionálnej literatúry; vie identifikovať v texte jasne uvedenú informáciu; pozná a dodržiava základné hygienické návyky čítania a práce s dokumentmi; číta veku primerané literárne žánre (rozprávka, poviedka, báseň), pozná ich rozhlasovú, filmovú, televíznu podobu; orientuje sa v učebnici, knihe a v časopise podľa obsahu; vytvára si návyk pravidelného čítania; navštevuje knižnicu; vie formulovať svoju čitateľskú požiadavku; uvedomuje si význam abecedy v knižnici; buduje si vlastnú knižnicu.

Žiak pozná na operačnej úrovni pojmy

Knižnica (domáca, školská, verejná), kníhkupectvo, novinový stánok, televízia, rozhlas, divadlo, bábkové divadlo, video, kniha, učebnica, časopis, ilustrácia, rozprávka, poviedka, báseň, výstava, film, autor, ilustrátor, názov, obsah.

Štandardy IG žiakov 2. ročníka ZŠ

Žiak na operačnej úrovni pozná pojmy

Knižnica (školská, oddelenie pre deti verejnej knižnice); kniha; časopis; náučná literatúra – slovník, encyklopédia; autor, názov, ilustrácia, obsah, slovníček; rozprávka, riekanka, vyčítanka, rapotanka, hádanka, bájka, pieseň, autorská rozprávka, príbeh; bábka, bábkové divadlo; filmová a televízna rozprávka; knižničný fond; obrázkový katalóg; čitateľský preukaz; výpožičný poriadok; výpožička; abecedné usporiadanie; voľný výber; beseda, súťaž, čitateľská súťaž, literárny karneval.

Žiak je schopný uvedomelo pracovať s textom

Zdokonaľuje si schopnosť plynulého čítania s porozumením; zdokonaľuje si tiché a hlasné čítanie; má vytvorený návyk pravidelného čítania; vytvára si schopnosť nadobudnúť potrebnú informáciu z relevantného zdroja (učebnica, slovník, encyklopédia, časopis, knižnica); vie identifikovať potrebnú informáciu explicitne formulovanú v texte; vie identifikovať hlavnú myšlienku textu, resp. tvrdenia; vie prerozprávať príbeh v časovej následnosti; vie reprodukovať počutý a prečítaný text; vie rozprávať príbeh podľa ilustrácie; vie odpovedať na otázky o prečítanom (ako, prečo, čo – ak); vytvára si vlastné názory; vytvára si počiatočné schopnosti identifikovať, analyzovať a využívať vedomosti o veku primeraných literárnych žánroch; vytvára si schopnosť hľadať odpovede v náučnej literatúre; vytvára si schopnosť orientácie v náučnej literatúre podľa obsahu a abecedného registra; precvičuje si schopnosti verbálnej a písomnej komunikácie; vie vytvoriť záznam o prečítanom.

Žiak je schopný vyhľadávať dokumentové zdroje

Vytvára si pravidelný návyk používania knižnice; pozná možnosti využívania jej výpožičných služieb; aktívne sa zúčastňuje na podujatiach organizovaných knižnicou; pozná význam abecedného usporiadania dokumentov v knižnici; vie sa orientovať v knižničnom fonde, nájsť a požičať si literatúru, v prípade potreby vie požiadať o pomoc knihovníka; uvedomuje si svoj čitateľský záujem a vie formulovať svoju čitateľskú požiadavku.

Štandardy IG žiakov 3. ročníka ZŠ

Žiak na operačnej úrovni pozná pojmy

Umelecké a vecné literárne žánre – príslovie, porekadlo, rozprávka, balada, bájka, pieseň, príbeh, encyklopédia, slovník; ilustrácia; kniha; časopis; noviny; CD-ROM; tlačný dokument; elektronický dokument; bibliografia; názov; podnázov; kapitola; odsek; rubrika; titulný list; vydavateľské údaje; identifikačný záznam o dokumente; anotácia; heslo; kľúčové slovo; register; autorský, názvový, systematický katalóg; on-line katalóg; medzinárodné desatinné triedenie; anotácia; tematicko-žánrové a systematické triedenie knižničného fondu; informácia; počítač; e-mail; internet.

Žiak je schopný pracovať s informačnými zdrojmi

Rozvíja si slovnú zásobu na princípe obmieňania slov, neznáme pojmy vie nájsť v slovníku a encyklopédii; rozvíja si schopnosť extrahovať z textu, rozvíjať ho, vyvodit' z neho poučenie, záver, poslanie; rozvíja schopnosť logického spájania javov, dejov a faktov do súvislostí a porovnávať protiklady v texte; používa rôzne stratégie pri čítaní neznámeho textu; vie vlastnými slovami hodnotiť postavy, javy, deje a protirečenia; vie vyjadriť svoje emocionálne, etické a sociálne postoje; má schopnosť vytvárať úsudky a charakteristiky prečítaného; zostavuje otázky k obsahu prečítaného textu; vie rozprávať prečítanom; diskutuje o prečítanom; vie vytvoriť anotáciu o texte a knihe; vie vytvoriť skrátený identifikačný záznam o prečítanom texte; uvedomuje si cieľ čítania (učenie, relax, záujem) a podľa toho si vyberá lektúru; má veku primerane rozvinuté čitateľské záujmy a návyky, má vytvorený návyk pravidelného čítania, číta rôzne druhy literárnych žánrov; číta časopisy pre deti; začína písať sloh na určené témy; učí sa písať gramaticky správne, gramaticky správne tvary si overuje v pravopisnom slovníku; učí sa orientovať vyhľadávať informácie v rozličných typoch náučných dokumentov podľa obsahu, kľúčových slov a registrov; učí sa zostaviť krátky anotovaný záznam o prečítanej knihe s uvedením identifikačných údajov.

Žiak je schopný vyhľadávať informačné zdroje

Uvedomuje si, kedy má vyhľadávať v náučnej literatúre informácie; pravidelne navštevuje knižnicu; aktívne sa zúčastňuje na podujatiach organizovaných knižnicou; vie sa samostatne orientovať v knižnici; ovláda základné stratégie vyhľadávania prostredníctvom voľného výberu; pozná funkcie abecedného radenia, autorského, názvového a systematického katalógu a nadobúda schopnosť orientácie v týchto zdrojoch; nadobúda základné schopnosti pracovať s počítačom; vie formulovať svoju čitateľskú a informačnú požiadavku.

Štandardy IG žiakov 4. ročníka ZŠ

Žiak na operačnej úrovni pozná pojmy

Základné žánre (rozprávka, povest', bájka, poviedka, lyrika) a prvky umeleckej literatúry (zápletky, rozuzlenie, charakteristika postáv, nálada, imaginárne prvky); typy náučných dokumentov v printovej i elektronickej podobe (slovník, jazykový slovník, encyklopédia, atlas, mapa); noviny, časopis; film, divadlo, hudba, výtvarné umenie; štruktúra dokumentu; úvod, anotácia; záver, obsah; register; informačný aparát dokumentu; metódy čítania (informačné, selektívne); knižnično-informačné služby (výpožičné, bibliograficko-informačné, konzultačné, reprografické, rezervovanie dokumentov), medzinárodné desatinné triedenie, tematicko-žánrové triedenie, bibliografia (tematická, výberová, odporúčajúca, použiteľ a citovanej literatúry), bibliografický, citačný záznam, citácia, copyright, plagiátorstvo, etika používania a citovania; e-mail; internet; webová stránka, register (autorský, názvový, systematický, predmetový), informačné zabezpečenie úloh.

Žiak je schopný pracovať s informačnými zdrojmi

Rozširuje si slovnú zásobu prostredníctvom čítania a práce so slovníkmi; rozozná slovné druhy; zapája sa do diskusie a svoje názory dokáže prezentovať pred publikom; má rozvinuté čitateľské návyky a schopnosti; vie interpretovať a integrovať myšlienky a informácie, pri interpretácii textu využíva svoje predchádzajúce poznatky; vie kriticky analyzovať a hodnotiť veku primeraný text z hľadiska obsahu, foriem, štruktúry textu, jazykových prostriedkov,

literárnych žánrov a štýlov; vie stručne i podrobne reprodukovat' text, vie zostaviť stručnú i podrobnú osnovu textu; svoje čitateľské zážitky vie písomne i ústne vyjadriť; pozná štruktúru náučných dokumentov, vie v nich pomocou informačného aparátu vyhľadávať informácie; učí sa excerpovať a citovať z textu; vie zostaviť anotáciu textu; vie zostaviť bibliografiu použitej literatúry; začína vytvárať rozličné druhy písomných prejavov s vymedzenou témou, názvom, výberom slov, logickými vetami a pridrižiava sa pravopisných pravidiel; pri ich príprave vyhľadáva informácie v elektronických i printových dokumentoch, informácie získané zo zdrojov cituje.

Žiak je schopný samostatne vyhľadávať informačné zdroje

V knižnici vie využívať podľa potreby všetky druhy katalógov; vie sa orientovať v systematickom triedení; vytvára si vhodné stratégie na vyhľadávanie potrebných dokumentov a informácií na vyučovanie i oddychové čítanie; vie formulovať knihovníkovi svoju čitateľskú a informačnú požiadavku; vytvára si stratégie na vyhľadávanie informácií v printových i elektronických zdrojoch; vyhľadáva informácie podľa kľúčových slov; vyhľadáva informácie na internete, poznáva hodnotu webových stránok podľa aktuálnosti a hodnovernosti informácií; ovláda základné techniky vyhľadávania, uchovávanía a tlače z elektronických dokumentov; ovláda základnú techniku práce s textom na PC.

Štandardy absolventa 1. stupňa ZŠ

- **Žiak disponuje relevantnými schopnosťami čitateľskej gramotnosti – číta plynule a s porozumením, dosahuje veku primeranú recepciu textov, má vytvorený návyk pravidelného čítania a veku primerané čitateľské záujmy.**
- **Pozná svoje čitateľské a informačné potreby, vie ich formulovať a uvedomuje si, že vhodnosť a úplnosť informácií je predpokladom správneho konania a rozhodovania.**
- **Vie, kde, kedy a ako má dokumenty hľadať a používa optimálne stratégie ich vyhľadávania.**
- **Vie pracovať s dokumentovými zdrojmi v printovej i elektronickej podobe, pozná stratégie vyhľadávania informácií a poznatkov v rozličných typoch zdrojov, vie vybrať potrebné informácie a využívať ich pri učení.**

Štandardy IG žiakov 5. ročníka ZŠ

Žiak na operačnej úrovni pozná pojmy

Poézia, poetické žánre, žánre ľudovej slovesnosti, prozaické žánre – ľudová a autorská rozprávka, poviedka, povest', bájka, mýtus, legenda, príslovie, porekadlo, román (spoločenský, realistický, historický, dobrodružný, životopisný), fantastický príbeh, sci-fi, komiks, dráma, satira, divadelná hra, opera, opereta, muzikál a ich základné znaky; vecné žánre – náučná literatúra, základné druhy (slovníky, encyklopédie, mapy, atlasy, cestopisy, monografie) a ich základné znaky; štruktúra jednotlivých typov dokumentov, ich informačný aparát; metódy čítania (informačné, selektívne, orientačné, kurzorické); stratégie vyhľadávania informácií, poznatkov a faktov v dokumentoch; metódy zaznamenávania poznatkov – poznámky z výkladu učiteľa, výpisky, excerpovanie, citovanie, zostavenie

citačných záznamov; písomný a hovorený prejav; osnova, referát, článok, opis, výklad, recenzia, anotácia, rozhovor; knižničné fondy; knižničné služby; stratégie vyhľadávania informácií v primárnych i sekundárnych dokumentoch a v knižničnom fonde;

Žiak je schopný samostatne vyhľadávať informačné zdroje a využívať ich pri učení

Používa stratégie vyhľadávania informačných zdrojov v knižnici; využíva všetky služby knižnice; používa metódy a stratégie vyhľadávania informácií v tlačенých i elektronických dokumentoch; potrebné informácie vyhľadáva i na internete a učí sa hodnotiť webové stránky z hľadiska aktuálnosti a relevantnosti svojej úlohy; precvičuje si tvorbu poznámok a výpiskov, učí sa ich usporiadať; nájdené informácie sa pokúša posúdiť z hľadiska zadanej úlohy a primerane ich použiť; vie citovať a zostaviť zoznam citovanej a použitej literatúry; pracuje s PC; uchováva potrebné súbory elektronických informácií; pracuje s elektronickou poštou; tvorí osnovu textu, vie reprodukovať text a použiť poznatky z textu; nájdené informácie dokáže ústne i písomne prezentovať; vie informovať o metódach vyhľadávania informačných zdrojov; vie informovať publikum o použitých informačných zdrojoch; rozširuje si slovnú zásobu a vie ju gramaticky správne používať v ústnom i písomnom prejave; z hľadiska čitateľského rozvoja je sformovaným čitateľom intencionálnej literatúry pre deti; má schopnosť dedukovať na základe textu, vie hľadať skryté významy a súvislosti; má schopnosť kriticky analyzovať text, pričom využíva svoje predchádzajúce poznatky a skúsenosti z čítania a učenia; má schopnosť interpretovať myšlienky a informácie obsiahnuté v texte; rozoznáva typy umeleckého vyjadrovania ; vie diskutovať o texte; ovláda pravopis a správny postup pri príprave písomného prejavu; precvičuje rôzne druhy písomných prejavov; využíva primerané ponuky kultúrnych aktivít vo svojom okolí.

Štandardy IG žiakov 6. ročníka ZŠ

Žiak na operačnej úrovni pozná pojmy

Lyrika; epika, poézia; próza; dráma; balada, bájka, povest', poviedka, historický žáner; sci-fi; film; televízia; herec; komik; hlavná myšlienka textu; štruktúra textu (zápletká, spád, rozuzlenie); charakteristické prvky textu (konflikt, napätie, vrcholové situácie, charakteristika postáv); základné slovné druhy; statický opis predmetu; opisný slohový postup; štruktúra rozmanitých typov dokumentov; funkcie ich informačného aparátu ; metodika samostatného štúdia; štýly a metódy učenia; osnova, poznámky, konšpekt, excerptovanie, citovanie; titulný list, vydateľské údaje, záložka, autor, zostavovateľ, prekladateľ, úvod, kapitola, subkapitola, odsek, skryté bibliografie, odkazy, citácie, bibliografia použitej literatúry, poznámkový aparát, register (autorský, názvový, tematický), obsah, marginálie, slovník, vysvetlivky, osobná kartotéka, osobný informačný systém, informačné, orientačné, selektívne, štatistické čítanie, softvér, hardvér, surfovanie, e-mail, prehliadač CD-ROM, webová stránka, hypertext.

Žiak je schopný samostatne vyhľadávať informačné zdroje, informácie využívať pri učení

Disponuje rozvinutými čitateľskými kompetenciami, pozná veku primerané druhy a žánre literatúry, recipuje text umeleckého a náučného charakteru vcelku, vie sa v ňom orientovať, reprodukovať myšlienky, zmysel textu a vie poznatky z prečítaného zaradiť do kontextu

svojich vedomostí; získané poznatky využíva pri učení a tvorbe slohových útvarov, vie citovať a zostaviť zoznam citovaných a použitých zdrojov, používa základné schopnosti z metodiky samostatného štúdia (orientácia v sekundárnych zdrojoch, informačné čítanie, výber relevantných dokumentov, orientačné čítanie, selektívne a štatistické čítanie, tvorba osnovy, konceptu, poznámok a citácií); tvorí ucelený text, rozčlenený na úvod, jadro a záver; štruktúrované texty tvorí pre rôzne účely a odlišných adresátov, vyjadruje sa spisovne a gramaticky správne v ústnej i písomnej komunikácii; pozná svoje informačné potreby, uvedomuje si, že správne a komplexné informácie sú základom správnych rozhodnutí; samostatne sa orientuje v knižnici a cieľavedome využíva jej služby pri saturovaní svojich študijných i čitateľských potrieb; využíva stratégie inteligentného vyhľadávania informácií; začína rozoznávať informácie z hľadiska relevantnosti, aktuálnosti a komerčnosti; pri práci s informáciami, informačnými zdrojmi a informačnými technológiami zohľadňuje etické pravidlá a právne normy; rešpektuje princípy intelektuálnej slobody, intelektuálneho vlastníctva a rovnakého prístupu k informáciám pre všetkých; s informáciami pracuje individuálne i v skupine; samostatne pracuje s počítačom, tvorí a ukladá textové súbory; vie vyhľadávať na internete; používa veku primerané databázy a edukačné programy; používa e-mail; využíva rozmanité príležitosti na poznávanie kultúrnych artefaktov (kino, divadlo, výstavy, podujatia organizované knižnicou).

Štandardy IG žiakov 7. ročníka ZŠ

Žiak na operačnej úrovni pozná pojmy

Veku primerané poetické a epické žánre literatúry pre dospelých, drámu a ďalšie útvary založené na epickom príbehu; osvojuje si umelecký opis a jeho znaky; pozná pojmy aforizmus, denník, kompozícia, rozprávač, autor, autorská reč, ľúbostná poézia, príbehová próza, novela, román, paródia, sci-fi, esej, reportáž, správa, čitateľ, divák, poslucháč, základné básnické figúry, metonymia, muzikál, umelecký opis; pozná ďalšie slohové postupy (pozvánka, prihláška, životopis, výkladový slohový postup, výťah, referát, úvaha, výklad, diskusia, polemika); prehľbuje si vedomosti o typoch dokumentov (tlačené, audiálne, vizuálne, audiovizuálne, multimediálne, elektronické), ich štruktúre, informačnom vybavení a rozdieloch pri ich používaní; poznáva myšlienkovú štruktúru rozličných typov textov.

Žiak nadobúda schopnosti metodiky samostatného učenia s využívaním informačných zdrojov

Má vytvorený návyk pravidelného čítania; pozná svoje informačné a čitateľské potreby a číta cieľavedome (študijné, relaxačné a estetické potreby); pracuje so všetkými veku primeranými typmi informačných zdrojov; pravidelne navštevuje knižnicu; pozná a využíva všetky služby knižnice; spoznáva služby špecializovaných oddelení verejnej knižnice pre dospelých; vytvára si preferencie k určitým žánrom umeleckej literatúry; rozoznáva, analyzuje a charakterizuje rozličné literárne žánre; osvojuje si umelecký opis a výkladový slohový postup a ich znaky; vie napísať výťah, konspekt, referát, vie písať poznámky; rozoznáva a analyzuje jazykové štýly v literatúre; identifikuje hlavné myšlienky a dôležité údaje v umeleckej i náučnej literatúre a vie ich použiť ako základ pre interpretáciu; rozoznáva, analyzuje a používa informácie z prečítaného a využíva ich pri formulovaní vlastných názorov a pri tvorbe vlastných informačných produktov; rozširuje si slovnú zásobu, význam neznámych pojmov si overuje v slovníkoch a encyklopédiách; diskutuje a polemizuje; pozná typy a funkcie

informačných zdrojov pri učení, sebazvedelávaní a uspokojovaní informačných potrieb; preberanú učebnú látku si dopĺňa z informačných zdrojov; má vytvorené správne hygienické návyky čítania a štúdia; precvičuje si schopnosti metodiky samostatného štúdia; samostatne pracuje s informačným aparátom dokumentov, používa rozličné stratégie vyhľadávania informácií, pracuje s vyhľadávacími nástrojmi v internete; hodnotí dôveryhodnosť informácií; vyhľadáva a využíva informácie pri tvorbe vlastných ústnych a písomných prejavov, upravuje ich pre potreby adresáta; vyberá vhodný formát prezentácie informácií, názorov a myšlienok (ústna, písomná, multimediálna); vytvára si vlastné databázy, ktoré korešpondujú s jeho študijnými potrebami a osobnými záujmami; pri práci s informačnými technológiami pracuje samostatne i v skupine; začína sledovať spoločenské dianie prostredníctvom periodík, rozhlasu a TV.

Štandardy IG žiakov 8. ročníka ZŠ

Žiak na operačnej úrovni pozná pojmy

Reflexívna a spoločenská lyrika, óda, sonet, text populárnej piesne; prozaické útvary románových žánrov; reportáž, tragédia, komédia; typy a žánre náučnej literatúry; jazykoveda, štylistika, umelecká a náučná literatúra, literatúra faktu, národná a svetová literatúra, inscenácia, dramtizácia, réžia, scenár, monológ, dialóg scéna, scénograf, javisko, kamera, detail, záber, koláž, montáž, populárna literatúra, noviny, časopisy (populárne a odborné); umelecký opis; kompozícia; výkladový slohový postup, pozvánka, prihláška, životopis, výťah, konspekt, poznámky, referát, diskusia, polemika, myšlienková štruktúra textu; jazykové štýly a štýlotvorné činitele; metódy čítania; štruktúra knižničného systému; verejné knižnice (obecné, mestské, regionálne, krajské), Slovenská národná knižnica, vedecké knižnice, odborné a špecializované knižnice, školské a akademické knižnice; oddelenie knižnice (pre deti, pre dospelých, beletrie, odbornej literatúry, umenovedné, hudobné, bibliograficko-informačné, oddelenie pre zdravotne hendikepovaných používateľov), študovňa, čítareň, výpožičné služby (absenčné, prezenčné, MVS), rezervovanie literatúry, rešeršné služby, bibliograficko-informačné služby, konzultačné služby, reprografické služby, knižnično-informačné fondy (primárne, sekundárne); elektronické zdroje; databázy.

Žiak má vytvorené základné schopnosti samostatného štúdia s využitím informačných zdrojov

Zapája sa do diskusie; obohacuje si slovnú zásobu; pozná svoje čitateľské a informačné potreby a vie formulovať svoje požiadavky; pracuje s rôznymi typmi informačných zdrojov; disponuje stratégiami vyhľadávania dokumentov a informácií; orientuje sa v oddeleniach knižnice pre dospelých; pracuje so sekundárnymi zdrojmi; pracuje s informačným aparátom dokumentov; používa rôzne metódy čítania; pracuje s vyhľadávacími nástrojmi v prostredí internetu; hodnotí informácie z hľadiska relevantnosti, aktuálnosti, dôveryhodnosti a komerčnosti; využíva informácie pri tvorbe vlastných ústnych a písomných prejavov – organizuje informácie, upravuje text s prihliadnutím na účel a adresáta; pri práci s informáciami dodržiava etické pravidlá; tvorí citácie podľa zaužívaných štandardov; vyberá si vhodnú formu pre prezentáciu svojich názorov (ústna, písomná, multimediálna); má vytvorený návyk pravidelného vyhľadávania informácií, ktoré sú v súlade s jeho individuálnymi záujmami a študijnými potrebami; vytvára si vlastný informačný systém; číta pre zážitok i poznávanie neznámeho; číta rôzne literárne žánre, vytvára si vzťah k určitým

žánrom; aktívne sa zúčastňuje na rozličných kultúrnych a vzdelávacích podujatiach; tvorí si záznamy o prečítanom; uvedomuje si význam informácií pre rozvoj spoločnosti; pracuje s informačnými technológiami.

Štandardy IG žiakov 9. ročníka ZŠ

Žiak pozná pojmy

Dejiny literatúry, teória literatúry, štruktúra jazyka, štylistika, jazykové štýly, obsah, štruktúra a prvky literárnych a štylistických žánrov; rozbor literárneho diela; úvaha; esej; fejtón; reportáž; administratívne štýly; médiá; multimédiá; komercia; rétorika; prezentácia; databáza; informácia; informačný produkt; intelektuálna sloboda; intelektuálne vlastníctvo; etika; legislatíva.

Žiak má vytvorené schopnosti samostatného štúdia s využitím všetkých informačných zdrojov

Číta žánrové útvary literatúry pre dospelých; rozoznáva fakty a hlavné myšlienky v texte a využíva ich pri interpretácii textu; rozoznáva, analyzuje a využíva charakteristiky rozličných literárnych žánrov; tvorí si záznamy o prečítanom; pozná rozličné typy náučnej literatúry, rozoznáva, analyzuje a využíva poznatky o ich štruktúre pri vyhľadávaní informácií; používa stratégie inteligentného vyhľadávania informácií; nájdené informácie hodnotí z hľadiska relevantnosti, aktuálnosti, dôveryhodnosti a komerčnosti; informácie využíva pri učení, diskusiách, polemikách, prezentácii vlastných názorov a tvorbe písomných i slovných prejavov; píše organizovaný text s jasným tematickým vymedzením a ďalšie písomné práce pre rôzne účely; usporadúva myšlienky a primerane uplatňuje logické a štylistické zásady a zásady rétoriky pri tvorbe písomných a ústnych prejavov a multimediálnych prejavov; používa citácie podľa normy; vyjadruje sa gramaticky správne; svoje produkty dokáže prezentovať rozličnému publiku primeraným spôsobom; porovnáva stvárnenie určitej témy prostredníctvom rôznych typov médií; rozoznáva zásady, prvky a techniky rozličných typov médií; pozná svoje čitateľské preferencie a informačné potreby; ovláda stratégie vyhľadávania dokumentov a informácií v knižnici; orientuje sa v službách knižnice pre dospelých; pozná možnosti služieb viacerých typov knižníc; pracuje s rôznymi typmi informačných zdrojov; syntetizuje obsahy a myšlienky z rôznych informačných zdrojov; hodnotí priebeh a výsledky procesu vyhľadávania informácií; uvedomuje si dôležitosť informačného zabezpečenia vzdelávania; uvedomuje si význam informácií v rozvoji spoločnosti; zohľadňuje etické a právne princípy pri práci s informáciami a informačnými technológiami; zaujíma sa o spoločenské dianie.

Štandardy IG absolventa ZŠ

- Absolvent ZŠ má vytvorené motivačné, vedomostné a činnostné dispozície, ktoré ho charakterizujú ako sformovaného čitateľa intencionálnej detskej literatúry, ktorý spĺňa štandardy čitateľskej gramotnosti (primerané literárne vedomosti, čitateľské schopnosti, potreby, záujmy, preferencie, návyky a postoje). Ich ďalším rozvíjaním

nadobudol základné predpoklady pre vytvorenie štandardov informačnej gramotnosti.

- Rozpozná informačné potreby – uvedomuje si, že vhodnosť a úplnosť informácií je základom správneho rozhodovania, pozná svoje čitateľské a informačné potreby, lokalizuje relevantné informačné zdroje (vie kedy a kde hľadať informácie), vie formulovať svoje čitateľské a informačné požiadavky.
- Vie nájsť potrebné informácie – pozná a uplatňuje stratégie vyhľadávania informácií v rozličných informačných zdrojoch (inštitucionálnych, dokumentových, dokumentografických, printových i elektronických).
- Vie nájsť informácie zhodnotiť z hľadiska svojej študijnej potreby – určiť vhodnosť, relevantnosť, rozsah, dôveryhodnosť a vybrať z nich tie, ktoré sú vhodné pre riešenie konkrétneho problému. Používa logické úsudky a vlastné poznatky pre prijatie, alebo vylúčenie informácií.
- Vie nájsť informácie primerane použiť – pri učení, polemike, diskusii, tvorbe ústnych i písomných prejavov. Používa vhodné stratégie čítania a samostatného štúdia. Nájsť informácie vie začleniť do svojho poznatkového fondu, primeranou formou ich zaznamenať, citovať a použiť v ústnom i písomnom prejave.
- Získané informácie i vlastné informačné produkty vie sprostredkovať iným primeraným štýlom a v primeraných podobách (ústnej, písomnej, multimedialnej).
- Pri práci s informáciami a v samostatnom učení využíva informačné technológie.

Dosiahnutie štandardov charakterizuje absolventa ZŠ ako jedinca spôsobilého:

- čítať s porozumením rozličné typy textov;
- vedieť vyhľadávať, hodnotiť, selektovať a využívať informácie z rozličných informačných zdrojov, zaradovať ich do svojho poznatkového fondu a nových kontextov s uplatňovaním kritického myslenia, analýzy, syntézy;
- interaktívne využívať jazyk vo verbálnej i neverbálnej komunikácii prostredníctvom organizovaných myšlienok, gramaticky správne, s využitím rozličných štýlov a foriem;
- používať metódy samostatného štúdia;
- interaktívne využívať informačné a komunikačné technológie a médiá;
- ďalej rozvíjať v učení a v práci svoje osobnostné a sociálne kompetencie.

Príloha č. 5 Vyhodnotenie 3. ročníka „Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“ k Medzinárodnému dňu školských knižníc
22. októbra 2007

**Vyhodnotenie 3. ročníka
„Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“
k Medzinárodnému dňu školských knižníc
22. októbra 2007**

Dňa 4. októbra 2007 vyhlásila Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave 3. ročník „Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“ k Medzinárodnému dňu školských knižníc 22. októbra 2007 na tému **Vzdelávanie podporované školskou knižnicou.**

Osobnú záštitu nad súťažou prevzal podpredseda vlády a minister školstva Slovenskej republiky Ján Mikolaj.

Propagácia súťaže

Súťaž propagovali Ministerstvo školstva Slovenskej republiky a Slovenská pedagogická knižnica prostredníctvom webových stránok. Na žiadosť Slovenskej pedagogickej knižnice ju propagovali aj vyššie územné celky, krajské školské úrady, metodicko-pedagogické centrá, printové a elektronické médiá.

Priebeh súťaže

Cieľom súťaže bolo, aby **školská knižnica zorganizovala podujatie k Medzinárodnému dňu školských knižníc dňa 22. októbra 2007.** Stručný popis tohto podujatia mala zaslať poštou najneskoršie do 26. októbra 2007 na adresu Slovenskej pedagogickej knižnice, Hálova 6, 851 01 Bratislava 5, spolu s povinnými údajmi (názov a sídlo školy, meno školského knihovníka, počet účastníkov, hodnotenie podujatia vedením školy a žiakmi školy).

Vyhodnotenie súťaže

Do súťaže sa prihlásilo **270 školských knižníc**, z toho 240 školských knižníc v základných školách a 30 školských knižníc v stredných školách, a **3 materské školy.**

Odborná komisia **nehodnotila podujatie 19 školským knižniciam**, z toho 17 školským knižniciam v základných školách a 2 školským knižniciam v stredných školách. Dôvodom vyradenia z hodnotiaceho kola boli formálne chyby (nezaslanie popisu podujatia v tlačenej forme, nedodržanie termínu podujatia – 22. október 2007, odoslanie popisu podujatia po uzatvorení súťaže). Materské školy zobrala na vedomie odborná komisia ako nesúťažiaci subjekty.

Do hodnotiaceho kola súťaže postúpilo **251 školských knižníc**, z toho **223** školských knižníc v základných školách a **28** školských knižníc v stredných školách.

Odborná komisia zložená zo zástupcu vyhlasovateľa súťaže a dvoch zástupcov knižníc, hodnotila každé podujatie v troch kategóriách.

V kategórií A sa hodnotilo, či bolo **podujatie v súlade s témou Vzdelávanie podporované školskou knižnicou**, a to hodnotiacimi známkami v škále od 10 bodov po 0 bodov.

V kategórií B sa hodnotila **originalita a vtipnosť realizovaného podujatia**, a to hodnotiacimi známkami v škále od 10 bodov po 0 bodov.

V kategórií C sa hodnotila **úroveň popisu podujatia po formálnej stránke – úplnosť povinných údajov** (názov a sídlo školy, meno školského knihovníka, počet účastníkov, hodnotenie podujatia vedením školy a žiakmi školy), a to hodnotiacimi známkami v škále od 10 bodov po 0 bodov.

Po sčítaní bodov udelených jednotlivými členmi odbornej komisie bolo určené výsledné poradie.

Cena súťaže

Odborná komisia udelila **prvé miesto** s finančnou odmenou **32 000 Sk**, **druhé miesto** s finančnou odmenou **20 000 Sk**, **tretie miesto** s finančnou odmenou **10 000 Sk**.

Vítazi súťaže

1. miesto – Základná škola, Poľný Kesov – 90 bodov

(Zorganizovali podujatie pod názvom „Hľadáme v knihách 7 divov Slovenska“, v rámci ktorého žiaci vyhľadávali informácie v rôznych oblastiach: príroda, zvieratá, rastliny, história, osobnosti, rozprávka, povesť, kultúrne a historické pamiatky... a ktoré zábavnou formou aj odprezentovali.)

2. miesto – Základná škola, Mládežnícka, Krásno nad Kysucou – 87 bodov

(Zorganizovali podujatie pod názvom „Čo nám zanechal Guttenberg“, v rámci ktorého pripravili 8 aktivít. Napríklad „Vedecko-fantastická literatúra tvorivo“, „Zahrajme sa na sci-fi“, „Ako vzniká kniha“, „Zahrajme sa na spisovateľov“.)

3. miesto – Základná škola, Mikušovce – 84 bodov

(Zorganizovali viacero aktivít, napríklad „Tvorba rozprávkového leporela“, „Človek – vynálezca“, „Postavme človeka na nohy“, „Naša kniha do školskej knižnice“, „Z rozprávky do rozprávky“, „V krajine Rozprávkovo“ – žiaci pod vedením výtvarníčky a ilustrátorky Aleny Teicherovej ilustrovali svoje vybrané rozprávky alebo príbehy.)

Hodnotiaca tabuľka

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
1.	18.	Základná škola 951 14 Poľný Kesov 70	90	
2.	199.	Základná škola, Mládežnícka 1343 023 02 Krásno nad Kysucou	87	
3.	268.	Základná škola 018 57 Mikušovce 16	84	
4.	62.	Základná škola s MŠ 053 21 Markušovce	82	
4.	262.	Základná škola 991 09 Veľká Čalomija 65	82	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
5.	114.	Základná škola 023 54 Turzovka – Bukovina 305	81	
6.	253.	Základná škola, Schreiberova 372 020 61 Lednické Rovne	79	
7.	42.	Základná škola s MŠ, Hurbanov rad 147 906 06 Vrbovce	78	
7.	238.	Základná škola, Farská lúka 64/A 986 01 Fiľakovo	78	
7.	257.	Základná škola, Poruba 55 972 11 Lazany pri Prievidzi	78	
8.	48.	ŠKIS, Kadnárova 7 834 14 Bratislava	77	
8.	85.	Základná škola, Školská 4 922 03 Vrbové	77	
9.	162.	Základná škola, Pribinova 123/9 972 71 Nováky	75	
10.	163.	Základná škola roč. 1. – 4. 072 43 Veľké Revištia	74	
11.	95.	Základná škola, T. J. Moussona 4 071 01 Michalovce	73	
12.	108.	Základná škola, Jánošovka, Školská 511/2 976 52 Čierny Balog	72	
12.	121.	Základná škola, Komenského 2 922 03 Vrbové	72	
12.	213.	Súkromná základná škola 1. – 4. ročník Batkova 2 841 01 Bratislava	72	
13.	74.	Základná škola s MŠ, Hviezdoslavova 38 956 17 Solčany	71	
13.	86.	Základná škola J. Kráľa, Mládežnícka 24 936 01 Šahy	71	
13.	196.	Základná škola s MŠ 065 48 Šarišské Jastrabie	71	
13.	266.	Základná škola, Okružná 17 071 01 Michalovce	71	
14.	120.	Základná škola, Na Hôrke 30 949 11 Nitra	70	
14.	129.	Základná škola 900 46 Most pri Bratislave	70	
14.	155.	Základná škola 913 24 Svinná 131	70	
15.	30.	Základná škola, Školská 311/9 059 34 Spišská Teplica	69	
15.	59.	Gymnázium, Študentská 4 069 01 Snina	69	
15.	118.	Základná škola s MŠ, SNP 239 049 24 Vlachovo	69	
15.	132.	Základná škola, Tatranská 10 974 11 Banská Bystrica	69	
15.	195.	Cirkevná základná škola sv. Michala 082 01 Kendice	69	
16.	72.	Základná škola 013 18 Lietava	68	
16.	78.	Základná škola, Školská 2 908 51 Holíč	68	
16.	116.	Základná škola 972 28 Valaská Belá 242	68	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
16.	117.	Základná škola s MŠ, Nešpora 12/1 972 45 Bystričanky	68	
16.	235.	Základná škola 044 47 Vtáčkovce	68	
17.	43.	Základná škola, Piešťanská 906 13 Brezová pod Bradlom	67	
17.	71.	Základná škola R. Dilonga, Hviezdoslavova 823/7 028 01 Trstená	67	
17.	94.	Základná škola 065 11 Nová Ľubovňa	67	
17.	130.	Základná škola Š. Moyses, Školská 608 951 76 Tesárske Mlyňany	67	
17.	256.	Základná škola s MŠ 065 11 Kolačkov 31	67	
17.	265.	Základná škola sv. Margity Nám. slobody 562/1 020 01 Púchov	67	
18.	89.	Základná škola, Kúpeľná 2 080 01 Prešov	66	
18.	96.	Základná škola, Dargovských hrdinov 19 066 68 Humenné	66	
18.	166.	Základná škola, M. R. Štefánika 2007 022 01 Čadca	66	
18.	180.	Základná škola, Komenského 2 053 02 Spišský Hrhov	66	
19.	53.	Základná škola E. A. Cernana 023 55 Vysoká nad Kysucou 316	65	
19.	77.	Základná škola J. A. Komenského, Nová cesta 9 941 10 Tvrdošovce	65	
19.	181.	Základná škola s MŠ 941 50 Dedinka	65	
19.	269.	Základná škola s MŠ 020 63 Lednica 350	65	
20.	50.	Základná škola, Šrobárova 20 080 01 Prešov	64	
20.	127.	Základná škola 935 85 Demandice 131	64	
20.	131.	Základná škola, Gašpara Haina 37 054 01 Levoča	64	
20.	209.	Forel International School, Kremel'ská 2 841 10 Bratislava	64	
20.	258.	Základná škola, Školská 295 049 32 Štítnik	64	
20.	260.	Základná škola, Malonecpalská 37 971 01 Prievidza	64	
21.	101.	Základná škola Československej armády 15 045 01 Moldava nad Bodvou	63	
21.	103.	Základná škola s MŠ 935 68 Čaka 364	63	
21.	144.	Základná škola s MŠ, Vývojová 228 851 10 Bratislava – Rusovce	63	
21.	220.	Základná škola s MŠ Petra Pázmánya s V a VJM Ul. Pázmaňa 48 927 01 Šaľa	63	
21.	221.	Základná škola, Nádražná 955 958 01 Partizánske	63	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
21.	252.	Základná škola s VJM, Čsl. armády 31 049 01 Plešivec	63	
21.	264.	Základná škola s MŠ 071 02 Tušická Nová Ves	63	
22.	15.	Základná škola, Školská 10 935 23 Rybník	62	
22.	25.	Gymnázium, P. Hostinského 3 979 01 Rimavská Sobota	62	
22.	41.	Základná škola, Nejedlého 8 841 02 Bratislava	62	
22.	51.	Základná škola s MŠ 029 54 Krušetnica 83	62	
22.	88.	Základná škola, Obchodná 5 078 01 Sečovce	62	
22.	109.	Základná škola s MŠ, Veľká okružná 1089/19 958 01 Partizánske	62	
22.	112.	Základná škola, Energetikov 242/39 971 01 Prievidza	62	
22.	119.	Základná škola s MŠ, Komenského 279/32 026 01 Dolný Kubín	62	
22.	134.	Základná škola, Duchnovičová 480/29 068 01 Medzilaborce	62	
22.	161.	Základná škola, Lúčna 8 985 52 Divín	62	
22.	211.	Základná škola 976 64 Beňuš 250	62	
22.	254.	Základná škola, Záhorácka 95 901 01 Malacky	62	
23.	1.	Základná škola, Škultétyho 2326/11 955 01 Topoľčany	61	
23.	19.	Mestská základná škola, Lipová 2 015 01 Rajec	61	
23.	22.	Spojená škola, ZŠ, Centrálna 464 089 01 Svidník	61	
23.	63.	Základná škola 976 69 Pohorelá	61	
23.	65.	Špeciálna základná škola, Námestie baníkov 20 972 51 Handlová	61	
23.	75.	Spojená škola ZŠ a G, Tilgnerova 14 841 05 Bratislava	61	
23.	87.	Základná škola nár. um. Ľ. Podjavorinskej s MŠ 916 11Bzince pod Javorinou	61	
23.	92.	Základná škola s MŠ 925 51 Šintava	61	
23.	102.	Základná škola, Školská 897 951 15 Mojmirovce	61	
23.	128.	Základná škola, Pankúchova 4 851 04 Bratislava	61	
23.	232.	Špeciálna základná škola pre telesne postihnutých Rekreačná 393 968 01 Nová Baňa	61	
23.	248.	Základná škola, Adyho 6 943 01 Štúrovo	61	
23.	261.	Základná škola, Školská 212 059 92 Huncovce	61	
24.	27.	Základná škola 913 26 Neporadza 132	60	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
24.	69.	Spojená škola sv. Jána Bosca, Trenčianska 66/28 018 51 Nová Dubnica	60	
24.	76.	Základná škola, ul. I. Bukovčana 3 841 07 Bratislava	60	
24.	138.	Základná škola, sídlisko Juh 1054 093 36 Vranov nad Topľou	60	
24.	205.	Gymnázium L. Novomeského, Tomášikova 2 827 29 Bratislava	60	
24.	206.	Základná škola 958 71 Sľažany	60	
24.	255.	Základná škola 916 21 Čachtice	60	
25.	60.	Základná škola 913 22 Trenčianske Jastrabie 115	59	
25.	84.	Základná škola, Školská 9 935 21 Tlmače	59	
25.	115.	Základná škola, Pionierska 4 927 01 Šaľa	59	
25.	125.	Základná škola s VJM, Ul. mieru 2 945 01 Komárno	59	
25.	158.	Združená stredná škola, Duchnovičova 506 068 01 Medzilaborce	59	
25.	186.	Súkromná stredná škola Dunajská Streda odlúčené pracovisko Biela voda 2 060 01 Kežmarok	59	
25.	236.	Základná škola, Na dolinách 27 911 01 Trenčín	59	
25.	263.	Základná škola 055 64 Mníšek nad Hnilcom	59	
26.	55.	Špeciálna základná škola, Zimná 21 059 01 Spišská Belá	58	
26.	80.	Základná škola s MŠ 094 01 Tovarné	58	
26.	83.	Základná škola 044 57 Haniska 290	58	
26.	123.	Základná škola sv. Vincenta Saratovská ulica 82 934 05 Levice	58	
26.	133.	Základná škola s MŠ, Ul. M. R. Štefánika 1 038 61 Vrútky	58	
26.	143.	Spojená stredná škola, Školská 7 975 90 Banská Bystrica	58	
26.	150.	Základná škola J. Matúšku Kohútov sad 1752/4 026 01 Dolný Kubín	58	
26.	172.	Základná škola, Hlavná 27 925 09 Košúty	58	
26.	216.	Základná škola 090 11 Vyšný Orlík	58	
26.	219.	Základná škola, Školská 252 913 32 Dolná Súča	58	
27.	6.	Odborné učilište internátne 951 15 Mojmírovce	57	
27.	29.	Základná škola 951 35 Veľké Zálužie	57	
27.	91.	Základná škola s MŠ, Václava Mitúcha 914 42 Horné Srnie	57	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
27.	93.	Základná škola, Sitnianska 32 974 11 Banská Bystrica	57	
27.	97.	Základná škola s VJM Hunyadiho 1256/16 077 01 Kráľovský Chlmec	57	
27.	106.	Základná škola s MŠ 090 33 Lomné	57	
27.	136.	Základná škola, Tribečská 1653/22 955 01 Topoľčany	57	
27.	149.	Gymnázium V. P. Tótha, Malá hora 3 036 01 Martin	57	
27.	165.	Základná škola 900 68 Plavecký Štvrtok	57	
27.	188.	Základná škola, Školská 14 934 01 Levice 1	57	
28.	26.	Základná škola Dominika Tatarku 018 26 Plevník – Drienové 284	56	
28.	31.	Odborné učilište, PŠ, Nábr. J. Kalinčiaka 4 971 01 Prievidza	56	
28.	40.	Gymnázium Jána Hollého, Na Hlinách 30 917 01 Trnava	56	
28.	54.	Základná škola sv. Dominika Savia, Školská 386 018 41 Dubnica nad Váhom	56	
28.	124.	Základná škola s MŠ 916 16 Krajné 173	56	
28.	140.	Základná škola s MŠ 034 74 Liptovské Revúce	56	
28.	168.	Základná škola, Mlynská 697/7 091 01 Stropkov	56	
28.	198.	Základná škola s MŠ 027 56 Dlhá nad Oravou 110	56	
28.	272.	Základná škola, SNP 307 055 62 Prakovce	56	
29.	14.	Základná škola 072 04 Trhovište	55	
29.	24.	Gymnázium, Komenského 1357 024 04 Kysucké Nové Mesto	55	
29.	105.	Základná škola, ul. Eliáša Lániho 261/7 014 01 Bytča	55	
29.	207.	Špeciálna základná škola, Žehrianska 9 851 07 Bratislava	55	
29.	212.	Základná škola, Riazanská 75 831 03 Bratislava	55	
29.	230.	Základná škola, Benkova 34 949 01 Nitra	55	
30.	100.	Základná škola s MŠ 017 01 Sverepec 240	54	
31.	38.	Základná škola, Školská 1123/29 957 01 Bánovce nad Bebravou	53	
31.	73.	Základná škola s MŠ, Školská 447/3 962 61 Dobrá Niva	53	
31.	79.	Základná škola, Nábřežná 95 940 01 Nové Zámky	53	
31.	90.	Základná škola, ul. Janka Palu 2 914 41 Nemšová	53	
31.	110.	Gymnázium, Školská 26 952 80 Vráble	53	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
31.	113.	Základná škola 966 02 Vyhne 111	53	
31.	126.	Základná škola, Školská 766/2 972 42 Lehota pod Vtáčnikom	53	
31.	202.	Základná škola 951 96 Jedľové Kostolany	53	
31.	241.	Základná škola kpt. J. Nálepku, Školská 2 900 31 Stupava	53	
32.	10.	Obchodná akadémia, Inovecká 2041 955 94 Topoľčany	52	
32.	17.	Základná škola internát. pre slabozrakých, Svrčia 6 842 11 Bratislava	52	
32.	35.	Základná škola 023 51 Raková 950	52	
32.	67.	Základná škola, Komenského 6 073 01 Sobrance	52	
32.	107.	Obchodná akadémia, Scota Viatora č. 4 034 01 Ružomberok	52	
32.	141.	Základná škola, G. Bethlena 41 940 78 Nové Zámky	52	
32.	171.	Základná škola Ondavské Matiašovce 094 01 okr. Vranov nad Topľou	52	
32.	173.	Cirkevné gymnázium s VJM 934 01 Levice	52	
32.	184.	Spojená stredná škola, Hlavná 425 981 11 Hnúšťa	52	
32.	187.	Združená stredná škola, Pod Bánošom 80 974 11 Banská Bystrica	52	
32.	245.	Základná škola s MŠ 029 63 Mútne	52	
33.	56.	Základná škola sv. Cyrila a Metoda Markušovská cesta 8 052 01 Spišská Nová Ves	51	
33.	58.	Základná škola pre 1. – 4. ročník 082 37 Fričovce 21	51	
33.	153.	Základná škola, ul. kpt. Nálepku 915 01 Nové Mesto nad Váhom	51	
33.	194.	Základná škola, sídl. Vinbarg, nám. L. Svobodu 16 085 01 Bardejov	51	
33.	231.	Základná škola s MŠ, Plickova 9 830 05 Bratislava	51	
33.	226.	Základná škola s MŠ 972 22 Nitra	51	
34.	99.	Základná škola, Dončova 4 034 01 Ružomberok	50	
34.	167.	Základná škola, Školská 192/8 972 44 Kamenec pod Vtáčnikom	50	
35.	201.	Spojená škola, Tupolevova 20 851 01 Bratislava	49	
35.	210.	Základná škola s MŠ. MPČE 35 977 03 Brezno	49	
35.	239.	1. Súkromné gymnázium, Bajkalská 20 821 08 Bratislava	49	
35.	244.	Základná škola, Gogoľova 2143/7 955 01 Topoľčany	49	
35.	267.	Základná škola, Nám. kpt. Nálepku 12 082 04 Drienov	49	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
36.	28.	Základná škola s VJM 044 73 Buzica 327	48	
36.	47.	Základná škola s MŠ 919 33 Trakovice 10	48	
36.	82.	Základná škola, Lichardova 24 010 01 Žilina	48	
36.	104.	Základná škola, Partizánska 6 957 01 Bánovce nad Bebravou	48	
36.	139.	Základná škola, Vážska 399 018 63 Ladce	48	
36.	160.	Stredná priemyselná škola I. Kőzépiskola 945 50 Komárno	48	
36.	179.	Gymnázium, Adyho 7 943 01 Štúrovo	48	
36.	182.	Základná škola, Krčméryho 2 949 01 Nitra	48	
36.	190.	Základná škola, Komenského 12 073 01 Sobrance	48	
36.	218.	Základná škola, Slovanská 1415/7 017 07 Považská Bystrica	48	
36.	273.	Základná škola, Nám. sv. Ignáca 31 920 41 Leopoldov	48	
37.	57.	Základná škola, J. A. Komenského 7 050 01 Revúca	47	
37.	61.	Základná škola s MŠ, Hlavná 320/79 044 17 Slanec	47	
38.	37.	Základná škola s MŠ J. M. Hurbana 916 38 Beckov	46	
38.	44.	Základná škola, Nitrianska ulica 98 951 13 Branč	46	
38.	49.	Základná škola, Školská 559/1 094 14 Sečovská Polianka	46	
38.	66.	Základná škola s MŠ, Pionierska 697 908 45 Gbely	46	
38.	217.	Základná škola, Východná 9 911 00 Trenčín	46	
38.	228.	I. Základná škola, S. Chalupku 14 971 01 Prievidza	46	
38.	246.	Základná škola, Odborárska 10 915 01 Nové Mesto nad Váhom	46	
38.	250.	Základná škola, Vajanského 2844/47 984 01 Lučenec	46	
38.	271.	Základná škola s MŠ 972 01 Bojnice	46	
39.	137.	Základná škola s MŠ 919 35 Hrnčiarovce nad Parnou	45	
39.	142.	Základná škola sv. Don Bosca ul. 1. mája 24 953 01 Zlaté Moravce	45	
39.	147.	Základná škola s MŠ 082 33 Hrabkov	45	
39.	156.	Základná škola, Belehradská 21 040 13 Košice	45	
39.	192.	Základná škola s MŠ 941 33 Kolta 245	45	
39.	247.	Základná škola s MŠ 958 53 Skačany	45	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
40.	11.	Základná škola 1. – 4. roč. 072 41 Vyšná Rybnica 138	44	
40.	175.	Základná škola, M. R. Štefánika 17 965 01 Žiar nad Hronom	44	
40.	185.	Základná škola 094 35 Hlinné 138	44	
40.	193.	Základná škola, Hutnícka 16 052 01 Spišská Nová Ves	44	
41.	33.	Základná škola, Ul. sv. Michala 42 934 80 Levice	43	
41.	243.	Súkromná obchodná akadémia LIBERTA, Borinská 23 841 03 Bratislava	43	
42.	12.	Špeciálna základná škola, Ul. Kollára 3 915 01 Nové Mesto nad Váhom	42	
42.	32.	Spojená škola s org. zl. SPOŠ a OA, Stojan 1 052 01 Spišská Nová Ves	42	
42.	135.	Cirkevná základná škola sv. Petra a Pavla Hrnčiarska 795/61 091 01 Stropkov	42	
42.	170.	Základná škola, Devínska 12 940 63 Nové Zámky	42	
43.	64.	Základná škola 090 21 Chotča	41	
44.	20.	Základná škola, Veternicová 20 841 05 Bratislava	40	
44.	98.	Základná škola, Bruselská 18 040 13 Košice	40	
44.	146.	Základná škola s MŠ 018 64 Košeca	40	
44.	176.	Základná škola s MŠ, Lúky 1226 952 01 Vráble	40	
45.	2.	Základná škola J. G. Tajovského, Tajovského 1 903 01 Senec	39	
45.	36.	Základná škola, Školská 8 059 18 Spišské Bystré	39	
45.	45.	Základná škola s VJM J. Kossányiho Školská 22 946 57 Svätý Peter	39	
45.	154.	Základná škola, Hrnčiarska 795/61 091 01 Stropkov	39	
45.	189.	Základná škola 044 65 Košická Belá	39	
45.	227.	Základná škola s VJM 049 12 Gemerská Hôrka 268	39	
46.	13.	Základná škola, Tekovská 17 935 26 Starý Tekov	38	
46.	16.	Základná škola, Hlavná 1 976 56 Pohronská Polhora	38	
46.	68.	Základná škola, Štúrova 231 052 01 Spišská Nová Ves	38	
46.	145.	Základná škola s MŠ 985 22 Cinobaňa 60	38	
46.	177.	Združená stredná škola dopravy, obchodu a služieb Cintorínska 4 950 50 Nitra	38	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
47.	7.	Základná škola, Školská 281 908 85 Brodské	37	
47.	122.	Gymnázium A. Einsteina, Einsteinova 35 852 03 Bratislava	37	
47.	191.	Základná škola s MŠ 072 13 Palín 104	37	
48.	21.	Základná škola 941 48 Podhájska	36	
48.	224.	Základná škola 913 06 Trenčianske Bohuslavice	36	
48.	251.	Základná škola, Topoľová 8 949 01 Nitra	36	
49.	81.	Základná škola, Dr. Daniela Fischera 2 060 01 Kežmarok	35	
49.	151.	Základná škola 900 33 Jakubov 276	35	
49.	234.	Základná škola, Školská 474/5 013 14 Kamenná Poruba	35	
50.	159.	Základná škola s MŠ Samuela Štúra Lubina 1	34	
50.	169.	Základná škola, J. Alexyho 1941/1 960 01 Zvolen	34	
50.	240.	Základná škola, Považská Teplá 181 017 05 Považská Bystrica 5	34	
50.	242.	Základná škola, Gorazdova 1319/6 957 04 Bánovce nad Bebravou	34	
51.	197.	Základná škola 900 27 Bernolákovo	33	
51.	233.	Základná škola, J. Hollého 696/3 955 01 Topoľčany	33	
52.	183.	Stredná zdravotnícka škola, M. Hattalu 2149 026 01 Dolný Kubín	32	
53.	39.	Gymnázium, Komenského 32 075 01 Trebišov	31	
54.	225.	Základná škola, Duklianska 1 957 01 Bánovce nad Bebravou	30	
54.	152.	Základná škola s MŠ 919 01 Suchá nad Parnou 55	30	
55.	34.	Základná škola, Dubová 1 811 04 Bratislava 1	29	
55.	157.	Základná škola, Hlavná 24 076 41 Biel	29	
55.	222.	Základná škola, Pri kríži 11 841 02 Bratislava	29	
56.	9.	Základná škola, Školská 143 027 53 Itebné	26	
57.	178.	Základná škola, Školská 235/10 017 01 Považská Bystrica	24	
58.	4.	Základná škola, Holíčska 50 851 05 Bratislava	20	
58.	23.	Základná škola, Školská 144 951 36 Lehota	20	
	3.	Združená stredná škola hotelových služieb a obchodu, Nábr. J. Kalinčiaka č. 1 971 01 Prievidza	0	nehodnotené
	5.	Materská škola, Oravická 94 027 12 Liesek	0	nehodnotené

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
	8.	Materská škola, Čeladice 956 16 Nitrianska Streda	0	nehodnotené
	46.	Cirkevná základná škola sv. Michala 082 01 Kendice 424	0	nehodnotené
	52.	Cirkevná základná škola sv. Michala 082 01 Kendice 424	0	nehodnotené
	70.	Základná škola, Komenského 50 020 01 Púchov	0	nehodnotené
	111.	Základná škola s MŠ, Bratricka 19 984 01 Lučenec – Opatová	0	nehodnotené
	148.	Základná škola, Bernolákova 093 80 Vranov nad Topľou	0	nehodnotené
	164.	Materská škola 013 51 Maršová – Rašov	0	nehodnotené
	174.	Základná škola 976 68 Heľpa	0	nehodnotené
	200.	Stredná vinárska – ovocinárska škola 900 01 Modra	0	nehodnotené
	203.	Základná škola s MŠ 072 03 Rakovec nad Ondavou	0	nehodnotené
	204.	Základná škola s MŠ, Nová 525/2 972 41 Koš	0	nehodnotené
	208.	Základná škola, Rozmarínová 1 945 01 Komárno	0	nehodnotené
	214.	Základná škola, Škultétyho 1 949 11 Nitra	0	nehodnotené
	215.	Základná škola 966 02 Vyhne	0	nehodnotené
	223.	Základná škola 032 31 Hybe	0	nehodnotené
	229.	Základná škola s MŠ, kpt. Nálepku 43 941 01 Bánov	0	nehodnotené
	237.	Základná škola 072 37 Lastomír 144	0	nehodnotené
	249.	Základná škola, Pribinova 1 953 01 Zlaté Moravce	0	nehodnotené
	259.	Základná škola s MŠ, Porúbka 20 072 61 Porúbka pri Sobranciach	0	nehodnotené
	270.	Základná škola, Staničná 13 040 01 Košice	0	nehodnotené

Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl

2. medzinárodná konferencia

Zborník príspevkov 15. máj 2008

Zostavila Mgr. Rozália Cenigová

Neprešlo jazykovou úpravou

Typografická úprava Mgr. Rozália Cenigová

Vydala Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave, 2008

1. vydanie

Náklad 150 kópíí

Nepredajné

ISBN 978-80-970017-3-5

EAN 9788097001735

ISBN 978-80-970017-3-5

EAN 9788097001735